

Institucija ombudsmena/ombudsmana
za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Институција омбудсмeна/омбудсмана
за људска права Босне и Херцеговине

Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini

Uz podršku:

Funded by the EU

BEST PRACTICES
for
ROMA INTEGRATION
in the Western Balkans

Institucija ombudsmena/ ombudsmana
za ljudska prava Bosne i Hercegovine

Институција омбудсмена/омбудсмана
за људска права Босне и Херцеговине

Specijalni izvještaj o položaju Roma u Bosni i Hercegovini

Funded by the EU

BEST PRACTICES
for
ROMA INTEGRATION
in the Western Balkans

Ovaj izvještaj je pripremila Institucija Ombudsmena za ljudska prava Bosne i Hercegovine, uz podršku OSCE-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (eng. ODIHR) i Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini. Ovaj izvještaj je proizveden uz finansijsku pomoć Evropske unije, u okviru projekta Najbolja iskustva iz praske za uključenje Roma (eng. BPRI), koji sprovodi OSCE-ov Ured za demokratske institucije i ljudska prava (eng. ODIHR). Gledišta izražena u ovom izvještaju ne odražavaju zvanično mišljenje Evropske unije, niti nužno politiku i stanovište OSCE-ovog Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (eng. ODIHR) i Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini.

SADRŽAJ

PREDGOVOR	5
I.UVOD	6
II.PRAVNI OKVIR	7
2.1. Međunarodne obaveze BiH.....	7
2.2. Zakonodavstvo BiH.....	12
2.3. Institucije	16
III. Situacijska analiza.....	18
3.1. Populacija.....	21
3.2. Stambeno zbrinjavanje	25
3.2.1. Perspektiva vlasti.....	25
3.2.2. Perspektiva udruženja.....	27
3.3. Zapošljavanje.....	28
3.3.1. Perspektiva institucija vlasti.....	28
3.3.2. Perspektiva udruženja Roma.....	30
3.4. Obrazovanje	31
3.4.1. Perspektiva institucija vlasti.....	31
3.4.2. Perspektiva udruženja.....	32
3.5. Zdravstvena zaštita.....	33
3.5.1. Perspektiva institucija vlasti.....	33
3.5.2. Perspektiva udruženja.....	38
IV. ZAKLJUČCI I PREPORUKE.....	39
Aneks I: Tabelarni pregled registriranih udruženja Roma u BiH	46
Aneks II.: Tabelarni pregled održanih sastanaka sa predstavnicima udruženja Roma	57
Aneks III. Analiza upitnika	59

PREDGOVOR

Polazeći od temeljnih načela da su sva ljudska bića slobodna i jednaka u dostojanstvu i ljudskim pravima, a imajući u vidu nezavidan položaj romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini, Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH je ocijenila potrebnim izvršiti procjenu stanja i uslova u kojima žive pripadnici Romske nacionalne manjine u BiH.

S time u vezi, Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH uz podršku Misije OSCE u BiH/Ureda za demokratske institucije i ljudska prava (engl. Office for Democratic Institutions and Human Rights, ODIHR) a u okviru projekta "Najbolje prakse za uključenje Roma" (engl: BPRI) kojeg finansira Evropska Unija, a podržavaju zemlje članice OSCE-a provela istraživanje o stvarnom stanju pripadnika romske nacionalne manjine na prostoru Bosne i Hercegovine.

Istraživanje je zasnovano na direktnoj, usmenoj i pismenoj korespondenciji sa nadležnim institucijama državne, entitetske i lokalne uprave te nevladinim organizacijama u prvom redu udruženjima Roma u BiH. Organiziran je obilazak 20 romskih udruženja u cijeloj BiH za koje su informacije dobivene od nadležnih ministarstava, nevladinih organizacija, OSCE-ovog ureda, građana, kao i kroz rad na terenu i iz predmeta koji su bili zaprimljeni u Instituciji ombudsmena za ljudska prava BiH.

Istinitost i sveobuhvatnost prikupljenih podataka ostvarena je kroz posebno izrađen upitnik, koji je dostavljen na adrese svih registriranih udruženja Roma u BiH, i koji je bio povod određenom broju terenskih posjeta koja je Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH uradila. Upitnik se posebno bazirao na pitanja vezana za pristup Roma obrazovanju, zapošljavanju, stambenom zbrinjavanju i zdravstvenoj zaštiti.

Cilj ovog izvještaja je iz neposredne analize potreba ukazati na probleme sa kojima se danas susreću Romi u BiH i putem preporuka doprinijeti kvalitetnijoj implementaciji usvojenih akcionih planova i preuzetih međunarodnih obaveza. Očekuje se da će preporuke biti korištene s ciljem usvajanja potrebnih i novih mjera nadležnih organa iz njihove nadležnosti, kako bi se osigurala zaštita ljudskih prava pripadnicima romske populacije.

Posvećeni zaštiti prava nacionalnih manjina, posebno u vrijeme povećane međunarodne pažnje u pogledu značaja uključanja u društvene tokove pripadnika nacionalnih manjina, ombudsmeni BiH na ovom mjestu posebno zahvaljuju svima koji su na bilo koji način uzeli učešće u izradi ovog Specijalnog izvještaja, a posebno misiji OSCE-a u Bosni i Hercegovini, Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH i svim Romskim udruženjima u BiH sa kojim je ostvarena saradnja.

Ombudsmeni za ljudska prava BiH

Ljubomir Sandić

Jasminka Džumhur

Nives Jukić

I. UVOD

Zakon o ombudsmenu za ljudska prava BiH je propisao obavezu da se unutar Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH uspostavi Odjel za zaštitu prava manjina. Ova obaveza je ispoštovana u januaru 2009. godine kada su ombudsmeni za ljudska prava (u daljem tekstu: Ombudsmeni) donijeli podzakonske akte i radno angažirali potrebno osoblje. Međutim od početka djelovanja Odjel je na godišnjem nivou imao veoma mali broj registriranih žalbi, a istovremeno drugi izvori su ukazivali na kršenje ljudskih prava manjina, posebno prava Roma. Ovo je ukazivalo na potrebu da se uradi sveobuhvatno istraživanje o položaju Roma u BiH zbog čega je Institucija ombudsmena uz podršku Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) pristupila izradi ovog izvještaja.

U realizaciji projektnog zadatka korišteni su *metod analize* u cilju ocjene zakonodavstva i institucionalnih mehanizama, *metod mapiranja* s ciljem prezentiranja međunarodnih standarda i preporuka UN tijela, te *konsultacije* sa stručnjacima, a prije svega predstavnicima romskih udruženja obavljenim na sastancima koje je Institucija ombudsmena organizirala u toku septembra-oktobra. Konsultacije su vršene i u okviru skupova koje je organizirala Organizacija za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE) na kojima su raspravljana pitanja vezana za oblast diskriminacije.¹ Obavljen je i ograničen broj *intervjua* sa odgovornim osobama iz institucija i udruženja Roma.

U analizi zakonodavstva u BiH bilo je nužno dati kratko objašnjenje ustavnog ustrojstva i podjele nadležnosti, posebno s obzirom na organizaciju, provedbu i nadzor nad oblastima u kojima se najviše krše prava Roma a to su stanovanje, zapošljavanje, obrazovanje i zdravstvena zaštita. U pogledu nacionalnog zakonodavnog okvira, pored osvrt na relevantne zakone, predstavljeni su i neki strateški dokumenti, te podzakonski akti koji se odnose na unapređenje položaja Roma u BiH.

U tekstu ovog izvještaja nastojala se poštovati upotreba termina 'Romi' prihvaćena u Evropskoj uniji i Vijeću Evrope. Taj termin je u skladu sa recentnim službenim dokumentima EU, Vijeća Evrope (VE) i Organizacije za sigurnost i saradnju u Evropi (OSCE).

1 Sastanak sa predstavnicima Udruženja „Euro Rom“ iz Tuzle, dana 16.09.2013.godine; Radionica na temu „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine na kojoj su učestvovali: predstavnici udruženja: „Romska pravda“, Donji Vakuf, Cenar za majke: „Narcis“ Donji Vakuf, UG „Bahtale Roma“ Travnik, Udruženje Roma: „Srce istine“ Zavidovići, Udruženje mladi Romi Vitez i Udruženje Roma „Kuprešani-Skela“ Jajce; terenski posjet dana 22.10.2013. i 23.10.2013. godine udruženjima - UŽR „Bolja budućnost“ Tuzla, UG „Sretni Romi“, UG „Nova Romska nada“ Lukavac, UG „Evropski put Roma“ Kiseljak, - terenski posjet Udruženju Roma: „Romski san“ i „Romi na djelu“, iz Brčko distrikta BiH, Udruženju građana za promociju obrazovanja „Otaharin“ i UŽ „Romkinja“ iz Bijeljine; razgovor sa predstavnicima NVO „Sa E Roma“ iz Tuzla i „Kali Sara“ iz Sarajeva, obavljen 24.10.2013.godine; terenski posjet Udruženju Roma „Veseli brijeg“ Banja Luka, dana 25.10.2013.godine; radni sastanak sa Udruženjima Roma „Romi i prijatelji, Ilijaš i „Sarajevski Romi“ iz Sarajeva, održan u Instituciji ombudsmena za ljudska prava dana 28.10.2013. godine.

II. PRAVNI OKVIR

Bosna i Hercegovina je, kao članica Ujedinjenih naroda od maja 1992, a od aprila 2002. godine i kao članica Vijeća Evrope, pristupila i/ili ratificirala brojne međunarodne dokumente² koji su od važnosti za zakonodavno uređenje države. To je na međunarodnom planu stvorilo obavezu BiH kao države da svoje zakonodavstvo uskladi sa svim prihvaćenim međunarodnim standardima za zaštitu ljudskih prava u svim oblastima, uključujući obavezu da osigura uživanje prava nacionalnim manjinama. U cilju razumijevanja dimenzije obaveznosti države da primjenjuje međunarodne standarde na svom teritoriju potrebno je približiti samo značenje ljudskih prava. Ljudska prava se vežu obično za odnos između pojedinaca i same države i predstavljaju instrument za uređenje i kontrolu primjene državne moći na pojedince. Nesumnjivo je stoga, da je najveći stepen razumljivosti ljudskih prava moguće postići kroz izučavanje prava utvrđenih u međunarodnim ugovorima. Njihova snaga proističe iz činjenice da je oko tog standarda postignuta saglasnost većine država zbog čega se ovi ugovori smatraju međunarodnim standardima ljudskih prava.

2.1. MEĐUNARODNE OBAVEZE BIH

BiH je ratificiranjem međunarodnih standarda ljudskih prava preuzela niz obaveza čije ispunjenje treba da osigura da sve osobe na teritoriji BiH, pod jednakim uslovima i bez diskriminacije po bilo kojem osnovu, uživaju minimum standarda ljudskih prava. U odnosu na određene kategorije građana koje su prepoznate kao posebno ugrožene kategorije, kao što su djeca, manjine, stari, BiH je dužna poduzeti dodatne mjere.

Kada govorimo o pravima Roma, međunarodni standardi ljudskih prava zahtijevaju da država osigura Romima jednako uživanje ljudskih prava kao svim drugim osobama na svojoj teritoriji, bez diskriminacije. Prema međunarodnim standardima svakome su *dostupna sva prava i slobode bez razlike bilo koje vrste, kao što su rasa, boja, spol, jezik, religija, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, imovina, rođenje ili neki drugi status*³, te se države članice obavezuju da *poštuju i da jamče priznata prava svim pojedincima koji se nalaze na njenoj teritoriji i potpadaju pod njenu vlast bez ikakvog razlikovanja, naročito u pogledu rase, boje kože, spola, jezika, vjeroispovijesti, političkog ili svakog drugog uvjerenja, nacionalnog ili društvenog porijekla, imovine, rođenja ili drugog statusa*.⁴

Konvencija o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (CERD) u svom članu 5. obavezuje države članice da *zabrane i da ukinu rasnu diskriminaciju u svim njenim oblicima i da jamče pravo svakome na jednakost pred zakonom bez razlike na rasu, boju ili nacionalno ili etničko porijeklo*, a Protokol 12 uz Evropsku konvenciju o ljudskim pravima i slobodama (EKLJP) propisuje da je država članica dužna da osigura svakoj osobi uživanje svih prava utvrđenih zakonom bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovinsko stanje, rođenje ili drugi status.

² Nekim međunarodnim standardima BiH je pristupila odmah nakon priznanja samostalnosti, a neke je potpisala i ratificirala naknadno.

³ Član 2. stav. 1. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima

⁴ Član 2. stav 1. Pakta o građanskim i političkim pravima i član 2. stav 2 Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima

Okvirna konvencija za zaštitu prava nacionalnih manjina⁵ utvrđuje da je zaštita nacionalnih manjina i prava i sloboda pripadnika tih manjina sastavni dio međunarodne zaštite ljudskih prava i kao takva spada u oblast međunarodne saradnje, te se ugovornice obavezuju *da zajamče pripadnicima nacionalnih manjina ravnopravnost pred zakonom i jednaku zakonsku zaštitu*. U tom smislu, zabranjena je bilo kakva diskriminacija na osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini. Ova Konvencija nadalje zahtijeva od ugovornica da usvoje, gdje je to potrebno, odgovarajuće mjere za unaprjeđenje, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, političkog i kulturnog života, pune i efektivne ravnopravnosti između pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju većini. U tom pogledu će voditi računa o posebnim uslovima pripadnika nacionalnih manjina.

Praćenje izvršavanja međunarodnih obaveza se vrši periodično, uglavnom svake četiri godine, na način da država dostavi izvještaj o implementaciji tog standarda nadležnom tijelu za praćenje (komitet). Svoje izvještaje dostavljaju i nevladine organizacije, institucije za zaštitu ljudskih prava kao i pojedinci čime se osigurava da tijelo za praćenje međunarodnog standarda može provjeriti koliko izvještaj dostavljen od strane države realno prezentira stanje na terenu. Nakon razmatranja izvještaja, komiteti donose zaključna razmatranja i preporuke kojima se od strane države traži poduzimanje mjera čijom realizacijom se trebaju unaprijediti ljudska prava koja su zaštićena konkretnim međunarodnim mehanizmom. Određeni broj preporuka je generalne prirode i odnosi se na sistemska pitanja, prije svega principe među kojima svakako princip nediskriminacije ima značajnu ulogu, dok se drugi dio preporuka fokusira na potrebu poduzimanja mjera kojima se treba osigurati zaštita prava određenih posebno ugroženih kategorija. Tako u odnosu na BiH, komiteti su izdali nakon razmatranja periodičnih izvještaja koje je podnijela BiH niz općih preporuka, ali i određeni broj preporuka koje se odnose isključivo na Rome zbog njihove specifične ugroženosti kao manjine. Kako bi se utvrdio napredak u odnosu na preporuke koje su uputila UN tijela izvještavanja vlastima BiH potrebno je napraviti kraći osvrt na ove preporuke.

BiH je nadležnim UN tijelima za ljudska prava dostavila svoje inicijalne i periodične izvještaje koji su razmatrani od strane komiteta u periodu 2005-2006 godina⁶, a 2010 godine je započeo novi ciklus razmatranja posljednjih periodičnih izvještaja koje je podnijela BiH.

UN tijela su donijela niz preporuka koje su relevantne za položaj Roma u BiH i koje se odnose na generalnu poziciju Roma i eliminaciju svih oblika diskriminacije, osiguranje vladavine prava, što prije svega zahtijeva primjenu zakona, osiguranje prava na identifikacijske dokumente, prava na obrazovanje, zdravstvenu i socijalnu zaštitu, te prava na stanovanje.

Tako u odnosu na opća pitanja položaja Roma, Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije (CERD) je izrazio zabrinutost u vezi činjenice da popis ljudskih prava i osnovnih sloboda sadržanih u članu II (3) Ustava BiH, a koja su pokrivena zabranom diskriminacije u članu II (4), ne uključuje sva građanska, kulturna, ekonomska, politička i socijalna prava zaštićena po članu 5. Konvencije (član 2 (1) (c)), te je predložio *da država članica poduzme potrebne zakonodavne mjere kako bi osigurala da se zabrana etničke diskriminacije iz člana II (4) Ustava BiH primjenjuje u odnosu na uživanje svih prava i sloboda iz člana 5. Konvencije*.⁷

⁵ Konvencija je potpisana i ratificirana 24.02.2000.godine

⁶ Komitet o pravima djeteta razmatrao je Inicijalni izvještaj BiH prema Konvenciji o pravima djeteta u maju 2005. godine; Komitet o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima je razmatrao BiH Inicijalni izvještaj o primjeni Pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima u novembru 2005. godine, kada je od strane Komiteta protiv torture bio razmatran i BiH Izvještaj o primjeni Konvencije protiv torture; Izvještaj BiH o primjeni Konvencije o eliminaciji rasne diskriminacije bio je na dnevnom redu nadležnog UN Komiteta u februaru 2006. godine, a Izvještaj o primjeni Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena je razmatran u maju 2006. godine. Konačno, Izvještaj BiH o primjeni Pakta o građanskim i političkim pravima je razmatran od strane Komiteta za ljudska prava u novembru 2006. godine

⁷ CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 10.

Nadalje, CERD je izrazio svoju duboku zabrinutost oko daljih etničkih podjela unutar društva države članice, što pojačava strukturalnu diskriminaciju i institucionalnu pristrasnost i netoleranciju, zbog čega je Komitet ohrabrio državu članicu *da aktivno podrži programe koji podstiču međureligijski dijalog, i ističu toleranciju i razumijevanje sa poštivanjem kulture i historije različitih etničkih grupa unutar BiH*. Komitet je isto tako ohrabrio državu članicu *da promovira takve projekte u javnom obrazovnom sektoru, političkim i medijskim simpozijima, u smislu podsticanja većeg poštivanja i priznavanja uloge različitosti u izgradnji jačeg osjećaja za nacionalno jedinstvo u kontekstu zajedničkog, multietničkog koncepta bosanskog državljanstva*.⁸

CERD je u svojim zaključnim razmatranjima istakao svoju zabrinutost u vezi informacija da Vijeća za Rome, koje je osnovano 2002. godine i sastavljeno od nevladinih organizacija koje predstavljaju interese romske populacije, nema dovoljno finansijske potpore i sredstava kako bi ispunilo svoj mandat, te da je rijetko konsultirano od strane Vijeća Ministara BiH (član 2(1)(e)), zbog čega je Komitet predložio *da država članica ojača ulogu Vijeća za Rome time što će im dodijeliti dovoljno sredstava kako bi djelotvornije ispunili mandat, te da Vijeće bude konsultirano u vezi bilo kojeg procesa donošenja odluka koje utječu na prava i interese romske populacije, u skladu sa Općim preporukama Komiteta br. 27*.⁹

CERD je također sa zabrinutošću zabilježio da Nacionalna strategija za Rome navodno nije uspjela identificirati posebne mjere, dodijeliti dovoljno sredstava, ili identificirati kompetentne organe kojima je dodijeljena odgovornost za implementaciju strategije (Član 2(2)), te predložio *da država članica izvrši pregled Nacionalne strategije za Rome, kako bi osigurala identificiranje posebnih mjera, uspostavljanje odgovarajuće raspodjele budžeta, i identificiranje tijela odgovornih za implementaciju*.¹⁰

U odnosu na prava Roma, Komitet za ekonomska, socijalna i kulturna prava (ESKP) je apelirao na državu članicu *da osigura pravo Romima na povrat svoje predratne imovine, garantira prava zadržavanja stana u zakupu stanovnicima romskih naselja, te osigura odgovarajući alternativni smještaj ili kompenzaciju Romima i predratnim stanarima koji su deložirani iz svojih naselja i domova, u skladu sa Općim komentarom Komiteta br.7*.¹¹

Komitet za ljudska prava je zabrinut u vezi sa izvještajima o diskriminaciji i nasilju počinjenom nad Romima i bilježi da izvještaj države članice ne sadrži informacije o mogućnostima Roma da dobiju instrukcije na romskom jeziku o svom jeziku i kulturi, zbog čega Komitet *smatra da država članica treba intenzivno poduzimati programe javnog informiranja kako bi spriječila predrasude o Romima u društvu*. Također, država treba uključiti u svoj sljedeći periodični izvještaj detaljne informacije o poduzetim mjerama u smislu provođenja lingvističkih i obrazovnih prava Roma koji su zaštićeni prema Zakonu o zaštiti prava osoba koje pripadaju nacionalnim manjinama, djelotvornosti takvih mjera, broju romske djece koja pohađaju nastavu na svom jeziku i o svojoj kulturi, razvrstanih po spolu, starosti, mjestu prebivališta, kao i o broju nastavnih sati po sedmici.¹²

Istovremeno, UN tijela su donijela određeni broj preporuka koje se odnose na otežan pristup osnovnim ljudskim pravima za Rome zbog nedostatka vladavine prava, što se prije svega manifestira kroz *neosiguravanje primjene zakona*.

Tako je CERD sa zabrinutošću zabilježio nedostatak djelotvorne implementacije odredaba krivičnog zakona, kao što su članovi 145. i 146. Krivičnog zakona BiH, koji kažnjavaju djela rasne diskriminacije (Član 4(a) i 6)), zbog čega je naložio državi članici *da osigura djelotvornu implementaciju svih zakonskih odredbi koje eliminiraju rasnu diskriminaciju, te da osigura u svom sljedećem izvještaju ažurirane informacije o provedbi odredbi koje kažnjavaju rasnu diskriminaciju od strane sudova unutar BiH*. Takve informacije bi trebale uključiti broj i prirodu podignutih slučajeva, donesene presude i kazne, i bilo kakvu restituciju ili druge pravne lijekove date žrtvama takvih djela.¹³

8 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 24.

9 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 14.

10 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 15.

11 E/C.12/BIH/CO/1, Zaključne napomene Komiteta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, tačka 47.

12 CCPR/C/BIH/CO/1, Zaključne napomene Komiteta za ljudska prava, tačka 24.

13 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 16.

CERD je iskazao i svoju duboku zabrinutost za teškoće sa kojima se susreću pripadnici romske populacije pri vađenju osobnih dokumenata, uključujući rodne listove, lične karte, pasoše i druge dokumente koji se tiču zdravstvenog osiguranja i socijalnih beneficija, te je naložio državi članici *da poduzme hitne korake uklanjajući administrativne prepreke, kako bi osigurali da svi Romi imaju pravo pristupa osobnim dokumentima, a koji su im neophodni u uživanju, inter alia, njihovih ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava kao što su zaposlenje, stanovanje, zdravstvena zaštita, socijalna sigurnost i obrazovanje.*¹⁴

U odnosu na **pravo manjina na rad**, CERD je izrazio zabrinutost zbog niske zastupljenosti etničkih manjina, posebno Roma, na tržištu rada (član 5(e)(i)), zbog čega je *preporučio državi članici da poboljša upošljavanje etničkih manjina, uključujući i posebno Roma, u javnom i privatnom sektoru, kroz implementiranje strategija koje će obučavati i kvalificirati takve osobe za poslove na tržištu rada, dajući podsticaj poslodavcima za upošljavanje takvih osoba, i uspostavljanje nezavisnog mehanizma na državnom nivou kako bi se adresirala diskriminacija pri upošljavanju i promociji u javnom i privatnom sektoru zapošljavanja/rada.*¹⁵

U odnosu na **pravo manjina na stanovanje**, CERD je izrazio zabrinutost što mnogi ljudi različitih nacionalnosti, posebno Romi, nisu u mogućnosti vratiti se u svoje prijeratne domove zbog nedostatka dokaza o vlasništvu ili zbog propusta vlasti da deložiraju ili kazne privremene korisnike koji često unište ili opljačkaju imovinu prije napuštanja iste. Komitet je također izrazio zabrinutost zbog izvještaja da su mnoga privremena naselja u kojima su živjeli Romi prije rata uništena, te da se Romi i dalje deložiraju iz njihovih privremenih nasilja, bez dodjeljivanja adekvatnog alternativnog smještaja, a s obzirom na činjenicu da Romi često nisu u mogućnosti iznajmiti privatni smještaj zbog rasne diskriminacije/ili siromaštva (član 5(e)(iii)). Imajući u vidu Opću preporuku br. 27¹⁶, CERD je zatražio da država članica *omogući povratak svih ljudi različitih etničkih pripadnosti, posebno Roma, u njihove prijeratne domove, osigura mogućnost da zakonski zauzmu i sigurno žive u nezvaničnim romskim naseljima, a gdje je to potrebno, osigura adekvatan alternativni smještaj ili naknadu za raseljene Rome, uključujući i prijeratne korisnike koji su iseljeni iz svojih naselja ili čiji su domovi uništeni.*¹⁷

Komiteti su u odnosu na **pravo manjina na obrazovanje** istakli da veoma mali broj djece Roma pohađa osnovne i srednje škole, a razlozi se uglavnom odnose na nedostatak sredstava većine romskih porodica da finansiraju odjeću, prijevoz do škole i udžbenike za svoju djecu, te naložili državi da djelotvorno implementira preporuke sadržane u Planu Akcije za obrazovne potrebe Roma i drugih nacionalnih manjina (2004) i da iskorijeni diskriminaciju romske djece i djece koje pripadaju drugim etničkim manjinskim grupama od strane učitelja, školskih vlasti i učenika te njihovih porodica.¹⁸ Državi je preporučeno i da *promovira jednak pristup romske djece osnovnom, srednjem i tercijarnom obrazovanju, npr. kroz dodjelu stipendija i refundiranje troškova za udžbenike i troškove putovanja u školu, te da pažljivo kontrolira pohađanje škole od strane romske djece.*¹⁹

Komiteti su u novom ciklusu razmatranja izvještaja BiH koji je započeo 2010. godine u svojim zaključnim razmatranjima i preporukama ukazali **da se u BiH još uvijek nije osiguralo efikasno uživanje prava građanima romske nacionalne manjine zbog čega su mnogi zahtjevi upućeni u preporukama iz 2005. i 2006. godine ponovljeni.**

14 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 17. Sličnog stanovišta je i Komitet za ljudska prava, prema kojem država članica *treba ukloniti administrativne prepreke i naknade kako bi osigurala da svi Romi imaju pristup osobnim dokumentima, uključujući i rodne listove, koji su im potrebni kako bi imali zdravstveno osiguranje, socijalnu zaštitu, obrazovanje i druga osnovna prava* (CCPR/C/BIH/CO/1, Zaključne napomene Komiteta za ljudska prava, tačka 22.) i Komitet za prava djece (CRC/C/15/Add.260, Zaključna razmatranja Komiteta o pravima djeteta, tačka 22. i 33.)

15 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 18. i 19.

16 CERD, 57 sesija (2000), Opće preporuke broj 27., Diskriminacija protiv Roma, stav 31.

17 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 20. Slično mišljenje je iznio i Komitet za ljudska prava prema kojem država članica *treba ponovo razmotriti plan izmještanja romskog naselja u Butmiru, uzimajući u obzir prava stanovnika naselja koje postoji preko 40 godina, kao i alternativna rješenja kako bi spriječila zagađenje opskrbe vode. Komitet je podsjetio državu članicu da bilo kakvo izmještanje mora biti izvršeno na nediskriminirajući način i mora biti u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava, uključujući i prava pojedinaca na pravni lijek, kompenzaciju, kao i dodjelu alternativnih stambenih jedinica* (CCPR/C/BIH/CO/1, Zaključne napomene Komiteta za ljudska prava, tačka 23.)

18 CERD/C/BIH/CO/6, Zaključna razmatranja Komiteta o eliminaciji rasne diskriminacije, tačka 22.

19 Komitet ESKP : E/C.12/BIH/CO/1, Zaključne napomene Komiteta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima, tačka 51.

Tako je CERD u zaključnim razmatranjima kombiniranog 7. i 8. periodičnog izvještaja BiH 2010. godine, pozdravio usvajanje Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u RS i FBiH. Pozdravljajući korake koji su poduzeti na eliminaciji diskriminacije Roma u oblasti stambenog zbrinjavanja, zapošljavanja, obrazovanja i zdravstvene zaštite, Komitet je ponovo izrazio *zabrinutost zbog tvrdokornosti djela diskriminacije usmjerenih protiv Roma*. Komitet posebno primjećuje da kampanja unošenja podataka o rođenju u matične knjige za djecu Roma, koja je trebala biti zaključena 2008. godine, još uvijek nije postigla ciljeve što ima ozbiljne implikacije na uživanje prava na zdravstvenu i socijalnu zaštitu i upis u školu. Po ovim pitanjima, Komitet je ponovio svoje preporuke državi članici da *nastavi s naporima na borbi protiv predrasuda o Romima, da im se omogući pristup ličnim dokumentima* koja su im potrebna za uživanje građanskih i političkih prava, kao i ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Komitet preporučuje državi članici da u potpunosti primijeni svoje različite strategije u odnosu na Rome, kao i akcijske planove na liniji Deklaracije i programa rada Decenije uključenja Roma 2005-2015 godina uz aktivnosti mahom posvećene stambenom zbrinjavanju, zdravstvenoj zaštiti, zapošljavanju, socijalnom osiguranju i obrazovanju Roma.²⁰

Komitet za prava djece (CRC) u zaključnim razmatranjima drugog, trećeg i četvrtog periodičnog izvještaja iz 2012. godine je pozdravio usvajanje Zakona o zdravstvenoj zaštiti FBiH 2010. godine kojim se ujedno regulira zdravstvena zaštita nacionalnih manjina kao i usvajanje Revidiranog akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma u 2010. godini. Komitet izražava zabrinutost što Akcioni plan države članice o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika drugih nacionalnih manjina nije efikasno implementiran, što je opet posljedica ograničenja raspodjele budžeta i nejasne podjele odgovornosti između zainteresiranih strana, te što su romska djeca i dalje često podvrgnuta teškoj diskriminaciji što za rezultat ima, između ostalog, teška kršenja njihovih prava na obrazovanje i zdravstvenu njegu. CRC također ističe da država članica nije uspjela odgovoriti na prethodne preporuke ovog komiteta (2005. godina) da uvede kodeks ponašanja u vezi diskriminacije s ciljem da zabrani stereotipne i stigmatizirajuće prikaze manjinskih i etničkih grupa u medijima zbog čega je BiH pozvana *da poduzme aktivne mjere kako bi osigurala implementaciju vlastitog Akcionog plana o obrazovnim potrebama Roma i pripadnika drugih nacionalnih manjina*.²¹

CRC je ukazao i na potrebu države da poduzme mjere u sferi obrazovanja gdje je istaknuta zabrinutost zbog neadekvatne jezičke nastave i podrške, programa spremanja za školu i programa podrške koji se bave obrazovnim potrebama romske djece i druge djece pripadnika nacionalnih manjina zbog čega je predloženo da BiH *usvoji konkretne mjere u borbi protiv diskriminacije romske djece u pristupu obrazovanju*, pa i putem osiguravanja dodatnih sati jezika i podrške, programa spremanja za školu i programa podrške za rješavanje obrazovnih potreba romske djece i druge djece pripadnika manjina i pri tome osigura da se takve dodatne mjere ne daju na način da se pogoršava stigmatizacija ili segregacija.²²

U odnosu na *pravo na stanovanje* Roma, CRC je preporučio da država *u potpunosti implementira mjere za crtane u akcionom planu za stambeno zbrinjavanje Roma* tako da oni mogu uživati u adekvatnom životnom standardu, te da osigura financijsku podršku kako bi se Romima olakšao pristup obrazovanju uključujući i poduzimanje mjera kako bi se osiguralo da sva djeca imaju neometan pristup obrazovanju bez straha od diskriminacije.²³

20 CERD/C/BIH/CO/7-8 (2010), Zaključne primjerdbe Komiteta za eliminaciju rasne diskriminacije, tačka 3. stav c) i tačka 12.

21 CRC/C/OPAC/BIHCO 2-41 (2012), Zaključna razmatranja izvještaja koji Države članice podnose u skladu sa članom 4. Konvencije, tačka 4. stav c), tačka 6. stav f) i tačka 29. stavovi c) i d)

22 CRC/C/OPAC/BIHCO 2-41 (2012), Zaključna razmatranja izvještaja koji Države članice podnose u skladu sa članom 4. Konvencije, tačka 62. stav d) i tačka 63. stav d)

23 CRC/C/OPAC/BIHCO 2-41 (2012), Zaključna razmatranja izvještaja koji Države članice podnose u skladu sa članom 4. Konvencije, tačka 67. stavovi a) i c)

Komitet za ljudska prava (u daljem tekstu: Komitet) je prilikom razmatranja novog periodičnog izvještaja BiH o implementaciji Pakta o građanskim i političkim pravima, u 2012. godini ponovio prethodnu preporuku iz 2006. godine da je potrebno da država članica osigura takav izborni sustav koji će jamčiti jednako uživanje prava predviđenim članom 25. Konvencije, bez obzira na etničko porijeklo. U odnosu na ovo, Komitet preporučuje da država urgentno izmjeni Ustav i Izborni zakon, kako bi se uklonile sve diskriminatorne odredbe.²⁴ Komitet je podsjetio i **na obavezu države vezano za upis djece u matične knjige i izdavanje rodnih listova**²⁵ iz razloga što ovo za posljedicu ima da ova djeca ne mogu uživati osnovna ljudska prava kao što su pravo na zdravstveno i socijalno osiguranje, pravo na obrazovanje i druga prava. S tim u vezi, država treba uložiti napore kako bi osigurala upis u matične knjige rođenih sve djece, posebno romske, kroz određene intervencije kao što je podizanje javne svijesti da postoji potreba registracije rođenja i izdavanja rodnih listova.

Komitet je preporučio **BiH da poveća napore u borbi protiv govora mržnje i rasnog nasilja, posebno protiv Roma**, na način da pokrene kampanju kojoj je cilj podizanje javne svijesti i promocija ljudskih prava i tolerancije različitosti. Nadalje, država treba osigurati da se **počinitelji rasnog nasilja procesuiraju i sankcioniraju primjerenom sankcijom, a da žrtve dobiju odgovarajuću kompenzaciju**. Također, država treba usvojiti zakon koji zabranjuje osnivanje udruženja koja imaju za cilj proklamiranje govora mržnje i rasističku propagandu.²⁶

Nadalje, Komitet ponavlja prethodno zaključno razmatranje iz 2006. godine (para 24) da država članica **treba osigurati Romima pravo na jezik i pravo na obrazovanje**, koja im pripadaju u skladu sa Zakonom o zaštiti prava koja pripadaju nacionalnim manjinama. S tim u vezi, potrebno je da država uložiti napore kako bi osigurala romskoj djeci da se obrazuju na maternjem jeziku. Također, država treba **poduzeti konkretne mjere kako bi omogućila Romima pravo na adekvatno mjesto stanovanja, zdravstvenu zaštitu, kao i njihovo uključivanje u javne poslove**.²⁷

2.2. ZAKONODAVSTVO BIH

Bosna i Hercegovina ima složeno državno uređenje uspostavljeno njenim Ustavom koji je presedan i u teoriji i u praksi ustavnog prava.²⁸ U pravnoj teoriji ustav je ekskluzivno unutarnji pravni akt u materijalnom, formalnom i proceduralnom pogledu. Ustav je opći akt čiji je predmet reguliranje organizacije javne vlasti i jamčenje individualnih i kolektivnih prava i sloboda. Međutim, Ustav BiH je sastavni dio Općeg okvirnog sporazuma za mir u BiH²⁹ i to Aneks 4 tog Sporazuma. S tog aspekta gledajući, Ustav BiH je međunarodnopravni akt, jer je sastavni dio međunarodnog ugovora. Osim Ustava BiH, ustave imaju oba entiteta (Federacija BiH i Republika Srpska), kao i 10 kantona u Federaciji BiH, a u Brčko Distriktu (BD) najviši akt je Statut³⁰.

24 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Zaključne napomene o Drugom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine koje je usvojio Komitet na svojoj 106.sjednici od 15. oktobra/listopada- 2. novembra/studenog 2012. godine, tačka 6.

25 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Zaključne napomene o Drugom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine koje je usvojio Komitet na svojoj 106.sjednici od 15. oktobra/listopada- 2.novembra/studenog 2012. godine, tačka 17.

26 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Zaključne napomene o Drugom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine koje je usvojio Komitet na svojoj 106.sjednici od 15. oktobra/listopada- 2. novembra/studenog 2012. godine, tačka 20.

27 CCPR/C/BiH/CO/2 (2012), Zaključne napomene o Drugom periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine koje je usvojio Komitet na svojoj 106.sjednici od 15. oktobra/listopada- 2. novembra/studenog 2012.godine, tačka 21.

28 Ustavno pravo, prof. dr. Nurko Pobrić

29 Daytonski sporazum, parafiran 25.11.1995 u Daytonu, a potpisan 14.12.1995 u Parizu

30 Statut je donesen na osnovu Općeg okvirnog sporazuma za mir, Konačne odluke Arbitražnog tribunala za spor oko međuentitetske linije razgraničenja u oblasti Brčkog i Ustava BiH

Ustav BiH je dalekosežan dokument koji obavezuje na “najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.”³¹ Ustav nalaže da se Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (ECHR) i njeni protokoli u BiH “moraju direktno primjenjivati” i “moraju imati prioritet nad svim ostalim zakonima”,³² a osnovna ljudska prava navodi u posebnom stavu.³³ Aneks I navodi Dodatne sporazume o ljudskim pravima, koji će se primjenjivati u BiH, a među njima su svi dokumenti Ujedinjenih naroda.³⁴ Osim toga, član II 4 Ustava regulira da je država dužna osigurati svim osobama uživanje prava i sloboda predviđenih Ustavom ili međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I uz Ustav BiH i to bez diskriminacije po bilo kom osnovu.

Ustav Federacije Bosne i Hercegovine (FBiH), na sličan način kao i Ustav BiH, osigurava primjenu međunarodnih standarda ljudskih prava, te kroz svoj Aneks inkorporira 28 različitih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava i sloboda.³⁵ Ustav FBiH čak daje prioritet međunarodnim instrumentima ljudskih prava u odnosu na domaće zakonodavstvo na način da u slučaju: „*neslaganja međunarodnih ugovora ili sporazuma sa federalnim zakonodavstvom, prevagnut će ugovor ili sporazum*”, i čime su dobili snagu ustavne norme.³⁶

Ustav Republike Srpske (RS) je zadržao formu Ustava SFRJ, tako da umjesto pozivanja na međunarodne standarde ljudskih prava, Ustav RS daje katalog prava koji se Ustavom štite. Ova forma čini prava jasnije definiranim, a samim tim građanima prepoznatljiva i dostupna.³⁷ Sa aspekta obaveze osiguranja uživanja i zaštite prava značajna je odredba člana 48. Ustava RS koja utvrđuje da se: „*prava i slobode zajamčene Ustavom ne mogu oduzeti ni ograničiti*“, „*obezbjeduje se sudska zaštita sloboda i prava zajamčenih Ustavom*“, te „*ko se ogriješio o ljudska prava i osnovne slobode zajamčene ovim Ustavom, lično je odgovoran za to i ne može se pravdati ničijim naređenjem*“. Ova odredba je značajna sa aspekta da na ovaj način Ustav RS briše liniju između privatnog i javnog djelovanja i stvara preduslov da obezbijedi da pojedinac poštuje i ne miješa se u uživanje ljudskih prava druge osobe. Također, Ustav RS osigurava socijalnu pravdu, lokalnu samoupravu, zaštitu prava etničkih grupa i drugih manjina³⁸.

Prema odredbama Statuta BD BiH,³⁹ svako ima pravo da uživa sva prava i slobode zagarantirane Ustavom i zakonima BiH, posebno Evropskom konvencijom o ljudskim pravima i osnovnim slobodama, bez diskriminacije po bilo kom osnovu. Statut BD utvrđuje i obavezu svih institucija vlasti da postupaju po zahtjevima građana blagovremeno.⁴⁰

U skladu s navedenim, postoji široka ustavna osnova da se od države, ali i entiteta zahtijeva da postupaju u skladu sa međunarodnim standardima ljudskih prava i obavezama preuzetim ratifikacijom ili inkorporacijom relevantnih međunarodnih dokumenata, te da osigura prava i obezbijedi zaštitu svim osobama unutar svoje teritorije. Također, iz navedenih ustavnih odredbi nedvosmisleno proizlazi da postoji ustavno-pravna obaveza zakonodavca da zakoni koje donosi moraju biti u skladu sa inkorporiranim i ratificiranim međunarodnim dokumentima, te sa općim pravilima međunarodnog prava.

31 Ustav Bosne i Hercegovine, član II: Ljudska prava i osnovne slobode (stav 1)

32 Ibid, član II (2)

33 Ibid, član II (3)

34 Ovo uključuje između ostalih Univerzalnu deklaraciju o osnovnim ljudskim pravima i slobodama (UDIHR); Konvenciju o eliminaciji svih oblika rasne diskriminacije (CERD), Konvenciju o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvenciju o pravima djeteta (CRC); Konvenciju protiv torture (CAT); Pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (ICESCR) i dr.

35 Prema članu 2. (Dio II: Ljudska prava i osnovne slobode), Federacija BiH mora osigurati “najviši nivo međunarodno priznatih prava i sloboda garantiranih dokumentima navedenim u Aneksu”.

36 Ustav Federacije Bosne i Hercegovine, Amandman XVIII.

37 Katalog prava uključuje: pravo na život; pravo na slobodu i sigurnost osobe; pravo na ljudsko dostojanstvo, fizički i moralni integritet, privatnost, privatni i porodični život; slobodu od mučenja, nehumanog ili ponižavajućeg tretmana ili kažnjavanja; jednaku zaštitu prava; pravo na pravedno suđenje u krivičnom postupku; pravo na povjerljivost ličnih podataka; zdravstvenu zaštitu; zabranu diskriminacije; zabranu prinudnog rada slobodu kretanja;

38 Član 5. Ustava Republike Srpske

39 Statut Brčko distrikta (revidirani tekst “Sl.glasnik BD BiH”, broj: 17/08)

40 Član 18. ibid

Činjenica da Ustav BiH u preambuli garantira prava prije svega konstitutivnim narodima otvorila je pitanje položaja „ostalih“ u koje se ubrajaju i nacionalne manjine. Ustavom BiH, članovima IV i V, uspostavljen je takav odnos da se pri izboru delegata u Dom naroda Parlamentarne skupštine BiH i tročlano Predsjedništvo BiH biraju samo predstavnici tri konstitutivna naroda: Bošnjaka, Srba i Hrvata. Ustavna kategorija „ostali“, koju prema Ustavu BiH, čini 17 nacionalnih manjina i svi oni koji se ne identificiraju kao konstitutivni narodi, nisu u prilici da se kandidiraju na spomenute najviše političke pozicije. Postalo je jasno da se radi o očitijoj diskriminaciji i neravnopravnosti jednog dijela građana BiH da sudjeluju ravnopravno u izborima za najodgovornije funkcije na nivou BiH. Zbog narušavanja prava o slobodi izbora i diskriminacije „ostalih“, koji nisu pripadnici ni jednog od konstitutivnih naroda BiH, kako stoji u Ustavu BiH, uslijedile su tužbe Evropskom sudu za ljudska prava u Strasbourgu, od strana predstavnika romskog i jevrejskog porijekla. Radi se o slučaju tužbi Derve Sejdića i Jakoba Fincija protiv BiH. Veliko vijeće suda za ljudska prava u Strasbourgu je u slučaju Sejdić-Finci 22. decembra/prosinca 2009. godine donijelo presudu broj: 27996/06, u korist podnositelja tužbe te obavezalo BiH da pristupi ustavnim promjenama koje će biti usklađene sa Evropskom konvencijom o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nažalost ova odluka Evropskog suda još uvijek nije implementirana.

U periodu nakon pristupanja Deceniji Roma, u BiH su na svim nivoima vlasti doneseni zakoni kojim se stvaraju preduslovi za unaprjeđenje položaja Roma. Tako je 2009. godine donesen Zakon o zabrani diskriminacije⁴¹ koji prije svega utvrđuje šta se smatra diskriminacijom, koji su mehanizmi zaštite, te propisuje kaznene odredbe.⁴²

BiH je sljedeći obaveze preuzete ratificiranjem Međunarodne konvencije o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije donijela Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina BiH (u daljem tekstu: Zakon o manjinama), a doneseni su i zakoni o zaštiti prava manjina u entitetima.⁴³ Zakon o manjinama utvrđuje prava i obaveze pripadnika nacionalnih manjina u BiH, kao i obaveze organa vlasti u BiH da poštuju i štite, čuvaju i razvijaju etnički, kulturni, jezički i vjerski identitet svakog pripadnika nacionalne manjine u BiH, koji je državljanin BiH.⁴⁴ Ovaj Zakon propisuje i obaveze nižih nivoa vlasti (entiteta, kantona, gradova i općina u BiH) koji su u skladu sa svojim ovlaštenja, svojim zakonima i drugim propisima dužni potpunije urediti prava i obaveze koje proističu iz Zakona o manjinama i međunarodnih konvencija kojima se uređuju pitanja od značaja za nacionalne manjine, te su dužni u okviru svojih budžetskih sredstava osigurati sredstva radi ostvarivanja prava koja pripadaju nacionalnim manjinama.⁴⁵

Zakon o manjinama propisuje niz prava koja vlasti u BiH trebaju osigurati manjinama uključujući pravo na jezik⁴⁶, informiranje, osiguranje uživanja ekonomsko-socijalnih prava⁴⁷, sudjelovanje u organima vlasti.⁴⁸

41 „Službeni list BiH“ broj: 59/09

42 Član 2: „Diskriminacijom će se, u smislu ovog zakona, smatrati svako različito postupanje uključujući svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, spolnog izražavanja ili orijentacije, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemoguću ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima javnog života“

43 „Službeni list BiH“, broj: 12/03

44 Član 5. propisuje da „pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na slobodu okupljanja radi izražavanja svojih kulturnih, vjerskih, obrazovnih, socijalnih, ekonomskih i političkih sloboda, prava, interesa, potreba i identiteta“, a članom 6. Da „BiH omogućava i finansijski pomaže održavanje i razvitak odnosa između pripadnika nacionalnih manjina u BiH sa pripadnicima istih nacionalnih manjina u drugim državama i sa narodima u njihovim matičnim državama“.

45 Član 7. i 8.

46 Član 12. - U gradovima, općinama i mjesnim zajednicama (ili naseljenim mjestima), u kojima pripadnici nacionalne manjine čine apsolutnu ili relativnu većinu stanovništva, organi vlasti osigurati će upotrebu jezika manjine između tih pripadnika i organa vlasti: da natpisi institucija budu ispisani na jeziku manjine, te da lokalni nazivi, imena ulica i drugih topografskih oznaka namijenjenih javnosti budu ispisani i istaknuti i na jeziku manjine koja to zahtijeva.

47 Član 18.

48 Član 19. i 20.

Slijedeći principe utvrđene u Zakonu o manjinama BiH, entiteti su također donijeli svoje zakone o manjinama čije odredbe uglavnom na isti način propisuju prava manjina. U RS je Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina Narodna Skupština RS usvojila u decembru/prosinu 2004. godine⁴⁹, a Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina FBiH donesen je u julu/srpnju 2008. godine.⁵⁰

Značajno je ukazati na odredbu člana 6. Zakona o manjinama FBiH i člana 5. Zakona o manjinama RS koja propisuje da Federacija, odnosno RS, omogućava, podstiče i finansijski podržava održavanje i razvoj odnosa između udruženja pripadnika nacionalnih manjina u jednom entitetu sa pripadnicima udruženja nacionalnih manjina u drugom entitetu, BD BiH, drugim državama i sa narodima u njihovim matičnim državama.

U FBiH su i kantoni bili dužni donijeti svoje zakonodavstvo o nacionalnim manjinama, te je u komunikaciji sa resornim ministarstvima kantona izvršena provjera implementacije ove obaveze.⁵¹ Prema prikupljenim informacijama Skupština Tuzlanskog kantona na svojoj sjednici održanoj 30.11.2009. godine usvojila je Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Tuzlanskom kantonu⁵², a u skladu sa odredbama donesenog Zakona, dana 20.05.2010. godine održana je osnivačka sjednica Vijeća pripadnika nacionalnih manjina ovog kantona.

Skupština Unsko-sanskog kantona donijela je svoj kantonalni Zakon o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina,⁵³ a Vijeće nacionalnih manjina u ovom kantonu formirano je odlukom Skupštine dana 30.07.2012. godine i Vijeće čini po jedan član svake nacionalne manjine.⁵⁴

Ministarstvo pravosuđa Hercegovačko-neretvanskog kantona je dostavilo odgovor u kojem se navodi da je ovo Ministarstvo, dana 20.12.2012.godine uputilo Nacrt Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u Hercegovačko-neretvanskom kantonu i trenutno se nalazi u skupštinskoj proceduri odlučivanja.

Prema prikupljenim podacima, **Skupština Bosansko-podrinjskog kantona je dana 21.05.2012. godine usvojila Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina,⁵⁵ a Vijeće nacionalnih manjina zbog malog broja pripadnika nacionalnih manjina do danas nije uspostavljeno. Skupština Kantona Sarajevo je dana 24.10.2011. godine usvojila Zakon o zaštiti pripadnika nacionalnih manjina⁵⁶, a Vijeće nacionalnih manjina formirano je odlukom Skupštine 28.03.2012.godine.**

Ostali kantoni nisu donijeli zakone o manjinama i prema dostavljenim izjašnjenjima zaštita pripadnika romske nacionalne manjine osigurana je između ostalog: Okvirnom konvencijom za zaštitu manjina, Zakonom o zabrani diskriminacije, Ustavom Federacije BiH, ustavom kantona, zakonodavstvom u oblasti osnovnog i srednjeg obrazovanja, te podzakonskim aktima.⁵⁷ Do dana sačinjavanja ovog izvještaja nisu zaprimljeni odgovori od Posavskog i Srednjobosanskog kantona.

Pored zakonodavstva kojim se direktno uređuju prava manjina, u BiH niz drugih zakona kojim se propisuju prava na obrazovanje, zapošljavanje, pristup zdravstvenoj i socijalnoj zaštiti se trebaju da primjenjuju i na pripadnike nacionalnih manjina bez diskriminacije. Određene odredbe u ovim zakonima eksplicitno propisuju obavezu zaštite prava manjina. Tako Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH⁵⁸ utvrđuje da *jezik i kultura svake značajnije manjine koja živi u BiH poštivat će se i uklapati u školu u najvećoj mjeri u kojoj je to izvodivo, u skladu s Okvirnom konvencijom o zaštiti prava nacionalnih manjina, te svi zakoni u entitetima, kantonima i BDBiH, kao i drugi odgovarajući propisi iz oblasti obrazovanja uskladit će se s odredbama ovog zakona, najkasnije u roku od šest mjeseci po stupanju na snagu ovog zakona.*⁵⁹

49 "Sl.glasnik RS", broj: 2/04

50 „Službene novine Federacije BiH“, broj 56/08

51 Član 23. Zakona o manjina FBiH: „Kantoni, gradovi i općine će svojim propisima bliže odrediti prava pripadnika nacionalnih manjina u skladu sa odredbama ovog Zakona u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu.

52 „Sl. novine Tuzlanskog kantona“, broj:14/09

53 "Sl. glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 4/12 od 10.02.2012.godine

54 Objavljeno u „Sl. glasnik Unsko-sanskog kantona“, broj: 20/12

55 "Sl. novine BPK-a Goražde" broj: 8/12

56 "Sl.novine Kantona Sarajevo" broj 28/11

57 Zeničko-dobojski i Zapadno-hercegovački kanton,

58 „Službenom listu BiH“, broj:18/03 01.07.2003. godine te stupio na snagu danom objave

59 Član 8 i 59.

Izborni zakon BiH propisuje obavezu pripadnika nacionalnih manjina u izborima za općinski nivo na način koji osigurava njihovu zastupljenost u općinskom vijeću, odnosno u skupštini općine i gradskom vijeću, odnosno skupštini grada srazmjerno procentu njihovog učešća u stanovništvu prema posljednjem popisu u BiH, te se broj pripadnika nacionalnih manjina koji se neposredno biraju u općinsko vijeće, odnosno skupštinu općine i gradsko vijeće, odnosno skupštinu grada utvrđuje se statutom općine, odnosno grada pri čemu se pripadnicima svih nacionalnih manjina, koji u ukupnom broju stanovništva te izborne jedinice, prema zadnjem popisu stanovništva, učestvuju s više od 3%, garantira najmanje jedno mjesto.⁶⁰

Pored navedenih zakona čija uloga je prvenstveno da osiguraju Romima uživanje prava, Krivični zakon BiH⁶¹ u svom članu 145. osigurava da će u slučaju da netko ugrozi pravo građanina na ravnopravnost biti krivično procesuiran, kao i u slučaju ako neko, bilo koja grupa ljudi ili kolektiv bude izložen progonu na političkoj, rasnoj, nacionalnoj, etničkoj, kulturnoj, vjerskoj, spolnoj ili drugoj osnovi koja je univerzalno prihvaćena kao nedopustiva po međunarodnom pravu.⁶²

2.3. INSTITUCIJE

Ustavna struktura BiH utvrđuje da: „BiH, i svi sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta podvrgnuti su, odnosno primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode“⁶³. Ova ustavna obaveza uspostavlja široku nadležnost institucija da osiguraju prava Roma, s tim što nesumnjivo ključnu ulogu imaju Vijeće ministara, Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica (MLJPI), Ministarstvo sigurnosti, Ministarstvo pravde, Direkcija za evropske integracije, Agencija za ravnopravnost spolova, Vlada FBiH, Vlada RS i Vlada Brčko Distrikta BiH, a s obzirom na obaveze koje su utvrđene Decenijom Roma. U sklopu MLJPI uspostavljen je Sektor za zaštitu ljudskih prava koji je zahvaljujući namjenski osiguranim sredstvima iz budžeta BiH i odgovarajućih donatorskih sredstava, pokrenuo aktivnosti sadržane u planovima akcije za rješavanje potreba Roma BiH kao najugroženije nacionalne manjine i po pitanju njihovog stambenog zbrinjavanja. Akcija je u toku i za očekivati je da će biti riješena stambena pitanja većeg broja Roma BiH do 2015. godine.

Na državnom nivou svakako je značajna uloga Ministarstva civilnih poslova, s obzirom na njegovu koordinirajuću ulogu u mnogim oblastima koja se direktno dotiču prava Roma, kao što su pitanja identifikacijskih dokumenata, zdravstva, obrazovanja, socijalne zaštite.

Također, na nivou BiH i entiteta osnovana su savjetodavna tijela čija uloga je da daju mišljenja, savjete i prijedloge parlamentima.⁶⁴

Aktivnija politika na poboljšanju najugroženije romske manjine započine 2002. godine imenovanjem **Odbora za Rome** pri Vijeću ministara kao savjetodavnog i koordinirajućeg tijela 2002. godine, a 2012. godine je ovaj Odbor imenovan u trećem mandatu koji završava u junu 2016. godine.⁶⁵ Odbor za Rome je nadležan da raspravlja o svim značajnijim pitanjima sadržanim u Strategiji BiH za rješavanje problema Roma u BiH, te je nadležan da prati provođenje, inicira i predlaže aktivnosti u svrhu efikasnije realizacije Decenije uključivanja Roma 2005-2015.⁶⁶

60 Član 13 i 14.

61 „Službeni list Bosne i Hercegovine” broj: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10

62 Član 172. Krivičnog zakona BiH

63 Član II. 6. Ustava BiH

64 Vijeće nacionalnih manjina Parlamentarne skupštine BiH kao savjetodavno tijelo koje daje mišljenja, savjete i prijedloge Parlamentarnoj skupštini o svim pitanjima koja se tiču nacionalnih manjina u BiH; Savjet za nacionalne manjine RS kao posebno savjetodavno tijelo Narodne Skupštine RS koje daje mišljenja i prijedloge o svim pitanjima koja se tiču nacionalnih manjina; Vijeće nacionalnih manjina FBiH kao savjetodavno tijelo Parlamenta Federacije BiH.

65 Odluka o formiranju Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH i Odluka o imenovanju članova Odbora (Sl. list BiH, broj: 85/12)

66 Akt Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, broj: 07-39-3509/13 od 19.09.2013.godine

U oblasti zapošljavanja odgovorne institucije za artikuliranje i rješavanje problema zapošljavanja Roma su Agencije za rad i zapošljavanje BiH, te entitetski i kantonalni zavodi/biroi i službe za zapošljavanje, kao i Zavod za zapošljavanje BD BiH, entitetska i kantonalna ministarstva i uprave za privredu, rad, socijalnu politiku i zaštitu, direkcije i službe za privatizaciju, centri za socijalni rad, općinske uprave, službe i odjeljenja za komunalne poslove.

Za ostvarivanje prava Roma na zdravstvenu zaštitu, nadležni su Zavod za javno zdravstvo FBiH, Institut za javno zdravstvo RS, Odjel za zdravstvo i ostale usluge Vlade BD.

Za oblast stambenog zbrinjavanja Roma nadležne su općine, centri za socijalni rad, a u pogledu koordinacije i/ili implementacije Ministarstvo prostornog uređenja FBiH i Ministarstvo prostornog uređenja, građevinarstva i ekologije RS, Odjel za raseljena lica, izbjeglice i stambena pitanja Vlade Brčko distrikta.⁶⁷

Svakako da je u odnosu na sve aktivnosti vezano za Rome krucijalna uloga Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice (MLJPI), koje ne samo da koordinira aktivnosti već priprema i potrebne operativne akte, čijim usvajanjem od strane Vijeća ministara se stvaraju pretpostavke, prije svega finansijske prirode za izvršenje obaveza iz Decenije Roma.

MLJPI je potpisao i ***Sporazum o saradnji sa 57 centra za socijalni rad u kojima su u najvećem broju evidentirani Romi***. Na osnovu prikupljenih podataka MLJPI je uspostavio bazu podataka koja se odnosi na evidenciju potreba Roma – ERP, a dobiveni podaci su transferirani u baze podataka koje se nalaze u centrima za socijalni rad, a primarni korisnici su dobili korisnička imena i lozinke za korištenje baze.

Pored institucionalnih mehanizama, značajnu ulogu u unaprjeđenju Roma imaju i romski koordinatori čija uloga je da osiguraju odgovarajuću komunikaciju između predstavnika Roma i vlasti. U okviru projekta koji je realiziran u saradnji sa Care International, a uz podršku Evropske komisije, angažirana je osoba romske nacionalnosti kao koordinator u MLJPI, te 4 regionalna koordinatora pri regionalnim uredima MLJPI. Trenutno je ova aktivnost podržana od strane OSCE-a, Misije u BiH, a oformljeni su i regionalni operativni timovi koji, pored uloge koordinacije sa romskim udruženjima, najmanje dva puta godišnje, ali i po potrebi, okupljaju predstavnike općina, CSR i nadležnih entitetskih ministarstava, a u FBiH i kantonalnih ministarstava, s ciljem da se osnaži lokalna koordinacija u cilju osiguranja implementacije Akcionog plana za Rome.⁶⁸

Iz komunikacije sa MLJPI proizlazi da Institucija ombudsmena nije uopće uključivana u aktivnosti vezane za pitanje prava Roma, posebno ne u procesu implementacije aktivnosti iz Decenije Roma i prilikom izrade Akcionog plana za Rome, iako se radi o nacionalnom mehanizmu za zaštitu ljudskih prava koji ima uspostavljen Odjel za prava manjina i centralna je institucija za eliminaciju diskriminacije, a shodno odredbama Zakona o zabrani diskriminacije.

67 Idem

68 Idem

III. Situacijska analiza

Bosna i Hercegovina je prihvaćanjem međunarodnih standarda ljudskih prava koja utvrđuju obavezu države da osigura zaštitu prava Romima, uz puno uvažavanje principa nediskriminacije i usklađivanjem nacionalnog zakonodavstva, u značajnoj mjeri uspostavila okvir unutar kojeg se trebaju razvijati institucionalni mehanizmi i procedure koje će osigurati stvarni pristup prihvaćenim pravima. Značajan korak u unaprjeđenju pozicije Roma u BiH učinjen je priključenjem međunarodnom projektu „Decenija uključivanja Roma 2005-2015“.⁶⁹ Decenija uključivanja Roma 2005-2015. je politička posvećenost vlada zemalja članica u cilju borbe protiv siromaštva, isključivanja i diskriminacije Roma u Evropi.⁷⁰ Potpisivanjem Deklaracije, Decenija je postala međunarodna inicijativa i njen cilj je bio da se pozovu zajedno vlade, vladine i nevladine organizacije, kao i romske zajednice da ubrzano rade na procesu poboljšanja života Roma, kako bi se učinio napredak na transparentan i kvalitetan način, s posebnim osvrtom na četiri prioriteta područja i to: zapošljavanje, stambeno zbrinjavanje, obrazovanje i zdravstvena zaštita Roma. Aktivno učešće Roma u svim ovim procesima je jedan od osnovnih principa Decenije, kao i jačanje uloge romskih NVO-a.⁷¹

Potpisivanjem pristupne deklaracije, BiH je iskazala političku volju da kroz „Deceniju Roma“ na institucionalni način riješi njihove probleme, smanji diskriminaciju i utječe na poboljšanje socijalno-ekonomskog statusa ove populacije. Vijeće ministara BiH je na 11. sjednici održanoj 20.6.2012. godine usvojilo prijedlog MLJPI da BiH preuzme ulogu predsjedavanja Decenijom uključivanja Roma 2005-2015. od Republike Crne Gore 1. jula 2014. godine, na period od jedne godine, a sve zemlje članice Decenije prihvatile su prijedlog BiH konsenzusom. U toku 2008 godine, izrađen je Akcioni plan za rješavanje problema Roma u oblasti obrazovanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite.⁷² U 2012. godini, počela je revizija Akcionog plana, prema preporukama Decenije i Evropske komisije koja je završena u maju 2013. godine. Znatno broj Roma je bio uključen u reviziju Akcionog plana, za sve oblasti.

Kako su značajni naponi od strane institucija vlasti u BiH učinjeni i u okviru implementacije obaveza utvrđenih Decenijom uključivanja Roma, to je odredilo pravac istraživanja situacije na terenu. Pored Decenije uključivanja Roma, u 2005. godini je usvojena Strategija BiH za rješavanje problema Roma, a 3. jula 2008. godine je od strane Vijeća ministara usvojen Akcioni plan za rješavanje problema Roma iz oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite. Zakon o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina u BiH je donesen 2003. godine.

69 4. septembra 2008. godine potpisana Deklaracija o pristupanju BiH projektu Decenije uključivanja Roma 2005.-2015. godine

70 Inicijativa za Deceniju je pokrenuta 2003. godine od strane vladinih i nevladinih zvaničnika na regionalnoj konferenciji na visokom nivou, pod nazivom „Romi u proširenoj Evropi: Izazovi u budućnosti“, koja je održana u u Budimpešti, a nakon toga su premijeri zemalja, potpisali Deklaraciju o Deceniji uključivanja Roma 2005-2015.

71 Deceniju su podržale i međunarodne organizacije i institucije, koje su aktivni partneri u naporima da se poboljša život Roma. To su: Svjetska banka, Fondacija Otvoreno društvo, UNDP, UNHCR, UNICEF, Svjetska zdravstvena organizacija, Evropska komisija, Vijeće Evrope, OSCE, Evropski forum Roma i putnika, Evropski centar za prava Roma i Fond za obrazovanje, i dr.

72 JU Zavod za zapošljavanje RS: Informacija o realizaciji Projekta podrške zapošljavanju Roma u RS u 2009, 2010, 2011, 2012, 2013. godini u skladu sa Akcionim planom za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite, Pale, septembar/rujan 2013. godine

Usvajanjem Akcionog plana i pristupanjem Deceniji socijalnog uključivanja Roma 2005-2015. godine, BiH se obavezala da će do trajanja Decenije osigurati budžetska sredstva i na jedan sistemski i planski način rješavati probleme Roma koji su sadržani u Akcionom planu. U budžetu institucija BiH za 2009. godinu osigurano je 3.000.000,00 KM, a u okviru Federalnog ministarstva za prostorno uređenje osigurana su sredstva u visini od 320.000,00 KM za implementaciju akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblastima stanovanja, zdravstvene zaštite i zapošljavanja. Vijeće ministara je svojom Odlukom utvrdilo kriterije za raspodjelu sredstava, a MLJPI je utvrdilo metodologiju za implementaciju sredstava koja se usmjeravaju za izgradnju kuća za Rome, poboljšanje uslova stanovanja, samozapošljavanja i stimuliranje poslodavaca za zapošljavanje Roma, kao i provođenje preventivnih mjera za poboljšanje njihove zdravstvene zaštite posebno kroz imunizaciju romske djece.⁷³

Također, u cilju izvršenja preuzetih obaveza MLJPI i Vijeće ministara BiH planiraju svake godine finansijska sredstva na državnom nivou u iznosu od 1,5 miliona EUR-a za finansiranje aktivnosti u realizaciji Akcionog plana za rješavanje problema Roma. Ova finansijska sredstva su uvećana kroz sistem sufinansiranja od strane drugih ministarstava i partnera u implementaciji, posebno u stambenom zbrinjavanju Roma, te kroz donacije međunarodnih organizacija. Većina općina na lokalnom nivou izdvaja sredstva za poboljšanje životnih uslova Roma ili investiraju svoja sredstva u projekte infrastrukture.

Sredstva za 2012. godinu su bila umanjena zbog kasnijeg usvajanja budžeta na državnom nivou, ali su aktivnosti u svim oblastima nastavljene u skladu sa usvojenim planovima. MLJPI BiH redovno aplicira za IPA sredstva kod Evropske komisije. Projekt IPA 2008. godine, u iznosu od 500.000,00 EUR je realiziran u saradnji sa organizacijom CARE International. Po ovom projektu, angažirano je 5 regionalnih romskih koordinatora i jedan na nivou BiH.

U 2012. godini, održano je više referalnih sastanaka sa predstavnicima Roma i lokalnih vlasti u cilju obuke o smjernicama za uspostavljanje nezavisnog monitoring sistema. Edukaciju su prošle sve romske NVO i predstavnici relevantnih institucija. Također je odobren IPA projekat 2011-2013. u iznosu od pet (5) miliona EUR-a, i prva faza implementacije u iznosu od 2,5 miliona EUR-a, koju implementira ASB i Hilfswerk Austrija, je trebala da počne u septembru 2013. godine. Planiranje sredstava će se nastaviti redovno na godišnjem nivou svake godine. Sva sredstva se koriste samo za poboljšanje uključivanja Roma u društvo, putem obezbjeđenja boljih životnih uslova, dodjele manjih grant sredstava za zapošljavanje, unaprjeđenja zdravstvene zaštite i obrazovanja.⁷⁴

Institucija ombudsmena je odlučila da kroz direktne sastanke i komunikaciju sa institucijama u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja, zdravstvene zaštite i obrazovanja, te udruženjima Roma utvrdi stepen implementacije preuzetih i u prethodno navedenim dokumentima utvrđenih obaveza. Upućen je dopis svim institucijama, održan niz konsultativnih sastanaka sa udruženjima te je sačinjen upitnik koji je u periodu od 11-16. oktobra/listopada 2013. godine upućen na adrese 84 registrirana romska udruženja. Cilj istraživanja putem upitnika je bio utvrđivanje stepena realizacije mjera Akcionog plana za zbrinjavanje romske nacionalne manjine u BiH i pregled stvarnih potreba ove populacije.

U toku istraživanja utvrđeno je da je konačan **broj registriranih romskih udruženja u BiH u oktobru/listopadu 2013. godine iznosio 84**, što je u odnosu na listu registriranih romskih udruženja sačinjenu od strane MLJPI više za pet (5) udruženja i to : „Romano Ilo-Romsko srce“ Banja Luka, „Kuprešani- Skela“ Jajce, „Đurđevdan“ Kiseljak, „Ilo Bugojno“ Bugojno i UŽ „Romkinja „ Bijeljina. Nažalost, ne postoji evidencija manjinskih udruženja u registracionim tijelima udruženja koja su u entitetima različita. Tako je na nivou države i u FBiH za registraciju udruženja nadležno Ministarstvo pravde BiH, odnosno FBiH, a u FBiH i kantonalna ministarstva zavisno na kojem nivou se udruženje registrira, dok su u RS sudovi nadležni za registraciju udruženja. Institucija ombudsmena je samo od Ministarstva FBiH dobila listu od sedam (7) registriranih romskih udruženja sa svim relevantnim podacima.⁷⁵ U cilju utvrđivanja broja aktivnih romskih udruženja, Institucija ombudsmena je uradila istraživanje na terenu.

73 Izvještaj BiH, Univerzalni periodični izvještaj BiH, 2009. godina

74 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvještaj o implmentaciji Decenije uključivanja Roma u BiH, ažurirano 20.08.2013. godine

75 Provjera na terenu registriranih udruženja je pokazala da je nejasan kriterij prema kojem je Ministarstvo pravde FBiH navelo ova udruženja jer se među navedenim ne nalaze najveća udruženja Roma

Pored istraživanja vezanih za pitanje samoorganiziranja Roma u BiH, Institucija ombudsmena je nastojala da putem upitnika ispita stajalište romskih udruženja po pitanju zaštite prava ove kategorije. Zaprmljena su **47 ispunjena upitnika**⁷⁶ koja pokazuju da se popunjavanju upitnika od strane udruženja pristupilo veoma odgovorno,⁷⁷ što je rezultiralo da ovaj izvještaj prezentira veoma objektivnu i argumentiranu sliku položaja Roma u BiH, s posebnim osvrtom na ostvarene rezultate implementacije niza mjera koje su vlasti u BiH provele u posljednjih nekoliko godina. Istovremeno, odgovori na upitnike ukazuju i na prepreke koje u značajnoj mjeri umanjuju efektivnost preuzetih mjera i još uvijek onemogućavaju Rome da uživaju prava koja im je država obavezna osigurati. Upravo usmjeravanje aktivnosti vlasti na otklanjanje ovih prepreka bi u narednom periodu trebalo da doprinese daljem unaprjeđenju položaja romske populacije u BiH.

Institucija ombudsmena je obavila i 20 radnih sastanaka kroz terenske posjete realizirane u periodu septembar/rujan – oktobar/listopad 2013. godine.⁷⁸ Terenski posjet udruženjima Savez Roma RS, UR Gradiška, UŽ Romkinja „Romano Ternipe“ Gradiška, Udruženju Roma opštine Prnjavor, UR „Romano Ilo“, Banja Luka je naknadno otkazan zbog nemogućnosti prijema. Lista sa detaljnim informacijama o posjetama je prikazana u Aneksu I ovog izvještaja.

Prikupljeni podaci kroz komunikaciju sa institucijama vlasti ukazuju da je značajno poboljšano stanje u oblasti evidentiranja informacija i podataka o Romima koji žive na području BiH. Podaci su, slijedeći uspostavljenu metodologiju unutar institucija, uglavnom razvrstani po teritoriju i spolu. Otežan pristup podacima je prisutan u FBiH u područjima gdje je podijeljena nadležnost između FBiH i kantona, što se prije svega odnosi na obrazovanje i zdravstvo, dok su podaci o zapošljavanju Roma u FBiH dostupni u sveobuhvatnom pregledu, s obzirom da je evidencija tih podataka u nadležnosti Zavoda za zapošljavanje FBiH.

Također, organi vlasti u BiH, odnosno MLJPI na inicijativu Odbora za Rome pri Vijeću ministara BiH, kojima su se pridružili Vijeće Roma u BiH, Misija OSCE u BiH, te pojedine općine u BiH u kojoj žive Romi, poduzeli su određene aktivnosti tokom perioda 2003-2004. godine. Rezultat tih aktivnosti ogleda se u činjenici da je danas znatno manji broj Roma u BiH koji nisu upisani MKR i MKU i u druge evidencije koje vode državni organi i službe. Također, nije mali broj Roma koji su poslije kampanje u tom cilju riješili pitanje posjedovanja osobnih karata, vozačkih dozvola, donekle i zdravstvenih knjižica, pasoša i sl.⁷⁹

76 UG „Sretni Romi“ Tuzla, UR „Romano drom“ Živinice i Resursni centar Tuzla - Živinice, UR „Jagoda“ Čelić, UR „Nova Romska nada“ Lukavac, UR Poljice – Svatovac, UR „Romi za bolje sutra“ Srebrenik, UG „Evropski put Roma“ Kiseljak, UR „Zaboravljeni Romi“ Đurđevik, Centar za majke „Nada“ Kakanj, Udruženje Roma Kalesija, „Romano centro“ Zenica, UR „Srce istine“ Zavidovići, UŽ Romkinja Zavidovići, UG Omladinska romska inicijativa „Budi mi prijatelj“ Visoko, UG „Eurorom Ze“, UR „Romsko srce“ Breza, UR „Ilo Bugojno“ Bugojno, UR „Đurđevdan“ Kiseljak, UR „Sarajevski Romi“, UG Roma „Naša Budućnost“ Sarajevo „Romi i prijatelji“, Ilijaš-Sarajevo, Udruženje Roma općine Kakanj, UR „Romska pravda“ Donji Vakuf, UG „Bahtale Roma“ Travnik, UG „Jačanje- Zuralipe“ Vitez, Udruženje mladi Romi Vitez, UŽ- Centar za majke „Izvor života“ i Centar za majke „Narcis“ Donji Vakuf, UG Roma Konjic, UR „Neretva“ Mostar, UR „Ada“ Čapljina, UR „Imapct“ Čapljina, URZ „Rom“ Bihać, UR „Romski san“, Brčko distrikt BiH, UR „Romi na djelu“, Brčko distrikt BiH, UR „Veseli Brijeg“ Banja Luka, UG za promociju obrazovanja „Otaharin“ Bijeljina, UŽ „Romkinja“ Bijeljina, UR općine Kozarska Dubica, UR „Romska suza“ Srebrenica, UŽ Romkinja „Romano Ternipe“ Gradiška, UR Prijedor, SAVEZ ROMA RS, UR „Romska djevojka“ Prnjavor, UR općine Derвента i UR Novi grad.

Udruženja koja nisu dostavila ispunjen upitnik su: UR „Đelem Đelem“ Tuzla, UR „Povratnici“ Tuzla, Udruženje „Bahtalo Ilo-Sretno srce“ Banovići, Centar za obrazovanje, razvoj i zapošljavanje Roma- Tuzla, UGR TPK „Romski san“, Tuzla, UR „Crni biseri“ Gradačac, Udruženje „Romi bez granica“ Zavidovići, Centar za majke „UTJEHA“ Zenica, „Romano svijet – Kakanj“, Omladinska romska inicijativa Kakanj, UR „Dobro nam došli Romi“ Kakanj, Omladinsko udruženje Roma „Jedinstvo-KA“ Kakanj, Udruženje „Ternipe“ Vitez, UG Centar za majke „Palma“ Vitez, CARITAS Župe BUDŽAK –Savjetovalište za Rome Banja Luka, Udruženej „Složna braća“ Bijeljina, Udruženje „Crni biseri“ Modriča i Vukosavlje, Udruženje Roma Republike Srpske- Bijeljina i Udruženje „Život Roma“ Sarajevo, UR „Euro Rom“, Tuzla, „Kali Sara“ Sarajevo, „UR „Bolja Budućnost“ Tuzla, „NVO „Sa E Roma“ Tuzla, „Naše sunce“ Visoko, ROMAS Sarajevo, „Prosperitet Roma“.

77 Posebno je značajno ukazati na kvalitet popunjenih upitnika od strane udruženja: UR „Veseli Brijeg“ Banja Luka, UR „Prijedor“ UR „Romano Centro“ Zenica, UG „Otaharin“ Bijeljina, Centar za majke „Nada“ Kakanj, UR „ADA“ Čapljina, UR „Romano Drom“ Živinice, UR „Romska djevojka“ Prnjavor.

78 Sastanci su obavljani sa sljedećim udruženjima: „Euro Rom“ Tuzla, UR „Romska pravda“, Donji Vakuf i Centar za majke „Narcis“ Donji Vakuf, UG „Bahtale Roma“ Travnik, UR „Srce istine“ Zavidovići, Udruženje „Mladi Romi“ Vitez, UR „Kuprešani- Skela Romi“ Jajce, NVO „Sa E Roma“ Tuzla i „Kali Sara“ Sarajevo, UŽR „Bolja budućnost“ Tuzla, UG „Sretni Romi“, UG „Nova Romska nada“ Lukavac, UG „Evropski put Roma“ Kiseljak, UG „Romski san“, UG „Romi na djelu“, Brčko Distrikt BiH, Udruženje građana za promociju obrazovanja „Otaharin“ Bijeljina i UŽ „Romkinja“ Bijeljina, UR „Veseli brijeg“ Banja Luka, UR „Neretva“ Mostar, UR „Romi i prijatelji“, Ilijaš, UR „Sarajevski Romi“ Sarajevo

79 Idem

U RS, stanovništvo romske nacionalnosti uglavnom je nastanjeno u većim mjestima (Bijeljina, Banjaluka, Prijedor, Gradiška, Doboj i dr.) sa mnogim neriješenim statusnim i socijalnim pitanjima, uglavnom kao i na drugim područjima. Sa aspekta rada policije i sigurnosti uopće, može se konstatirati da se u ovoj populaciji ne suočavaju sa nekim izraženijim problemima. Sa jedne strane, ova populacija ne predstavlja neku rizičnu skupinu za okruženje, a sa druge strane se ne može konstatirati niti da je ugrožena u smislu nedovoljne sigurnosti. Ni broj kaznenih djela u lokalnim zajednicama Roma nije brojan. Uglavnom se radi o imovinskim deliktima (krađe, provale), tučama i nasilničkim ponašanjima bez težih posljedica, koje vrše jedni prema drugima. Svjestan svojih obveza i odgovornosti, MUP RS je rukovodeći sa procjenama aktuelne sigurnosne problematike izvršio reorganizaciju policijskih stanica na cijelom području RS. Tako je, imajući u vidu sigurnost povratnika, u šest naselja (Ljubija, Kozarac, Jezero, Janja, Osmaci, Kozluk) formirao policijske stanice. Riječ je o naseljima u kojima je koncentriran veći broj nesrpskog živilja i povratnika.⁸⁰

Značajno je istaći i uspostavljeni mehanizam praćenja implementacije obaveza u okviru programa „Decenije Roma“ gdje MLJPI sačinjava periodične izvještaje. Tako je prema posljednjem periodičnom Izvještaju o implementaciji Decenije uključivanja Roma u BiH od 20. augusta 2013. godine prikazana sveobuhvatna situacija vezana za položaj Roma.

3.1. POPULACIJA

Romi su najbrojnija od 17 nacionalnih manjina u BiH. Posljednji popis stanovništva u BiH je bio 1991. godine i samo se oko 8.000 stanovnika izjasnilo kao Romi. Svi izvještaji sa terena su pokazivali da postoji veći broj Roma u BiH, uzimajući u obzir i činjenicu da su Romi najbrojnija nacionalna manjina u državi,⁸¹ zbog čega je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH provelo proces evidentiranja Roma i njihovih potreba u 2010. godini, te su dobiveni podaci uneseni u jedinstvenu bazu podataka. Proces evidentiranja je ostao otvoren za svaku romsku povratničku porodicu ili Rome koji su propustili šansu da se evidentiraju dok je proces trajao. Centri za socijalni rad na lokalnom nivou su proveli proces evidentiranja, zajedno sa Romima. Posebna pažnja se vodila na zaštitu ličnih podataka, u skladu sa Zakonom o zaštiti ličnih podataka. Ukupno oko 17.000 Roma se evidentiralo i, ako se uzmu u obzir i oni koji se nisu evidentirali jer su bili odsutni, procjenjuje se da u BiH ima između 30-40.000 Roma.⁸²

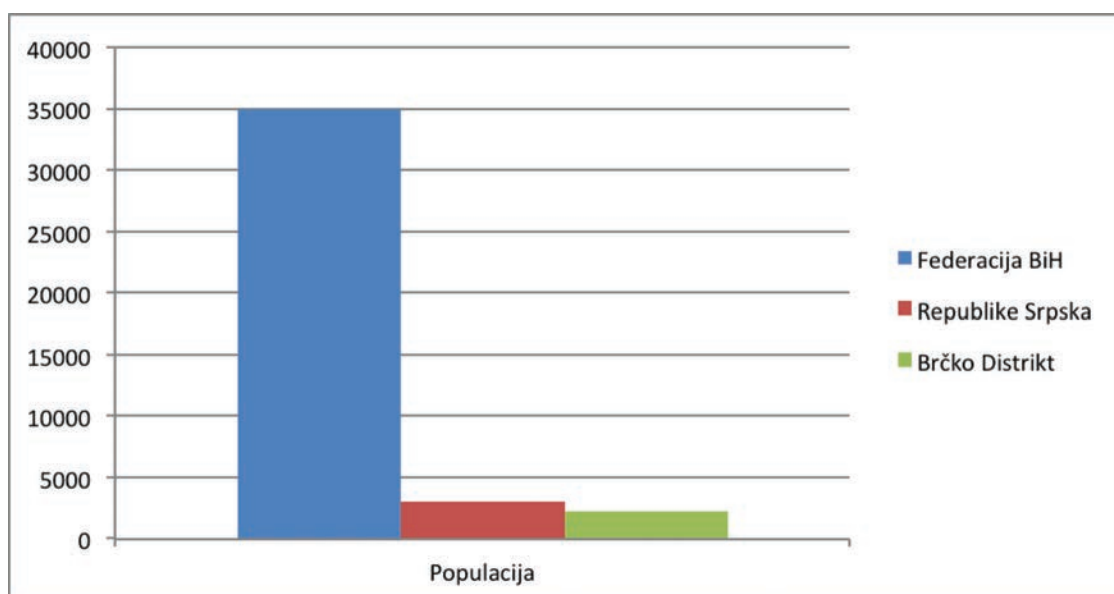
Podaci koje je Institucija ombudsmena dobila od strane udruženja Roma kroz provedeno istraživanje pokazuju da na teritoriji BiH živi oko 50.000 Roma, od tog broja u FBiH živi oko 35.000 Roma⁸³, u RS preko 3.000, te u Brčko Distiktu BiH oko 2.000-2.500 Roma. Ovu informaciju treba posmatrati integralno sa drugim dostupnim podacima, jer podaci koje je dobila Institucija ombudsmena ne uključuju informaciju o svim Romima koji žive na području Sarajevskog kantona jer ti podaci nisu dobiveni od svih udruženja do okončanja izrade ovog izvještaja. Prema drugim dostupnim informacijama, najčešće spominjani broj Roma u BiH je oko 65.000-70.000, ali će podaci dobiveni kroz nedavno okončani popis stanovništva u značajnoj mjeri doprinijeti preciziranju informacije vezano za brojčano stanje Roma koji žive na teritoriji BiH.

80 7. i 8. Periodični izvještaj BiH o provedbi Konvencije CERD-u- 2008. godine

81 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvještaj o implementaciji Decenije uključivanja Roma u BiH, ažurirano 20.08.2013. godine

82 Idem

83 Ovom broju treba pridodati, broj Roma koji živi na teritoriji Sarajevskog kantona

Dijagram 1. Prilbližni podaci populacije Roma u FBiH, RS i Brčko Distriktu prema podacima koja su dostavila udruženja Roma u BiH.

Podaci dostavljeni od strane udruženja Roma ukazuju da najveći broj Roma u FBiH živi na prostoru Tuzlanskog kantona i to između 15.000 i 17.000 Roma, od čega na području Općine Tuzla oko 6.000-6.500, u Općini Živinice 3.500, Općini Lukavac oko 2.540, Općini Srebrenik 112, Općini Čelić i 110, te u Općini Kalesija živi 15 porodica sa oko 60 Roma.

Prema djelimično dobivenim podacima, na prostoru Kantona Sarajevo FBiH živi oko 7.000 porodica Roma, od čega je najveći broj na području Općine Novi grad Sarajevo, gdje živi oko 1.200 do 1.500 romskih porodica. U općini Ilijaš i Vogošća živi oko 80 romskih porodica sa oko 300 članova.

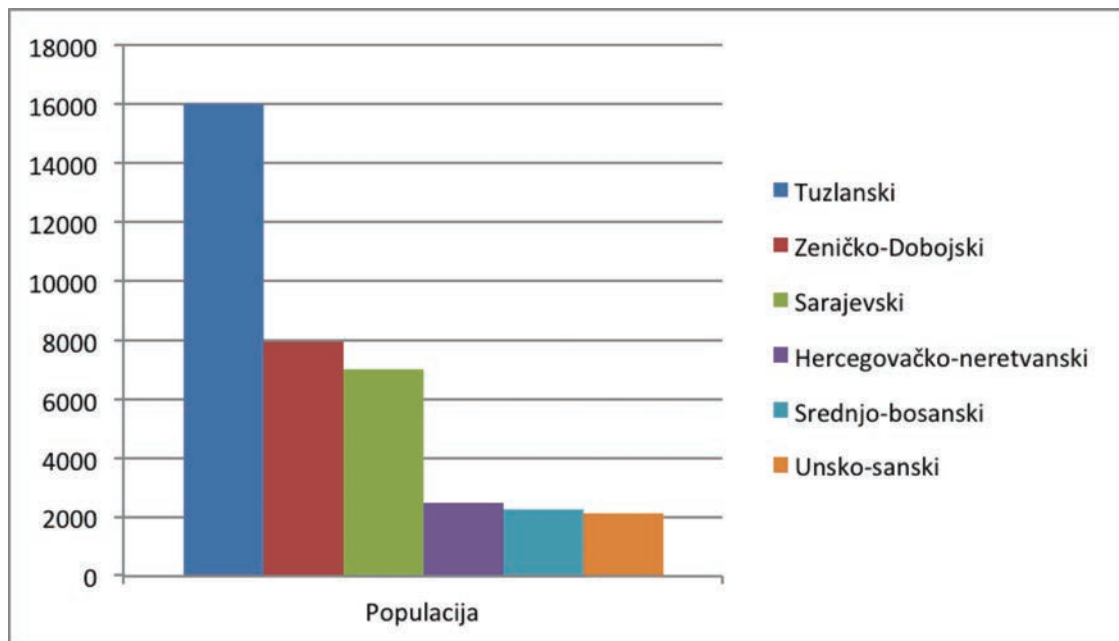
Na prostoru Zeničko-dobojskog kantona živi između 7.700 i 8.200 Roma, od čega u Općini Zenica živi 2.000-2.500, Općini Zavidovići oko 700, Općini Kakanj 298 porodica sa oko 2.160 članova, Općini Visoko oko 2.800, te u Općini Breza žive 32 porodice sa oko 110 članova.

Prema podacima prikupljenim od udruženja Roma sa područja Srednjo-bosanskog kantona, na teritoriji ovog kantona živi oko 2.000-2.500 Roma. Najveći broj Roma živi na području Općine Donji Vakuf gdje živi 178 porodica sa oko 500-550 članova. U općini Travnik živi 120 porodica sa oko 450 članova, Općini Jajce živi 58 porodica sa oko 240 članova, Općini Vitez žive 152 porodice sa oko 550 članova, Općini Kiseljak živi 400 Roma, te u Općini Bugojno živi oko 140 Roma.

U Unsko-sanskom kantonu živi oko 2.000-2.200 Roma, od toga u Općini Bihać živi oko 700 Roma.

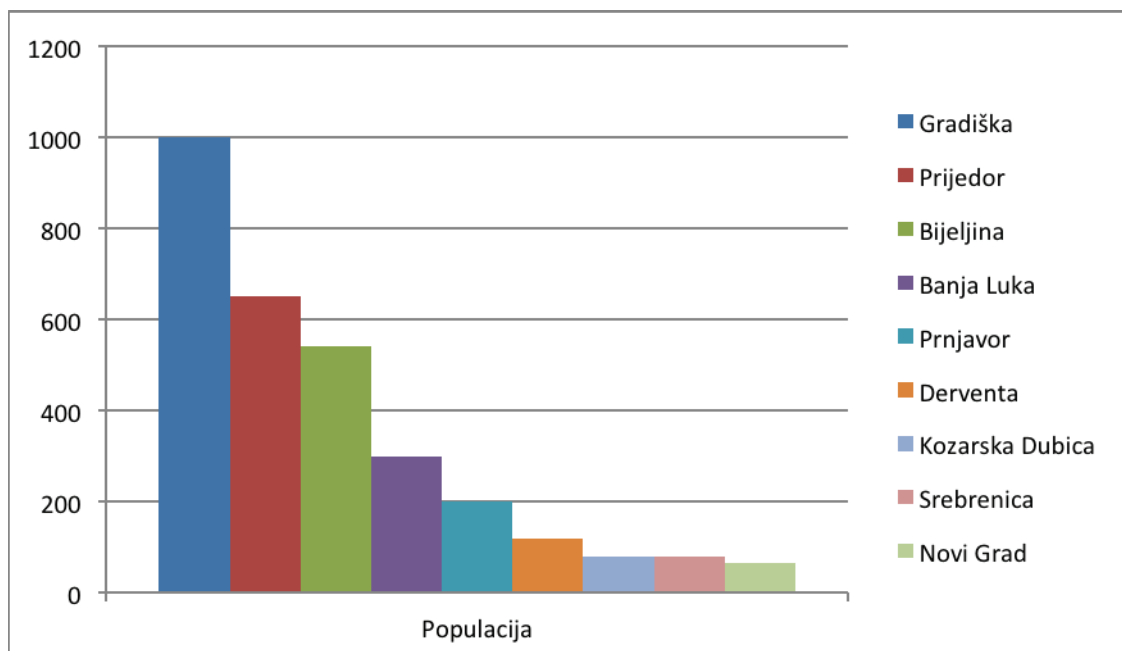
Na prostoru Hercegovačko-neretvanskog kantona živi između 2.200-2.700 Roma, od tog broja u Općini Mostar živi oko 250 Roma, u Općini Konjic žive 143 porodice sa oko 450 članova, te u Općini Čapljina živi oko 40 Roma.

Podaci prikupljeni od udruženja na prostoru Brčko Distrikta BiH pokazuju da na ovom području živi oko 2.000-2.500 Roma.

Dijagram 2. *Prilbližni podaci populacije Roma u FBiH po Kantonima prema podacima koja su dostavila udruženja Roma u FBiH (nedostaju podaci za Posavski, Bosansko-podrinjski, Zapadnohercegovački i Kanton 10)*

Prema podacima koji su dobiveni od udruženja Roma sa područja RS, na teritoriji ovog entiteta živi od 3.000- do 11.000,⁸⁴ od čega u Općini Banja Luka živi 55 porodica sa oko 300 Roma, Općini Derventa oko 120 Roma, Općini Bijeljina živi 117 porodica sa oko 541 članom, Općini Kozarska Dubica oko 80 Roma, Općini Prnjavor živi 50 porodica sa oko 200 Roma, Opštini Prijedor živi oko 650 Roma, Općini Novi Grad živi oko 65 Roma, u Općini Gradiška živi 240 porodica sa oko 1.000 Roma, te Općini Srebrenica živi oko 80 Roma.

Dijagram 3. *Prilbližni podaci populacije Roma u RS po općinama prema podacima koja su dostavila udruženja Roma u RS*

⁸⁴ Ovaj podatak dobijen od UR "Veseli Brijeg" s obzirom da mnoge općine u RS nemaju romska udruženja koja su mogla biti konsultirana u toku istraživanja. Prema informacijama koje je Institucija ombudsmena prikupila na području Opštine Doboj živi oko 400 Roma ali nije bilo moguće identificirati romsko udruženje koje bi bilo konsultirano oko provjere ovih podataka.

Prema dostupnim podacima, u BiH ima 84 registrovana udruženja koja okupljaju pripadnike romske nacionalne manjine, od čega su 64 udruženja u FBiH, 18 u RS, te 2 udruženja djeluju na području Brčko distrikta BiH.⁸⁵ U FBiH od ukupnog broja udruženja, aktivno je oko 25, periodično sa ograničenim kapacitetom djeluje oko 10 -15 udruženja, dok je 25 udruženja duži vremenski period neaktivno. U RS od ukupnog broja udruženja 11 je okupljeno u Savez Roma RS dok preostalih 7 djeluju samostalno. U Brčko distriktu BiH jedno udruženje je aktivno dok drugo udruženje djeluje sa ograničenim finansijskim i kar-drovnim kapacitetom.

Istraživanje koje je Institucija ombudsmena provela na terenu vezano za djelovanje udruženja Roma pokazuje da unutar ovih udruženja postoji visoki stepen informiranosti ne samo o pitanjima koja se odnose na prava Roma, već i o pitanjima koja su vezana za djelovanje udruženja. Dobiveni podaci pokazuju da **udruženja najčešće djeluju na nivou općine** i uglavnom raspolazu svim značajnijim informacijama relevantnim za njihovo članstvo što im omogućava da budu značajan faktor u kreiranju mjera za unaprjeđenje položaja romske populacije na nivou zajednice u kojoj djeluju.

Udruženja obuhvaćena istraživanjem imaju podijeljeno mišljenje vezano za odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima i odgovori su uglavnom različiti u odnosu na teritorij na kojem udruženje djeluje. Nažalost, ipak još uvijek neznatno dominira stajalište prema kojem udruženja obuhvaćena istraživanjem **smatraju da je odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima loš, da nije na zavidnom nivou i da bi mogao biti bolji**. Ipak potrebno je ukazati i na teritorijalnu podijeljenost mišljenja prema kojem većina udruženja sa područja Tuzlanskog kantona ovaj odnos doživljava kao loš, da nije na zadovoljavajućem nivou uz izuzetak u odnosu na Općine Srebrenik, Kalesija i Lukavac gdje ovaj odnos smatraju dobrim.

Udruženja sa područja Zeničko-dobojskog kantona smatraju odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima dobar pa čak u nekim slučajevima i vrlo dobar sa izuzetkom mišljenja u odnosu na Visoko i Zenicu gdje je prisutno mišljenje da taj odnos nije na zadovoljavajućem nivou. U odnosu na Zenicu potrebno je istaći da dva udruženja koja su bila obuhvaćena istraživanjem imaju oprečno mišljenje vezano za odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima gdje je jedno udruženje stajališta da je ovaj odnos vrlo dobar, a drugo da nije na zadovoljavajućem nivou.

U Srednjobosanskom kantonu stajalište udruženja su zaista podjeljena u odnosu na pitanje odnosa organa lokalne samouprave prema udruženjima, gdje se ovaj odnos za Općine Vitez i Donji Vakuf ocjenjuje da je dobar, vrlo dobar, a za Općinu Kiseljak čak i odličan uz istovremenu ocjenu ovog odnosa za Općinu Jajce loš, te Općinu Bugojno da nije na zadovoljavajućem nivou.

Udruženja sa područja Kantona Sarajevo također imaju podijeljeno mišljenje oko odnosa organa lokalne samouprave prema udruženjima tako da je stajalište da u Sarajevu taj odnos nije zadovoljavajući i da je loš, dok je u Općinama Ilijaš i Vogošća dobar.

Na području Hercegovačko-neretvanskog kantona prevladava mišljenje da odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima nije na zadovoljavajućem nivou, sa izuzetkom Mostara gdje se ovaj odnos doživljava kao vrlo dobar.

U Unsko-sanskom kantonu, na području Općine Bihać ovaj odnos se doživljava kao loš, a u Brčko distriktu BiH je stajalište udruženja da taj odnos nije na zavidnom nivou.

Mišljenja udruženja Roma u RS o odnosu organa lokalne samouprave prema udruženjima je da je odnos loš i da nije na zadovoljavajućem nivou, sa izuzetkom Opština Gradiška i Novi Grad gdje se ocjenjuje kao dobar, odnosno vrlo dobar.

85 MLJPI u saradnji sa Misijom OSCE u BiH, konsultantima Best Practices for Roma Integration in the Western Balkans i Regionalnim koordinadorima za Rome, je izradilo jedinstvenu Listu registriranih romskih udruženja u BiH. Lista je izrađena u toku 2013. godine, otvorenog je karaktera i posljednji upis novosnovanog romskog udruženje je izvršen u maju 2013. godine. U toku postupka istraživanja, Institucija ombudsmena je utvrdila da na prvobitnoj listi registriranih udruženja BiH sačinjenoj od strane MLJPI nedostaje pet (5) registrovanih udruženja koja su dodata i koja djeluju, a to su: „Ramano Ilo-Romsko srce“ Banja Luka, „Kuprešani- Skela“ Jajce, „Đurđevdan“ Kiseljak, „Ilo“ Bugojno i „Romkinja „ Bijeljina.

Udruženja su u toku istraživanja bila veoma samokritična posebno u odnosu na pitanje ocjene saradnje između romskih udruženja na prostoru opština/kantona ali i saradnje sa udruženjima na nivou BiH istakavši da ta saradnja nije na zadovoljavajućem nivou i da bi mogla biti mnogo bolja. Nekoliko udruženja, posebno sa područja Zeničko-dobojskog i Srednjobosanskog kantona pak ovu saradnju ocjenjuju dobrom, vrlo dobrom, pa čak odličnom. Ipak većinsko mišljenje je da trenutna saradnja se može i treba unaprijediti.

3.2. STAMBENO ZBRINJAVANJE

3.2.1. Perspektiva vlasti

Akcionni plan o stambenom zbrinjavanju Roma je usvojen u julu 2008. godine, a u 2012. godini je počela revizija Akcionog plana u cilju realnijeg planiranja aktivnosti, budžeta i uspostavljanja boljih indikatora, kako bi se mogle vršiti procjene rezultata. MLJPI i Vijeće ministara BiH je donijelo odluku da planira svake godine u državnom budžetu 1.500.000,00 EUR za rješavanje problema Roma. Na osnovu planiranog budžeta, MLJPI svake godine objavljuje javni poziv za podnošenje projekata za stambeno zbrinjavanje Roma, koji traje mjesec dana. Komisija za odabir projekata provjeri sve romske lokacije po projektima i na osnovu utvrđenih prioriteta na terenu donosi se odluka koji projekti će biti finansirani iz ovih budžetskih sredstava. Pravo učešća na javnom pozivu su do sada imale općine, gradovi, kantoni, entiteti, domaće i strane vladine i nevladine organizacije i institucije i donatori, u saradnji sa općinom na čijem se području provodi projekat. Svi projekti su zasnovani na sufinansiranju od strane implementatora i na taj način se udvostručuju budžetska sredstva.⁸⁶

Istovremeno su uspostavljeni kriteriji koji prioritet daju izgradnji stambenih jedinica Roma, rekonstrukciji i poboljšanju životnih uslova i infrastrukture. Ti kriteriji uključuju:

- da se sredstva koriste za najugroženije romske porodice koje mogu dokazati riješen imovinsko-pravni status ili za Rome beskućnike ako su opštine dodijelile lokaciju (kao što je slučaj u Zenici);
- sufinansiranje je ključno u donošenju odluke;
- pažnja u odabiru projekata je posvećena broju stambenih jedinica i troškovima po stambenoj jedinici;
- priključci na infrastrukturu su obavezujući;
- predstavnici Roma na lokalnom nivou su uključeni u Komisiju za odabir korisnika.⁸⁷

MLJPI raspolaže podacima o rezultatima u oblasti stambenog zbrinjavanja zaključno sa januarom/siječnjom 2013. godine prema kojim su **ukupna uložena sredstva iz budžeta, donatorska sredstva i sredstva sufinansiranja implementatora za stambeno zbrinjavanje 12.085.405,71 KM**, uključujući i sredstva iz 2012. godine. Ova sredstva su utrošena za realizaciju projekata u 55 opština/lokacija, gdje su izgrađene 162 stambene jedinice i očekuje se izgradnja još 10 stambenih jedinica u Kaknju. Rekonstruirano/sanirano je 198 stambenih jedinica i očekuju se još 2 rekonstrukcije u Tuzli koje nisu ušle u navedeni zbir.⁸⁸ Pozitivni primjeri dobre prakse u rješavanju stambenog zbrinjavanja romskih porodica beskućnika, tj. socijalnog stanovanja su u Zenici, Bihaću, Mostaru, Tesliću itd. Općine su dodijelile lokacije za Rome beskućnike, a stambene jedinice su izgrađene od planiranih budžetskih sredstava.

⁸⁶ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvještaj o implementaciji Decenije uključivanja Roma u BiH, ažurirano 20.08.2013. godine

⁸⁷ Kada se odobri projekt, Komisija za odabir korisnika, sastavljena od predstavnika općine, Centra za socijalni rad, partnera za implementaciju (ako to nije općina) i predstavnika Roma, odabire najugroženije romske porodice, kao korisnike projekata. Predstavnici Ministarstva su posmatrači procesa odabira.

⁸⁸ Ovo je bez podataka za 2012. godine

Ovom prilikom treba ukazati i na slučaj kada je BiH shodno preporukama UN Komiteta za ljudska prava informirala nadležni UN komitet o izmještanju romskog naselja Butmir koji pripada općini Ilidža. Tom prilikom je konstatirano da su u vremenu, januar/sječanj 2008–februar/veljača 2009. godine trajno zbrinute 33 romske obitelji, za koje je izgrađeno osam (8) stambenih blokova na područjima pet (5) općina Kantona Sarajevo.⁸⁹ Projekat je realiziran u saradnji između Vlade Kantona Sarajevo (u iznosu od 450.000,00 KM) i Vlade Švedske – SIDA, projekat koji je angažirao sredstva u iznosu od 1.415.200,00 KM. Uspješno preseljenje Roma završeno je 3. juna/lipnja 2009. godine. Iako je useljenje Roma u novosagrađene objekte proteklo u najboljem redu uz zadovoljstvo svih, nakon izvjesnog vremena Ministarstvu za stambena pitanja Kantona Sarajevo stigla je obavijest da je došlo do devastiranja jednog broja stambenih jedinica od strane novih stanara u općini Ilijaš. Utvrđivanjem činjeničnog stanja, nadležni organi došli su do saznanja da je od osam stambenih jedinica u Ilijašu bez stanara u to vrijeme ostalo šest stambenih jedinica. Odmah nakon toga, uz obavljenu zakonsku proceduru, sa dva stanara je raskinut ugovor o korištenju stambene jedinice. Budući da su pomenuti stanovi u nadležnosti općine, slobodni objekti su dodijeljeni na korištenje onim romskim obiteljima koje su nastanjene na području opštine Ilijaš a koje nemaju riješeno stambeno pitanje.

MLJPI redovno aplicirala za **IPA sredstva i u 2012. godini odobren je iznos od 5 miliona EUR**, koji će se realizirati u dvije faze, a 80% sredstava će biti direktno uloženo u stambeno zbrinjavanje Roma. Također, u okviru IPA fondova – pred-pristupna pomoć za BiH za 2011. godinu – osigurana su sredstva u iznosu od 2,5 miliona EUR za projekat kojim je predviđena podrška socio-ekonomskom uključenju romske populacije za 150 porodica u 14 općina u BiH putem obezbjeđenja stambenih jedinica i socio-ekonomskih mjera sa aktivnim učešćem lokalnih vlasti u općinama i u tabeli je dat prikaz po općinama. Također, od strane Evropske unije osigurana su sredstva za implementaciju projekta: „Sistem socijalnog stanovanja (SHS) - Razvoj integralnog modela u teoriji i praksi“. Implementacija ovog projekta je započela 2. jula/srpnja 2013. godine, a projektom je predviđeno stambeno zbrinjavanje za 62 ranjive i socijalno ugrožene porodice, što uključuje porodice osoba sa invaliditetom, manjine (uključujući i Rome), porodice poginulih boraca, samohrane roditelje sa djecom, porodice sa maloljetnom djecom bez roditeljskog staranja, civilne žrtve rata, porodice smještene u kolektivnim centrima, privremenim i improviziranim objektima, beskućnici u 5 općina: *Prozor-Rama, Jablanica, Tuzla, Bijeljina, Stari Grad Sarajevo i Brčko distriktu*, kao i unaprjeđenje postojećih modela socijalnog stanovanja, koristeći dobre prakse iz BiH i regiona uz uključivanje svih nivoa vlasti, s ciljem donošenja zakonske regulative usklađene sa EU standardima.⁹⁰

OPĆINE IMPLEMENTACIJE	BROJ PORODICA
Tuzla	13
Lukavac-Poljice	16
Gračanica	12
Novi Grad, Sarajevo	8
Centar –Sarajevo	7
Novo Sarajevo	5
Zenica	16
Bihać	10
Bosanska Krupa	15
Gornji Vakuf-Uskoplje	6
Čapljina	5
Bijeljina	12
Vukosavlje	12
Zvornik	13
UKUPNO	150

Tabela: Općine uključene u realizaciju projekta IPA fondova za 2011. godinu - Podrška socio-ekonomskom uključenju romske populacije

⁸⁹ Dva stambena bloka sa šest stambenih jedinica na području Općine Ilidža, dva stambena bloka sa osam stambenih jedinica na području Općine Ilijaš, jedan stambeni blok sa četiri stambene jedinice na području sarajevske Općine Novi Grad, dva stambena bloka sa osam stambenih jedinica na području Općine Vogošća i dva stambena bloka sa osam stambenih jedinica na području Općine Hadžići.

⁹⁰ Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvještaj o implementaciji Decenije uključivanja Roma u BiH, ažurirano 20.08.2013. godine

3.2.2. Perspektiva udruženja

Udruženja Roma su odgovarajući na upitnik dostavila određene informacije o broju registriranih stambenih jedinica koje koriste, odnosno u kojima su smješteni Romi. Međutim, podaci se ne mogu sumirati iz razloga njihove kontradiktornosti i nepotpunosti, s obzirom da je nekim udruženjima nepoznat ovaj podatak. Ipak činjenica je da neki Romi žive u kolektivnim centrima, kao što je slučaj u Špionici,⁹¹ ili postoji tzv. "Romska kuća" u Banjaluci koja se sastoji od sedam stambenih jedinica u kojoj žive Romi, a značajan broj njih živi u gradskim naseljima.

Slična je situacija i sa informacijom o broju legaliziranih objekata na području općina na kojima udruženja djeluju. Neka udruženja imaju tačnu informaciju o broju legaliziranih objekata u kojima žive Romi, dok druga udruženja ne raspolažu takvom informacijom.⁹² Podaci ukazuju da su svi objekti u kojima žive Romi legalizirani u Mostaru, Konjicu, Bugojnu, Gradiški, Novom Gradu, dok je za područje Sarajeva taj broj nepoznat. Predstavnici udruženja Roma odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica ocjenjuju različito zavisno od općine, ali još uvijek prevladava mišljenje da ovaj odnos nije na zadovoljavajućem nivou, da je nedovoljan, u nekim općinama da je loš, čak i vrlo loš.⁹³ Istovremeno za neke općine je ukazano da je odnos relativno dobar ili dobar ili da je u skladu s mogućnostima.⁹⁴

Osnovi problemi u stambenom zbrinjavanju romske populacije udruženja vide u lošoj implementaciji Akcionog plana, nedostatku finansijskih sredstava, kompliciranim i dugim procedurama, nedovoljnoj saradnji između romskih udruženja, migraciji romskih porodica, nedostatku građevinskog zemljišta, neriješenim imovinskim odnosima, nemogućnosti legalizacije postojećih objekata, nedostatku sredstava za učesće općinskih organa uprave u realizaciji projekata na kantonalnom nivou, otporu lokalnog stanovništva, nedovoljnim higijenskim i tehničkim uslovima u kojima žive Romi, te odsustvu dobre volje lokalnih organa uprave. Posebno je ukazano na problem vrlo slabe i neučinkovite realizacije projekata stambenog zbrinjavanja Roma, zloupotrebama od strane organa vlasti i netransparentnosti prilikom realizacije ovih projekata. U Brčko distriktu BiH je zaustavljena realizacija projekta izgradnje sedam (7) i obnove deset (10) kuća za Rome zbog otpora lokalnog stanovništva.

Ipak, u proteklom periodu je realizirano nekoliko aktivnosti s ciljem stambenog zbrinjavanja Roma. Tako je u Zenici sagrađeno dvadeset osam (28) stanova u naselju Brist i šest (6) stanova u naselju Dolača. U ovom naselju je i legaliziran dio stambenih jedinica kao rezultat ostvarene uspješne saradnje sa lokalnim organima vlasti. Zahvaljujući ovom vidu saradnje, u Donjem Vakufu legalizirano je više od sto (100) objekata, a Općini Vitez čak 70% objekata u kojima žive pripadnici romske nacionalne manjine.

U Kozarskoj Dubici je realiziran projekat stambenog zbrinjavanja šest (6) romskih porodica te je aplicirano za izgradnju novih šest (6) stambenih jedinica, u Novom Gradu i Gradišci su legalizirane sve stambene jedinice u kojima žive Romi, a prema ocjeni udruženja, u Bijeljini je ostvaren napredak u realizaciji Akcionog plana stambenog zbrinjavanja Roma.

Nažalost, postoje i općine u kojem se nije desio napredak u stambenom zbrinjavanju Roma, kao što je slučaj sa Derventom, gdje je legaliziran veoma mali broj objekata, svega dvadeset (20), a kao razlog ovakvog stanja, udruženja navode odsustvo razumijevanja lokalnih organa vlasti.

91 20-25 Roma živi u kolektivnom centru

92 Prema informacijama dobivenim od strane udruženja na području Općine Živinice legalizirano je oko 50 objekata i, u Lukavcu 6, Kiseljaku 40, Kalesiji 60, Visokom 100, Zenici oko 35, Brezi 4, 100 u Donjem Vakufu, po 20 u Kozarskoj Dubici i Derventi, 14 u Prnjavoru. U Vitezu je legalizirano oko 70%, Brčko Distrikt BiH 50% i Prijedoru oko 60% objekata. U Bihaću je 85 stambenih jedinica legalizirano dok su ovi podaci za područje Općine Čelić i Tuzla nepoznati udruženjima.

93 Loš i vrlo loš: Živinice, Čelić, Lukavac, Kalesija, Đurđevik, Zavidovići, Sarajevo, Konjic, Banja Luka; nedovoljan: Kakanj i Breza; u skladu s mogućnostima: Tuzla, Kiseljak, Srebrenik, Živinice, Vitez; nije na zadovoljavajućem nivou: Čapljina, Derventa, Prijedor, Gradiška, Novi Grad; nezadovoljavajuće: Brčko Distrikt BiH

94 Relativno dobar i dobar: Visoko, Zenica, Kakanj, Bugojno, Mostar, Travnik, Jajce, Vitez, Ilijaš, Vogošća, Bihać, Bijeljina, Donji Vakuf; vrlo dobar: Kozarska Dubica; na zadovoljavajućem nivou: Prnjavor, Bijeljina

U pogledu stambenog zbrinjavanja Roma u Brčko distriktu BiH, pozitivno je da je donesena odluka o besplatnoj dodjeli državnog zemljišta domicilnim pripadnicima romske nacionalne manjine, ali je problem što je zaustavljena realizacija 4-godišnjeg projekta izgradnje stambenih objekata zbog nezadovoljstva lokalnog stanovništva.

3.3. ZAPOŠLJAVANJE

3.3.1. Perspektiva institucija vlasti

Prema stajalištu institucija vlasti, složena ekonomska situacija i negativan utjecaj svjetske ekonomske krize, uz nizak nivo obrazovanja i radnih kvalifikacija, osnovni su uzroci dosta lošeg stanja u oblasti zapošljavanja Roma, što je jedan od uzroka i njihove loše integritiranosti u društvo što je signal za poduzimanje odgovarajućih mjera.⁹⁵

Trogodišnja implementacija Akcionog plana zapošljavanja Roma nije do kraja ispunila očekivanja. Brojni zacrtani ciljevi i definirane mjere nisu bili podržani potrebnim resursima i jasno dodijeljenim zadacima kojima bi se postiglo planirano. Prema postojećim budžetskim projekcijama, u predstojećem trogodišnjem periodu se ne očekuju bitne promjene u planiranim izdvajanjima. Sa izvjesnošću se može računati samo na iznos od ukupno 850.000.00 KM godišnje, koji uključuje sredstva granta MLJPI (710.000.00 KM) i doprinose iz budžeta resornih ministarstava FBiH (90.000.00 KM) i Tuzlanskog Kantona (50.000.00 KM).

U 2012. godini, iz budžetskih sredstava na nivou BiH, za zapošljavanje Roma izdvojeno je 710.000.00 KM. Spomenuta sredstva su, prema zaključenom Memorandumu sa Zavodima za zapošljavanje usmjerena za sufinansiranje poslodavca i samozapošljavanje Roma. Obaveza zavoda za zapošljavanje je da osigura da u sastav Komisija za odabir korisnika sredstava za zapošljavanje Roma budu uključeni i predstavnici romskog nevladinog sektora, a MLJPI je preduzeo konkretne aktivnosti da zajedno sa zavodima uspostavi zajedničko monitoring tijelo koje će pratiti namjensko trošenje i proces zapošljavanja. Problemi u realizaciji dosadašnjih programa zapošljavanja, s kojima su se susreli zavodi/službe za zapošljavanje upućuju na nekoliko kritičnih momenata na koje bi u novim programima trebalo obratiti više pažnje. Tiču se prije svega:

- niske kvalifikacione strukture evidentiranih, nezaposlenih Roma (između ostalog i zbog izostanka prijavljivanja obrazovanih Roma);
- nespremnosti i nedovoljnih znanja i vještina potrebnih za vođenje samostalnog posla među aplikantima za sredstva za samozapošljavanje;
- malog interesa poslodavaca da zaposle Rome;
- izostanka koordinacije s lokalnim organima vlasti, kako bi se Romima olakšao ulazak u samostalni posao kroz podršku u registraciji i izdavanju dozvola;
- nedostatka dobre komunikacije i koordinacije u smislu praćenja realizacije programa za one Rome koji su na taj način zaposleni (broj Roma koji su ostali na poslu i nakon isteka programa, komunikacija s poslodavcima, poslovno savjetovanje početnika u biznisu);

Informacija dobivena od Agencije za rad i zapošljavanje BiH ukazuje da je kroz programe zapošljavanja Roma od 2009. godine prošlo ukupno 212 Roma, te u ovaj broj nije uključen broj zaposlenih na osnovu javnog poziva objavljenog u 2013. godini, a na osnovu sredstava odobrenih u 2012. godini. Agencija u dopisu upućenom Instituciji ombudsmena koristi termin „prošlo“ iz razloga što **ne raspolaže informacijom koliko je zaista Roma koji su bili uključeni kroz programe zapošljavanja ostalo da radi nakon isteka perioda sufinansiranja prema javnom pozivu.**⁹⁶

⁹⁵ JU Zavod za zapošljavanje RS: Informacija o realizaciji Projekta podrške zapošljavanju Roma u RS u 2009, 2010, 2011, 2012, 2013. godini u skladu sa Akcionim planom za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite, Pale, septembar/rujan 2013. godine

⁹⁶ Dopis Agencija za rad i zapošljavanje BiH, 26. septembar/rujan 2013. godine

Prema podacima dobivenim od JU Zavod za zapošljavanje RS realizirajući „Akcioni plan za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite“ do sada su RS sredstvima MLJPI, a putem Zavoda za zapošljavanje RS realizirana tri projekta zapošljavanja osoba romske nacionalnosti, a koje su prijavljene u evidenciji nezaposlenih i to u 2009, 2011 i 2013. godini. Za provođenje navedenih projekata, MLJPI je Zavodu za zapošljavanje RS doznačio sredstva u ukupnom iznosu od 660.000,00 KM. Kroz navedene projekte, do sada je zaposleno 90 osoba i to 60 osoba je zaposleno kod poslodavaca, a 30 osoba je pokrenulo vlastitu djelatnost. Projekti za 2011. i 2013. godinu se još uvijek nalaze u fazi implementacije tako da još uvijek nisu u potpunosti vidljivi konačni efekti ovih projekata.⁹⁷

Projekte zapošljavanja Roma karakterizira određena složenost u implementaciji jer se radi o dosta osjetljivoj ciljnoj grupi posebno sa aspekta njihove niske i nepovoljne kvalifikacione strukture. Nadalje, uočeno je da se osobe romske nacionalnosti ne prijavljuju na evidenciju nezaposlenih ili se ne izjašnjavaju kao Romi prilikom prijavljivanja, što je od strane Zavoda za zapošljavanje RS posebno naglašeno prilikom izrade revidiranog Akcionog plana tokom 2012. godine.⁹⁸

Na evidenciji nezaposlenih **Zavoda za zapošljavanje RS** na dan 31. augusta 2013. godine se **nalazilo 289 Roma, od čega 189 muškaraca i 100 žena.** Najveći broj Roma se nalazi na evidenciji nezaposlenih Filijale Banja Luka (78), Doboj (83) i Prijedor (51).⁹⁹ Najveći broj registriranih nezaposlenih Roma 240 nema kvalifikaciju (NK) od čega je 159 muškaraca i 81 žena, dok 33 ima KV.

Prema podacima kojima raspolaže Zavod za zapošljavanje RS, u **periodu 2011. godina – august/kolovoz 2013. godine sa liste Zavoda za zapošljavanje ukupno je zaposleno 125 Roma,** od čega je više od pola zaposleno u 2011. godini (68) i to na području Filijale Bijeljina 27, Filijale Banja Luka 17, Filijale Prijedor 15 i Filijale Doboj 9. Evidentirana je značajan stagnacija u zapošljavanju u 2011. godini kada je zaposleno samo 19 osoba, a do augusta/kolovoza 2013. godine zaposleno je 38 Roma. Prema kvalifikacionoj strukturi, najviše je zaposleno niskokvalificiranih (NK) Roma 69, zatim Roma sa kvalifikacijom (KV) 48, dok je sa visokom stručnom spremom (VSS) zaposlen 1 Rom, 4 sa srednjom stručnom spremom (SSS).

Prema podacima dobivenim od strane Zavoda za zapošljavanje FBiH, ova institucija ne raspolaže evidencijom o broju zaposlenih Roma na području FBiH, s obzirom da nema nadležnost za praćenje i vođenje takve evidencije. Na **evidenciji Zavoda za zapošljavanje FBiH,** na dan 1.10.2013.godine se **nalazilo 2.597 osoba koje su se izjasnile kao Romi, od čega 1.181 žena.**¹⁰⁰ Najviše nezaposlenih Roma se nalazi na području Zeničko-dobojskog kantona (929), Tuzlanskog (647) i Kantona Sarajevo (481).¹⁰¹ Među nezaposlenim Romima, najviše je Roma bez kvalifikacije (NKV) 2.300, kvalificiranih (KV) 219, sa srednjom stručnom spremom 53, sa višom i visokom spremom 5.

Planirani/realizirani projekti zapošljavanja i samozapošljavanja Roma u Federaciji BiH u periodu 2009-2013 su:

- realizirana dva (2) programa zapošljavanja u cijelosti koji su rezultirali zapošljavanjem 156 Roma, odnosno zapošljavanjem 68 te samozapošljavanjem 88 Roma, na što je utrošeno 1.069.000 KM;
- u toku realizacija programa koji je u 2013. godini rezultirao zapošljavanjem 48 Roma;
- odobrena sredstva od strane Vijeće ministara BiH u iznosu od 450.000.00 KM za zapošljavanje Roma u Federaciji BiH te se očekuje se skoro potpisivanje (novog) Memoranduma o razumijevanju o implementaciji Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja.

97 Idem

98 Idem

99 Na evidenciji Filijale Bijeljina se nalazi 21, Filijale Trebinja 4 i Filijale Istočnog Sarajeva 3 Roma

100 Dopis Zavoda za zapošljavanje FBiH od 4. oktobra/listopada 2013.godine

101 Na evidenciji nezaposlenih se u Srednjobosanskom kantonu nalazi 357 Roma, na području Unsko-sanskog kantona 100, Bosansko-podrinjskog 5, Hercegovačko-neretvanskog 78, dok na području Zapadno-hercegovačkog kantona, Posavskog i Kantona 10 nema evidentiranih nezaposlenih Roma.

Prema informacijama dobivenim od *Zavoda za zapošljavanje FBiH*, utrošak sredstva iz projekata namijenjenih za zapošljavanje Roma je *rezultirao zapošljavanjem 106 Roma, samozapošljavanjem 88 Roma* (bez 2013. godine) jer nije izvršeno usvajanje Informacije o ocjeni zahtjeva po Programu zapošljavanja i samozapošljavanja Roma u 2013. godini od strane Upravnog odbora.

3.3.2. Perspektiva udruženja Roma

Udruženja Roma koja su obuhvaćena istraživanjem su *posebno istakla svoje nezadovoljstvo stanjem u oblasti zapošljavanja Roma*, jer je procenat zaposlenosti Roma veoma nizak i u FBiH i Brčko Distriktu BiH je manji od 1%, a u RS je manji od 3%. Romska udruženja ne posjeduju sveobuhvatnu bazu podataka o zaposlenim Romima, s tim da neka udruženja raspolažu informacijom o zaposlenim Romima na području na koje udruženje djeluje. Tako npr. romska udruženja sa područja Tuzlanskog kantona raspolažu različitim informacijama o broju zaposlenih Roma u državnim organima i javnim preduzećima. Prema dostupnim informacijama, 3-5 Roma je zaposleno u Ministarstvu unutarnjih poslova, 5 Roma je zaposleno u nekom od organa uprave, 1 u Domu zdravlja, 3-5 u komunalnom preduzeću, 10 Roma je zaposleno u preduzeću „Bingo“, 10 zaposleno u privatnim preduzećima, 11 je samostalnih poduzetnika, 3 Roma su zaposlena u Cementari Lukavac. Dostupni podaci o zaposlenim Romima na području Tuzlanskog kantona su dobiveni od strane udruženja sa područja Općina: Tuzla, Živinice i Čelić, dok prema informacijama dobivenim od udruženja sa područja općina Srebrenik, Živinice, Kalesija nema zaposlenih Roma.

Na području Zeničko-dobojskog kantona je na području Općine Zenica zaposleno 2-3 Roma u organima uprave, dok su ostali zaposleni uglavnom u privatnim preduzećima.¹⁰²

U Srednjobosanskom kantonu je značajan broj Roma zaposlen u organima uprave. Tako su u organima uprave u Vitezu zaposlena četiri (4) Roma¹⁰³, u Travniku i Bugojnu po jedan (1), u Donjem Vakufu dva. Na području Srednjobosanskog kantona je značajan broj zaposlenih Roma i u privatnim preduzećima.¹⁰⁴ Jedino u Općini Jajce nema niti u organima uprave niti privatnim preduzećima zaposlenih Roma.

Prema dostupnim informacijama, na području Kantona Sarajevo nema zaposlenih Roma u organima uprave i samo je šest (6) Roma zaposleno u privatnim preduzećima.

Na području Hercegovačko-neretvanskog kantona, prema informacijama dobivenim od udruženja, u Mostaru i Konjicu zaposlena po tri (3) Roma u organima uprava, dok u Čapljini nema zaposlenih Roma u organima uprave. U privatnim preduzećima na području ovog kantona je zaposleno šest (6) Roma i to jedan u Mostaru i pet (5) u Čapljini.

U Unsko-sanskom kantonu je zaposlen jedan (1) Rom u organima uprave i pet (5) u privatnim preduzećima.

U Brčko distriktu BiH su tri (3) Roma zaposlena u organima uprave, jedan (1) u komunalnom preduzeću, nekoliko je samostalnih poduzetnika i oko dvadeset 20 radi u privatnim preduzećima.

U organima uprave u RS zaposleni Romi su samo na području Općine Gradiška, s tim što je određen broj Roma zaposlen u javnim preduzećima. Tako su tri (3) Roma zaposlena u javnom komunalnom preduzeću Prijedor i jedna (1) Romkinja u Domu zdravlja u Prijedoru.¹⁰⁵ U privatnim preduzećima ima zaposlenih Roma i to na području Kozarske Dubice su zaposlena tri (3) Roma, Banja Luke dva (2), Prijedora jedan (1), a na području Prnjavora su zaposlene tri (3) Romkinje. Istovremeno na području Kozarske Dubice, Dervente i Prnjavora je registriran po jedan (1) poduzetnik, u Banjoj Luci dva (2) i Prijedoru pet (5).

102 Na području Općine Visoko je 30 zaposlenih Roma u privatnim preduzećima i 5 su samostalni poduzetnici, na području Općine Kakanj je ukupno zaposleno između 10 - 22 Roma- različite informacije dobivene od dva udruženja, na području Općine Zenica je 10 Roma zaposlenih u privatnim preduzećima, na području Općine Zavidovići je 1 Rom zaposlen u organima uprave i 1 u Vatrogasnom domu, te je u Brezi zaposleno 6 Roma.

103 Za Vitez je od drugog udruženja dobivena informacija da je zaposleno 10 Roma u organima uprave

104 U Vitezu je 10 - 15 zaposlenih Roma u privatnim preduzećima od čega je 7 zaposleno u Vitkomu, 2 - 10 su samostalni poduzetnici – različiti podaci dobijeni od različitih udruženja, u Bugojnu je jedan Rom zaposlen u privatnom preduzeću

105 Istaknuta je samo činjenica da je do oktobra 2013 godine bilo pet koordinatora koji su bili zaposleni u Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Predstavnici **Romskih udruženja ocjenjuju odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata prema zapošljavanju Roma** kao veoma loš i sa izraženim nedostatkom podsticaja za samostalne poduzetnike. Istovremeno, udruženja imaju veoma različita mišljenja o odnosu poslodavaca prema uposlenim Romima dok ovaj odnos na jednoj strani ocjenjuju kao relativno dobar istovremeno na drugoj strani ga ocjenjuju kao veoma loš.

Kao osnovni problemi pri zapošljavanju udruženja ističu: nekonkurentnost na tržištu rada zbog nedostataka strukovnog obrazovanja, nedovoljna angažiranost Roma, neobrazovanost, nepovjerenje poslodavaca, nepotizam, nepodsticanje otvaranja samostalnog poduzetništva i obrta, predrasude i stereotipi.

Ipak **određeni primjeri sa terena ukazuju na promjenu odnosa društva prema zapošljavanju Roma**. Tako je u Vitezu zaposleno 14 pripadnika romske nacionalne manjine i to 7 u javnom komunalnom preduzeću, 1 u općini Vitez, 1 u MUP-u, 4 kod privatnih poslodavaca i 2 su samostalni poduzetnici. U Zenici su 2 pripadnika romske nacionalne manjine zaposlena u organima uprava, a 10 u privatnom sektoru. U Prijedoru su 4 pripadnika romske nacionalne manjine zaposlena u državnim organima, 3 u javnom komunalnom preduzeću i jedna Romkinja u Domu zdravlja.

Nažalost, prisutne su i lokalne zajednice koje nisu dovoljno uradile u oblasti zapošljavanja Roma, kao što su općine: Srebrenica, Bijeljina, Zavidovići, Jajce, Travnik, Novi grad i Derventa gdje nema niti jednog zaposlenog pripadnika romske nacionalne manjine.

3.4. OBRAZOVANJE

3.4.1. Perspektiva institucija vlasti

Prema stajalištu MLJPI, iznesenom u Izvještaju o implementaciji Decenije uključivanja Roma u BiH od 20.08.2013. godine, **ključne barijere koje ograničavaju šanse i pristup kvalitetnom obrazovanju Roma su ekstremno siromaštvo, promjene mjesta boravka, neshvaćanje važnosti obrazovanja njihove djece, itd, te nedovoljnost finansijskih sredstava na državnom nivou** da se realiziraju sve mjere koje su planirane u Akcionom planu o obrazovanju Roma. Naime, **na državnom nivou u 2012. godini kao ni u 2013. godini nisu izdvojena nikakva finansijska sredstva** za podršku u realizaciji ni jedne mjere Revidiranog akcionog plana BiH o obrazovnim potrebama Roma. Međutim, nadležna ministarstva obrazovanja izdvajaju budžetska sredstva, ali ona još uvijek nisu dovoljna da podrže upis, pohađanje i završetak škole sve romske djece.

U julu 2010. godine, Vijeće ministara je usvojilo Revidirani akcioni plan BiH o obrazovnim potrebama Roma (RAP) koji sadrži ciljeve i mjere koje je potrebno provesti na teritoriji cijele države. BiH ima 12 nadležnih ministarstava obrazovanja i 1 Odjel u Brčko Distriktu, koja nisu sačinjavala posebne planove i programe u cilju podrške obrazovanju Roma, nego su fokusirana na implementaciju navedenog RAP-a. Rezultat RAP-a je **da je u 2011. godini došlo do povećanog upisa romske djece u osnovno, srednje, ali i visoko obrazovanje**. Evidentan je i **znatno manji broj djece koja napuštaju osnovno i srednje obrazovanje**.¹⁰⁶

U 2012. godini, formiran je Odbor za Rome pri Vijeću ministara BiH čija dva predstavnika participiraju u radu monitoring tima. No, i za rad ovog tima i mreže podrške nisu ni na jednom nivou vlasti izdvojena budžetska sredstva, čak ni simbolična, a također nije dobivena ni donatorska pomoć. Početkom 2012. godine MLJPI je u saradnji sa relevantnim državnim, entitetskim i kantonalnim ministarstvima i institucijama iz oblasti socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja, policije, pravosuđa, komunikacije te nevladinog sektora, završilo aktivnosti na sačinjavanju Metodologije za prikupljanje podataka za izradu prvog izvještaja o socijalno isključenim kategorijama djece u BiH. Kao nastavak aktivnosti, krajem 2011. godine MLJPI je započeo izradu Smjernica za poboljšanje položaja romske djece, a krajem 2012. godine je završen prijedlog ovog dokumenta koji se trenutno nalazi u fazi prikupljanja potrebnih mišljenja s ciljem usvajanja istog. Smjernice će uključiti preporuke za nadležna ministarstva i lokalne vlasti kako bi planirali aktivnosti za romsku djecu u vezi zdravstvene zaštite, socijalne inkluzije, obrazovanja, i dr.¹⁰⁷

106 Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Izvještaj o implementaciji Decenije uključivanja Roma u BiH, ažurirano 20.08.2013. godine

107 Idem

Savjetodavne usluge za romske porodice i djecu mogu se dobiti samo u centrima za socijalni rad, ali je broj romskih porodica koje se centrima obraćaju za ovaj vid usluga zanemarljiv. Svjesni ove činjenice, u RAP-u je predviđeno **formiranje Dnevnih centara ali još ni jedan nije otvoren u BiH.** MLJPI je poznato da je samo IN Fondacija (Fondacija za socijalnu inkluziju djece i mladih u BiH) pokrenula projekat za uspostavljanje 4 dnevna centra za ovu djecu i da su aplicirali za donatorska sredstva REF-a. Za navedeni projekat podršku je dalo MLJPI. Međutim, niti u 2012. godini, a niti ni danas, navedena IN Fondacija nema nikakve informacije od Roma Education Fund (REF) da li je navedeni projekat razmatran ili odobren.¹⁰⁸

Prema informacijama dobivenim od strane predstavnika osnovnih škola u toku održavanja okruglih stolova u Živinicama, Tuzli i Bijeljini,¹⁰⁹ iznesen je problem napuštanja BiH od strane većeg dijela romskih porodica, a samim tim su i njihova djeca napustila škole u BiH. **Tako je na prvom polugodištu školske 2012/2013. godine jedna trećina romske djece bila neocijenjena zbog odlaska u inostranstvo.**

Škole se suočavaju sa problemom velikog broja neopravdanih izostanaka romske djece sa nastave. Zakoni o obrazovanju za ovakve situacije nalažu disciplinske mjere (prebacivanje iz jednog odjeljenja u drugo ili prebacivanje iz jedne škole u drugu), ali su škole tolerantne na ovaj problem kad su u pitanju romska djeca iz razloga što bi im to otežalo buduće školovanje. S druge strane, zbog velikog broja izostanaka sa nastave romska djeca postižu lošije rezultate u obrazovanju.¹¹⁰

3.4.2. Perspektiva udruženja

U pogledu obrazovanja romska udruženja ističu donekle pozitivan pomak u pogledu upisa romske djece u prve razrede osnovne škole i obezbjeđenje udžbenika, ali je zabrinjavajući mali broj srednjoškolaca i studenata.

Kao osnovne uzroke prosječno niskog stepena obrazovanja Roma, udruženja ističu lošu implementaciju Akcionog plana, loše obrazovne i socijalne politike, siromaštvo i loše ekonomsko-socijalne uslove, predrasude i diskriminaciju prema Romima, nedovoljna osviještenost i nezainteresiranost Roma za obrazovanje, nedostatak ličnih dokumenata.

Odnos organa lokalne samouprave prema obrazovanju Roma, udruženja ocjenjuju kao vrlo loš i imaju podijeljen stav oko toga da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog obrazovanja. Uglavnom ističu prisutnu praksu u nekim lokalnim zajednicama lošeg pristupa i manje posvećenosti nastavnog osoblja romskoj djeci, omalovažavanje djece i predrasude, vršnjačko omalovažavanje i ismijavanje, separacija u odnosu na drugu djecu, nacionalna netrpeljivost.

Udruženja koja djeluju na **području RS su stajališta da je odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma zadovoljavajući koji se reflektira kroz nabavku udžbenika i školskog pribora, srednjoškolci u Banjoj Luci dobiju novčane naknade za nabavku knjiga.**

Medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja su uvedeni u nekoliko općina i to Živinice, Kakanj, Travnik, Sarajevo, Ilijaš, Vogošća, Mostar, Bijeljina, Zenica.¹¹¹ U Visokom, udruženje nastoji da vrši ulogu medijatora. Kao rezultat uvođenja medijatora u školu sa ulogom pružanja pomoći roditeljima i djeci romske nacionalnosti, u Živinicama se broj upisane djece u osnovnoj školi povećao sa 30 na 129. Ocjena je da bi upravo medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole.

108 Idem

109 Općine/opštine sa najvećim brojem romske populacije

110 Idem

111 Nažalost, u velikom broju općine medijatora nema ili im je istekao mandat; Brčko, Travnik, Bugojno, Derventa, Bihać, Srebrenica, Banja Luka, Čapljina itd.

Statistiku vezano za broj učenika koji pohađaju školu potrebno je posmatrati u odnosu na ukupan broj romske populacije koja živi na području konkretne općine, jer primjeri Općina Živinice i Tuzla, gdje 500 učenika pohađa osnovnu školu na području Živinica i oko 870 učenika na području Tuzle se školuje u osnovnoj i srednjoj školi, su značajni posebno s obzirom na veličinu romske zajednice koja živi na području ove dvije općine, gdje je procjena da živi oko 10.000 Roma. Primjetan je i značajan broj Roma koju studiraju, a u Tuzli se jedan Rom školuje na postdiplomskom studiju.¹¹²

3.5. ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

3.5.1. Perspektiva institucija vlasti

Zdravstvena zaštita u BiH regulirana je na entitetskoj razini i Brčko distriktu, odnosno Zakonima o zdravstvenom osiguranju i Zakonima o zdravstvenoj zaštiti. Entitetskim Zakonima i Zakonom Brčko distrikta članovi obitelji romske populacije, kao i svi ostali članove populacije, u slučaju da ne pripadaju kategorijama osoba koja uplaćuju doprinose za zdravstveno osiguranje, nisu obuhvaćeni zdravstvenom zaštitom. Međutim, u članu 26. Zakona o zdravstvenom osiguranju FBiH stoji: *“Osoba sa prebivalištem na teritoriji Federacije BiH koja nema sredstava za izdržavanje suglasno propisima o socijalnoj pomoći, obvezno su osigurana na zdravstvenu zaštitu u obimu utvrđenom za članove obitelji osiguranika, ako im se zdravstvena zaštita osigura po drugom osnovu”*.

Pripadnici romske populacije, u većini slučajeva, nisu upisani u matične knjige, nemaju prijavljena mjesta boravka i nisu upoznata sa ulogom Centra za socijalnu rad, pa i ne ostvaruju jedan broj prava koja su im dostupna.

Djeca iz romske populacije, kao i sve ostale populacije, obuhvaćena su obaveznim vakciniranjem koje je besplatno. Također, djeca koja su uključena u predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje kao i redovni studenti obuhvaćeni su obaveznim zdravstvenim osiguranjem. Djeca koja su navršila 15 godina života, a nisu završila osnovnu školu ili se po završetku osnovnog školovanja nisu zaposlila, ako se u roku od 30 dana od dana navršenih 15 godina života, odnosno od dana završetka školske godine prijave Zavodu za zapošljavanje imaju pravo na zdravstvenu zaštitu, kao i osobe koje su prema propisima o školovanju izgubila status učenika, odnosno redovnog studenta ili su prekinula redovno školovanje, zadržavaju pravo na zdravstvenu zaštitu u trajanju od jedne godine od dana prekida školovanja ako su se prijavila Zavodu za zapošljavanje u roku od 30 dana od dana prekida i ako pravo na zdravstvenu zaštitu ne mogu ostvariti po drugom osnovu. Dakle, ***prema zakonodavstvu koje uređuje oblast zdravstvene zaštite građani romske nacionalnosti uživaju prava na zdravstvenu zaštitu pod jednakim uslovima kao i drugi građani.*** Međutim, ono što se mora uzeti u obzir je činjenica da se zdravstvena zaštita veže za status zdravstvenog osiguranja koji se najčešće dobiva po uslovu zaposlenja ili obrazovanja, gdje su Romi tradicionalno isključeni. Ovakvo stanje zahtjeva od države da poduzme pozitivne mjere koje se često u praksi zovu „pozitivna diskriminacija“ kako bi se eliminirali faktori koji su doveli Rome u situaciju da ne mogu aplicirati za status zdravstvenog osiguranika.

112 Situacija u nekim gradovima je: u Banjoj Luci osnovnu školu pohađa 31 učenik, srednju 15 i 5 se školuje na fakultetu; u Donjem Vakufu osnovnu školu pohađa 58 učenika, 17 srednju školu i 4 se obrazuje na fakultetu; u Bijeljini osnovnu školu pohađa 116, a srednju 5 učenika; u Zenici 70 učenika je u osnovnoj i 10 u srednjoj, te 3 studenta; u Bihaću 42 učenika pohađa osnovnu, 5 srednju školu i 3 studenta; u Gradišci 50 učenika pohađa osnovnu, 30 srednju školu i 5 studenata, u Brčko Distriktu BiH 220 učenika pohađa osnovnu, 9 srednju i 1 student, dok na nivou Tuzlanskog kantona preko 800 učenika pohađa osnovnu školu, 100 srednju, 5 studenata i 1 postdiplomac.

Akcioni plan BiH za rješavanje problema Roma iz oblasti zdravstvene zaštite, koji je usvojen 2008. godine, nastavljen je sa realizacijom i u 2012. godini. MLJPI i Vijeće ministara BiH su i u 2012. godini donijeli Odluku o izdvajanju sredstava iz državnog budžeta u iznosu od oko 1.475.000.00 EUR za rješavanje problema Roma od čega je 105.000.00 EUR trebalo biti korišteno za zdravstvenu zaštitu Roma. Osigurana sredstva za zdravstvenu zaštitu Roma u BiH za 2012. godinu implementirale su nadležne institucije na osnovu zaključenih Memoranduma o razumijevanju za implementaciju Akcionog plana BiH za rješavanje problema Roma u oblasti zdravstvene zaštite potpisanih između MLJPI BiH i Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, Instituta za javno zdravstvo RS i Odjela za zdravstvo i ostale usluge Brčko distrikta BiH.

U 2012. godini, a prema potpisanom Memorandumu, sredstva su se trebala koristiti za podizanje svijesti iz oblasti zaštite zdravlja, a specifično u odnosu na provođenje informativnih kampanja o pravu na zdravstvenu zaštitu i rad na podizanju svijesti o važnosti zdravstvene zaštite u romskoj nacionalnoj manjini i provođenje zdravstveno-odgojnih aktivnosti od strane lokalnih edukatora o značaju prevencije u zdravstvenoj zaštiti kao i za osiguranje i provođenje preventivnih mjera u cilju poboljšanja zdravstvenog stanja pripadnika romske nacionalne manjine, a specifično u odnosu na prioritetne programe zdravstvene zaštite.

MLJPI je u fazi potpisivanja programa aktivnosti sa organizacijom World Vision iz Sarajeva u pogledu realizacije jednog novog projekta iz oblasti unaprjeđenja zdravstvene zaštite za Rome. Cilj ove aktivnosti je pružanje podrške Ministarstvu u procesu istraživanja ključnih zdravstvenih problema romske populacije na lokalnom nivou, putem ekspertnih timova u sedam odabranih regija, te izrada izvještaja i preporuka, kroz ove aktivnosti (i to u SEDAM (7) općina gdje živi najveći broj Roma u BiH).

Što se tiče konkretnih pokazatelja, vezano za zdravstvenu zaštitu Roma u BiH (broj zdravstveno osiguranih Roma, broj imunizirane romske djece, umrle i rođene romske djece i tako dalje), MLJPI ne raspolaže podacima za Rome koji bi se trebali voditi na nižim novima vlasti, a s obzirom na ustavnu nadležnost za ovu oblast.

U svom dopisu, Ministarstvo zdravlja i socijalne zaštite RS ističe da građani shodno donesenom zakonskom okviru i podzakonskim aktima osiguravaju prava građanima uz puno uvažavanje ravnopravnosti svih građana, slobodu i jednakost građana te ravnopravnost na nacionalnoj i spolnoj osnovi. Zakonski okvir u oblasti zdravstvene, socijalne i dječije zaštite utvrđuje da je visina ostvarenog prava jedinstvena na području cijele Republike Srpske. Shodno navedenom, Romi ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu na isti način i pod istim uslovima kao i svi drugi građani RS.¹¹³

U svom dopisu Javna zdravstvena ustanova Institut za javno zdravstvo RS (u daljem tekstu: Institut za javno zdravstvo)¹¹⁴ navodi da, iako je Memorandum o razumijevanju u vezi implementacije Akcionog plana rješavanja problema Roma u oblasti zdravstvene zaštite potpisan decembra 2013. godine, sredstva za izvršenje obaveza preuzetih memorandumom su doznačena tek u januaru 2013. godine. Kroz projekat je, u saradnji sa Fondom zdravstva RS, pripremljen Vodič kroz prava iz zdravstvenog osiguranja koji je preveden na romski jezik. Ovaj Vodič na jednostavan i prihvatljiv način objašnjava način na koji Romi mogu ostvariti pristup sistemu zdravstvene zaštite. Pored toga, u saradnji sa Ministarstvom zdravlja i socijalne zaštite RS i Ministarstvom prosvjete i kulture, urađen je priručnik o funkciji ishrane u zdravlju djeteta. Tokom početka 2013. godine uspostavljeni su kontakti sa nekoliko romskih udruženja u cilju saradnje na realizaciji dvodnevnog treninga za romsku populaciju. Održavanje treninga je pokazalo da postoji nizak nivo zainteresiranosti za edukaciju u oblasti zdravstvene zaštite, a za što je opravdanje u činjenici da edukacija neće pomoći da Romi ostvare pravo na zdravstvenu zaštitu jer su obavezni za većinu zdravstvenih usluga i lijekove plaćati participaciju koju Romi zbog svog socijalnog statusa nisu u mogućnosti da plate. Institut za javno zdravstvo je održao i edukativne aktivnosti o ishrani, a učesnici edukativnih programa su istakli važnost da edukacije o spolno prenosivim bolestima i reproduktivnom zdravlju, vakcinaciji, bolesti ovisnosti, nasilju trebaju biti sastavni dio redovnog obrazovanja Roma.

Prema informaciji dobivenoj od Instituta za zaštitu zdravlja RS Zakon o zdravstvenoj zaštiti RS svim Ro-

113 Akt broj: 11/06-500-625/13 od 30.09.2013. godine

114 Akt broj: 500-5878-1/13 od 4. oktobra 2013. godine

mima obezbjeđuje pravo na zdravstvenu zaštitu i to po osnovu zaposlenja ili u slučaju nezaposlenosti putem prijave na biro za zapošljavanje. Djeca, učenici osnovne škole starosti do 15 godina imaju pravo na zdravstveno osiguranje. Informacija ukazuje na činjenicu da određeni broj Roma nema zdravstvenu knjižicu što otežava pristup zdravstvenim ustanovama i zdravstvenoj zaštiti, za što su prema stajalištu Instituta odgovorni pripadnici romske nacionalne manjine.¹¹⁵ Institut za zaštitu zdravlja je na osnovu Memoranduma potpisanog za MLJPI realiziralo projekat koji je za cilj imao obezbjeđenje i provođenje preventivnih mjera koje bi trebale rezultirati poboljšanjem zdravstvenog stanja romskih zajednica a ciljna grupa su bila djeca. Kao ostvarene rezultate projekta, Institut za zaštitu zdravlja naglašava: uspostavljenu saradnju sa predstavnicima romske populacije, tačnije sa sedam udruženja Roma koja zastupaju interese zajednice u kojima djeluju, povećano znanje i podignutu svijest 489 djece predškolskog i školskog uzrasta o načinu i značaju održavanja higijene usta i zuba i važnosti prevencije oralnog zdravlja, povećano znanje i podignutu svijesti kod 514 djece školskog uzrasta o štetnosti pušenja i upotrebi alkohola kao najrasprostranjenijim bolestima ovisnosti kod djece školskog uzrasta, povećano znanje i podignutu svijest 437 starijih maloljetnika i odraslih o mjerama prevencije šećerne bolesti i povišenog krvnog pritiska, povećano znanje 14 predstavnika romskih udruženja o načinima ostvarivanja zdravstvene zaštite u RS. Prisustvo medija na predavanjima i radionicama omogućilo je vidljivost projekta u široj zajednici. U RS je u periodu 2009 – 2010. godina realiziran projekat imunizacije romske djece što je rezultiralo vakcinacijom 371 djeteta.

Što se tiče pristupa zdravstvenom osiguranju u RS, prema podacima dobivenim od Fonda zdravstvenog osiguranja, Sektor za ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja¹¹⁶ Zakonom o zdravstvenom osiguranju RS¹¹⁷ i Pravilnikom o utvrđivanju svojstva osiguranog lica, matičnoj evidenciji i zdravstvenoj knjižici¹¹⁸ propisano je kako se stječe svojstvo osiguranog lica Fonda zdravstvenog osiguranja RS. Obaveznim vidom zdravstvenog osiguranja obuhvaćeni su svi građani RS, te zdravstvenu zaštitu ostvaruju pod jednakim uslovima bez obzira na nacionalnu, vjersku ili drugu pripadnost. Prijavu na zdravstveno osiguranje vrše nadležne institucije, a za socijalno ugrožene kategorije, prema Zakonu o socijalnoj zaštiti, su nadležni centri za socijalni rad.

Federalno ministarstvo zdravstva u svom dopisu broj: 06-37-5206/13 od 2. oktobra/listopada 2013. godine je ukazalo na činjenicu da je nadležnost za zdravstvo u FBiH podijeljena između FBiH i kantona na način da i federalne i kantonalne vlasti imaju pravo utvrđivati politike i provoditi zakone (član III 3. Stav 3. i 4. Ustava FBiH). U cilju utvrđivanja nadležnosti u oblasti zdravstva na nivou FBiH je donesen niz zakona i podzakonskih akata.

Osim toga, osnovnim paketom zdravstvenih prava predviđen je paket osnovnih prava za neosigurane osobe koji se finansira sredstvima budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosigurane osobe. Naime, tačka XI Odluke o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava, predviđa paket zdravstvenih prava za neosigurane osobe, državljane BiH, s prebivalištem na teritoriji FBiH, s tim da se Tačka XI.a) ove Odluke odnosi na prava neosiguranih osoba do 18 godina, dok se tačka XI.b) odnosi na prava neosiguranih osoba preko 18 godina starosti. Stavom 2. tačke XI Odluke, propisano je da se prava navedena u stavu 1. tačke XI finansiraju iz sredstava budžeta kantona ili općine prema mjestu zadnjeg prebivališta neosigurane osobe. Međutim, treba imati u vidu da je početak primjene osnovnog paketa zdravstvenih prava za neosigurane osobe uvjetovan osiguranjem sredstava u budžetima kantona i općine za ove namjene.¹¹⁹

115 Institut za zaštitu zdravlja RS: Izvještaj o projektu: Unapređenje zdravlja Roma- Prevencija oralnog zdravlja, masovnih bolesti ovisnosti i masovnih nezaraznih bolesti“

116 Akt broj: 05/009-7021/13 od 4. oktobra 2013. godine

117 Sl. glasnik RS, broj: 18/99, 51/01, 70/01, 51/03, 17/08, 01/09 9 106/09

118 Sl. glasnik RS, broj: 102/11, 40/12, 56/12 i 72/13

119 Akt Federalnog ministarstva zdravstva, broj: 06-37-5206/13 od 2. oktobra 2013. godine

Implementacija Odluke o utvrđivanju osnovnog paketa zdravstvenih prava, kao i Odluke o maksimalnim iznosima neposrednog učešća osiguranih lica u troškovima korištenja pojedinih vidova zdravstvene zaštite u osnovnom paketu zdravstvenih prava, zajednički je zadatak FBiH i kantona, kako u pogledu donošenja odgovarajućih provedbenih akata, tako i u pogledu finansiranja osnovnog paketa zdravstvenih prava. Federalno ministarstvo zdravstva je dostavilo svim kantonalnim ministarstvima zdravstva instrukciju, koju je uputilo i Zavodu zdravstvenog osiguranja i reosiguranja Federacije BiH, a koja se odnosi na postupanje u vezi primjene navedenih odluka. Međutim, kočnica za ispunjavanje obaveza kantona iz ove odluke je osiguranje finansijskih sredstava za finansiranje osnovnog paketa zdravstvenih prava u Federaciji BiH. Paket se finansira iz prihoda prikupljenih po osnovu doprinosa za zdravstveno osiguranje, prihoda iz budžeta Federacije BiH, kantona, odnosno općine, prihoda ostvarenih iz participacije, kao i iz drugih izvora.¹²⁰ Federalno ministarstvo zdravstva nema nadležnost nad poduzimanjem određenih sankcija prema kantonima u slučaju narušavanja odredbi donesenih odluka. Navedene odluke donesene su na osnovu Zakona o zdravstvenom osiguranju,¹²¹ te slijedom toga, nadzor nad provođenjem istih osigurava se putem nadležnih kantonalnih inspekcija, kao i federalne inspekcije, pri čemu se ne smije zanemariti različita finansijska moć kantona i njihova nastojanja da osiguranju nedostajuća finansijska sredstva za implementaciju osnovnog paketa zdravstvenih prava.

Romima u FBiH je zagarantirano pravo na zdravstvenu zaštitu, kao i svim građanima FBiH i uslov ostvarivanja ovog prava je da se prethodno ispune uvjeti propisani Zakonom o zdravstvenom osiguranju. Međutim, prema informaciji dobivenoj od Ministarstva zdravlja FBiH veliki broj ove populacije ne posjeduje validne dokumente (državljanstvo, ličnu kartu, zdravstvenu knjižicu) što dodatno onemogućava ostvarivanje njihovih prava. Također, **veliki broj Roma koji ispunjava odgovarajuće zakonske uvjete ne poznaje svoja prava**, zbog čega su provođene mjere kao što su registracija Roma u romskim naseljima, provođenje informativnih kampanja o načinima i mogućnostima ulaska u shemu zdravstvenog osiguranja, a time i ostvarivanja prava na zdravstvenu zaštitu. Nadalje, iz činjenice da je izuzetno mali broj Roma zaposlen, bilo u javnom bilo u privatnom sektoru, proizlazi i činjenica da je skroman broj onih koji imaju zdravstveno osiguranje i pristup zdravstvenoj zaštiti po toj osnovi. Razlozi zbog kojih roditelji ne registrišu djecu su različiti, od neposjedovanja dokumentacije potrebne za registraciju, najčešće majčinih ličnih dokumenata, do nedostatka informacija o načinima registracije (zakonskih rokova za prijavljivanje). Na drugoj strani, postoji određeni broj Roma koji migriraju, odnosno nemaju stalno mjesto prebivališta na području Federacije BiH. S tim u vezi, na nivou FBiH, u posljednje tri godine za zdravstvenu zaštitu Roma izdvaja se po 50.000,00 KM, a na osnovu člana 12. stav 2. tačka 16. Zakona o zdravstvenoj zaštiti.¹²² Radi se o sredstvima koja se usmjeravaju za zdravstvenu zaštitu osoba romske nacionalnosti koje zbog tradicionalnog načina života nemaju stalno mjesto prebivališta, odnosno boravišta u FBiH. Svrha programa je pružanje adekvatne zdravstvene zaštite osobama romske nacionalnosti, nepoznatog stalnog prebivališta, odnosno boravišta u FBiH, pod jednakim uvjetima kao i za ostale grupacije stanovništva koje su izložene povećanom riziku obolijevanja. Navedena sredstva su i dalje nedostatna u smislu potpunog zadovoljavanja potreba za zdravstvenom zaštitom ove kategorije stanovništva.¹²³

Kada je riječ o usaglašenosti kantonalnih Zakona o zdravstvenoj zaštiti sa federalnim Zakonom o zdravstvenoj zaštiti, treba istaći da su pojedini kantoni donijeli svoje zakone, te da oni uglavnom sadrže iste odredbe kao i federalni zakon o zdravstvenoj zaštiti, odnosno da često kantonalni propisi ne uređuju pitanja koja jesu od značaja za kantone. S druge strane, postoje i kantonalni zakoni o zdravstvenoj zaštiti koji nisu usaglašeni sa federalnim. Međutim, valja istaći da Ustavni sud Federacije Bosne i Hercegovine nema nadležnost za utvrđivanje zakonitosti propisa, što predstavlja problem u smislu ocjene usklađenosti nižih sa aktima više pravne snage. Napominjemo da je obaveza zakonodavca na nivou kantona da osigura usaglašenost svojih propisa sa federalnim propisima.“

120 Idem

121 “Službene novine Federacije BiH”, br. 30/97, 7102, 70108 i 48/11

122 Društvena briga za zdravlje - član 12. stav 4: “Izuzetno od stava 3. ovog člana, finansiranje zdravstvene zaštite predviđene tač. 5, 6, 7. i 16. stava 2. ovog člana, u dijelu koji se odnosi na obaveze Federacije BiH, finansira se iz federalnog Budžeta saglasno propisima o zdravstvenom osiguranju, kao i propisima o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina.”

123 Akt Federalnog ministarstva zdravstva, broj: 06-37-5206/13 od 2. oktobra/listopada 2013. godine

Informacije dobivene od Zavoda zdravstvenog osiguranja i reosiguranja FBiH ukazuju da zakonski okvir koji je uspostavljen u FBiH osigurava svim građanima FBiH da ulaganjem sredstava, na načelima uzajamnosti i solidarnosti u okviru kantona, ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu i druga prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja. Svim osiguranim licima zakon garantira ravnopravan položaj u ostvarivanju prava iz obaveznog zdravstvenog osiguranja, osigurava pod jednakim uslovima zadovoljavanje osnovnih potreba u primarnoj, specijalističko-konsultativnoj i bolničkoj zaštiti i pristup zdravstvenim uslugama standardne kakvoće i jednakog sadržaja.¹²⁴

Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona je u svom dopisu upućenom Instituciji ombudsmena ukazao da su u 2012. godini u okviru MLJPI izdvojena sredstva u iznosu od 128.000.00 KM u svrhu podrške implementacije Akcionog plana za zdravstvenu zaštitu Roma na području FBiH i ista su realizirana putem Zavoda za javno zdravstvo FBiH, uz prethodnu konsultaciju sa romskim udruženjima. Zavod za javno zdravstvo Tuzlanskog kantona je implementirao sredstva u iznosu od 35.000.00 KM za implementaciju projekta „Ostvarivanje prava na zdravstvenu zaštitu i podizanje svijesti romske populacije iz oblasti zaštite zdravlja“. Od navedenog iznosa, 12.000.00 KM je utrošeno za dobrovoljno zdravstveno osiguranje na godinu dana 34 pripadnika romske populacije koji se ne mogu osigurati na drugi način. Putem centara za socijalni rad dodatno je osigurano oko 160 osoba, a putem Ministarstva obrazovanja, nauke, kulture i sporta je osigurano 50 osoba. Navedena sredstva su realizirana putem Udruženja Roma „EURO-ROM“ Tuzla. Ovo su bila isključivo dostupna sredstva za zdravstvenu zaštitu Roma na području Tuzlanskog kantona.

Zavod za javno zdravstvo Kantona Sarajevo je učestvovao u projektu „Istraživanje o anemiji među djecom i ženama u FBiH – kod romske populacije a koji je realiziralo Federalno ministarstvo zdravstva, Zavod za javno zdravstvo FBiH i UNICEF. Također, ovaj Zavod učestvuje i u realizaciji projekta: „Istraživanje ponašanja u odnosu na SPI/HIV prevalencu među pripadnicima romske populacije“ pod pokroviteljstvom Global fonda, a preko UNDP-a i Zavoda za javno zdravstvo FBiH, te projekta: „Unapređenje univerzalnog pristupa za populacije sa povećanim rizikom u BiH“.¹²⁵

JU Zavod za javno zdravstvo Bosansko-podrinjskog kantona je dostavilo informaciju da je ovaj Zavod uključen u realizaciju projekata vezanih za zdravstvenu zaštitu Roma, koji su koordinirani od strane Federalnog, odnosno Kantonalnog ministarstva zdravstva.¹²⁶

Zavod za javno zdravstvo Zeničko-dobojskog kantona je dostavio informaciju da učestvuje u istraživačkom projektu Zavoda za javno zdravstvo FBiH „Istraživanje ponašanja u odnosu na SPI/HIV prevalencu među pripadnicima romske populacije u FBiH“.¹²⁷

Prema informacijama dobivenim od Zavoda za javno zdravstvo Unsko-sanskog kantona, ovaj Zavod je u 2005. i 2007. godini realizirao Program prevencije Hepatitisa B, C i TBC nad osobama u Prihvatnom centru Goričani, Općina Bosanski Petrovac (većinom romske populacije). Također, Federalno ministarstvo zdravstva i Zavod za javno zdravstvo FBiH uz pomoć kantonalnih zavoda sprovelo je istraživanje o anemijama među romskom djecom i ženama u FBiH. Od ukupnog broja romske populacije na području USK, istraživanjem je obuhvaćeno 5,1% domaćinstava.¹²⁸

U sklopu Decenije uključivanja Roma 2005-2015, Zavod za javno zdravstvo HNK-a je kontinuirano u periodu 2006-2010. godine, a u okviru Evropske sedmice imunizacije u saradnji sa Romskim udruženjem „Neretva“, kontrolirao vakcinalni status djece romske populacije na području Grada Mostara. Nažalost, zbog nedostatka sredstava i otežanih uslova u kojima udruženje djeluje došlo je do prestanka realizacije navedene aktivnosti.¹²⁹

124 Akt broj: 01/I-03-3-2279-1/13 od 30.09.2013. godine

125 Akt broj: 05.12.4-3713/13 od 2.10.2013. godine

126 Akt broj: 01-49-1-67/13 od 1.10.2013. godine

127 Akt broj: 02-1127/13 od 2. oktobra/listopada 2013. godine

128 Akt broj: 812/13 od 30.09.2013. godine

129 Akt broj: 2025/13 od 1. oktobra/listopada 2013. godine. Ovo udruženje je dostavilo popunjen upitnik iako je bio problem u dostavljanju upitnika iz razloga što je udruženju isključena struja

Prema podacima dobivenim od Zavoda za javno zdravstvo Zapadnohercegovačkog kantona, Posavskog i Kantona 10 na području ovih kantona nema evidentiranih Roma tako da se nisu realizirale nikakve projektne aktivnosti u oblasti zdravstva.

3.5.2. Perspektiva udruženja

Romska udruženja, iako raspolažu različitim informacijama, ističu da je u oblasti zdravstvene zaštite romske populacije urađen najveći pomak, iako su i dalje prisutni određeni problemi kao što je pristup zdravstvenoj zaštiti Roma starosti preko 65 godina koji se ne nalaze na listi Zavoda za zapošljavanje, nisu u radnom odnosu i nemaju ostvarenu penziju, te djece koja ne idu u školu. Procjena udruženja je da po općinama 60-70% romske populacije ima zdravstvenu zaštitu. Prema informacijama dobivenim od udruženja koja djeluju na području RS, svi Romi su zdravstveno osigurani.

Mjere koje su doprinijele da Romi imaju pristup zdravstvenoj zaštiti su: osiguranje preko Zavoda za zapošljavanje i Centara za socijalni rad, te ostvarena saradnja sa organima uprave. Ipak, udruženja smatraju da je pristup zdravstvenoj zaštiti i dalje otežan zbog postojanja administrativnih barijera, predrasuda, nedostatka novčanih sredstava za participaciju – tzv. markica za zdravstvenu zaštitu gdje građani moraju uplatiti određeni novčani iznos u smislu participacije za zdravstveno osiguranje, periodična zdravstvena zaštita, npr. u trajanju od tri mjeseca, neažurnost prijave na Zavodu za zapošljavanje, neinformiranost Roma o mogućnosti osiguranja na zdravstveno osiguranje, neovjerene zdravstvene knjižice. Nažalost, u nekim općinama je i dalje prisutan problem nemogućnosti Roma da ostvare zdravstvenu zaštitu, kao što je slučaj sa Čapljinom gdje nijedan Rom nije zdravstveno osiguran ili Konjica gdje je zdravstveno osigurano samo sedam Roma. Prisutna je i situacija neefikasnog pristupa zdravstvenoj zaštiti, iako su Romi zdravstveno osigurani što je slučaj u Derventi.

Odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma je različit.¹³⁰ Ovo stajalište romskih udruženja ukazuje da postoji dosta prostora da se pristup zdravstvenoj zaštiti za Rome unaprijedi, što je posebno izraženo za područja Zeničko-dobojskog, Srednjobosanskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona i Općine Derventa u RS.

Udruženja Roma smatraju da se pristup zdravstvenoj zaštiti može unaprijediti kroz bolju implementaciju akcionih planova za uključenje Roma, bolju saradnju između udruženja i organa BiH, izdvajanje većih novčanih sredstava za realizaciju akcionih planova, edukaciju i bolju komunikaciju sa organima uprave, veće zapošljavanje Roma.

Udruženja su također poduzela određene aktivnosti na unaprjeđenju pristupa zdravstvenom osiguranju, tako da je prema informacijama dobivenim od strane udruženja Roma iz Viteza podnesen prijedlog za izmjenu Zakona o zdravstvenoj zaštiti, te je podnesen prijedlog Ministarstvu za ljudska prava i izbjeglice za obezbjeđenje sredstava za zdravstvenu zaštitu Roma.

130 Udruženja smatraju da je odnos organa lokalne samouprave prema zdravstvenom osiguranju dobar, vrlo dobar, zadovoljavajući u svim općinama u Republici Srpskoj, sa izuzetkom Dervente, sve općine na području Tuzlanskog kantona sa izuzetkom Lukavca i Živinica, te u općinama Breza, Bugojno, Vitez, Donji Vakuf, Zenica kao i u Brčko distriktu BiH. Istovremeno udruženja ovaj odnos vide kao loš, veoma loš, nezadovoljavajući i nedovoljan u Čapljini, Lukavcu, Vitezu (jedno udruženje), Jajcu, Kiseljaku, Mostaru, Konjicu, Bihaću, Đurđeviku, Visokom, Zavidovićima, Kaknju, Travniku.

IV. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

1. BiH je prihvatanjem međunarodnih standarda ljudskih prava, koji utvrđuju obavezu države da osigura zaštitu prava Romima uz puno uvažavanje principa nediskriminacije i usklađivanjem nacionalnog zakonodavstva, u značajnoj mjeri uspostavila okvir unutar kojeg se trebaju razvijati institucionalni mehanizmi i procedure koji će osigurati stvarni pristup prihvaćenim pravima. U ovom procesu je posebno važno ukazati na značaj koji je u realizaciji navedenih aktivnosti imala činjenica priključivanja BiH međunarodnom projektu „Decenija uključivanja Roma 2005-2015;
2. Kreiranje zakonodavnog okvira kroz donošenje Zakona o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina na državnom i entitetskom nivou, ali i u nekim od kantona, usvajanje Strategije BiH za rješavanje problema Roma, te donošenje Akcionog plana za rješavanje problema Roma u oblasti zapošljavanja, stambenog zbrinjavanja i zdravstvene zaštite je odredilo pravac djelovanja institucija vlasti BiH na rješavanju osnovnih problema romske populacije u BiH. U ovom procesu je potrebno ukazati na osiguranje aktivnijeg učešće Roma u svim procesima koji se odvijali u BiH, te jačanje uloge romskih NVO, što je jedan od osnovnih principa Decenije;
3. U procesu donošenja zakonodavstva, uspostave institucionalnih mehanizama i samom procesu implementacije programa i projekata usmjerenih na rješavanje problema Roma, posebno vezanih za realizaciju obaveza iz Dekade Roma prepoznatljiva je i značajna uloga međunarodnih organizacija i institucija, a prije svega: Svjetske banke, Fondacija Otvoreno društvo, OSCE, UNDP, UNHCR, UNICEF, Svjetske zdravstvene organizacije, Evropske komisije, Vijeća Evrope, Evropskog foruma Roma i putnika, Evropskog centra za prava Roma i Fonda za obrazovanje, Vlade Švedske i dr;
4. Uspostavljena budžetska linija unutar budžeta institucija BiH, a prije svega MLJPI i Vijeća ministara u iznosu od 1,5 milion EUR-a namijenjenih za finansiranje aktivnosti u realizaciji Akcionog plana za rješavanje problema Roma je u značajnoj mjeri garancija osiguranja realizacije planiranih aktivnosti, s tim što je stepen realizacije mnogo veći u slučajevima ako je realizacija aktivnosti potpomognuta dodatnim finansijskim sredstvima nižih nivoa vlasti te donatorskim sredstvima;
5. U institucionalnom smislu, prema Ustavu BiH sve institucije, uključujući i pravosuđe, su dužne osigurati ljudska prava i osnovne slobode, s tim što u odnosu na osiguranje prava Roma ključnu ulogu imaju Vijeće ministara, Ministarstvo ljudskih prava i izbjeglica, Ministarstvo sigurnosti, Ministarstvo pravde, Direkcija za evropske integracije, Agencija za ravnopravnost spolova, Vlada FBiH, Vlada RS i Vlada Brčko distrikta BiH, a s obzirom na obaveze koje su utvrđene Decenijom Roma;
6. Aktivnija politika na poboljšanju najugroženije romske manjine započinje 2002. godine imenovanjem Odbora za Rome pri Vijeću ministara kao savjetodavnog i koordinirajućeg tijela 2002. godine, a 2012. godine je ovaj Odbor imenovan u trećem mandatu koji završava u junu 2016. godine.
7. U procesu realizacije mjera za unaprjeđenje prava Roma, posebno je došla do izražaja saradnja između državnog i lokalnog nivoa vlasti. Većina općina na lokalnom nivou izdvaja sredstva za poboljšanje životnih uslova Roma ili investiraju svoja sredstva u projekte infrastrukture, te upravo u ovom segmentu je svakako značajna finansijska podrška sa državnog nivoa ili od strane međunarodnih donatora;

8. Nažalost, ne postoji evidencija manjinskih udruženja u registracionim tijelima udruženja koja su na nivou BiH i u entitetima različita. Ipak, informacije prikupljene na terenu pokazuju da je konačan broj registriranih romskih udruženja u BiH u oktobru 2013. godine 84, što je u odnosu na listu registriranih romskih udruženja, sačinjenu od strane MLJPI, viši za pet (5) udruženja. Od ovog broja, 64 udruženja su registrirana u FBiH, 18 u RS, te 2 udruženja djeluju na području Brčko distrikta BiH;
9. Prikupljeni podaci, kroz komunikaciju sa institucijama vlasti, ukazuju da je značajno poboljšano stanje u oblasti evidentiranja informacija i podataka o Romima koji žive na području BiH. Podaci su, slijedeći uspostavljenu metodologiju unutar institucija, uglavnom razvrstani po teritoriju i spolu. Otežan pristup podacima je prisutan u FBiH za oblasti gdje je podijeljena nadležnost između FBiH i kantona, što se prije svega odnosi na obrazovanje i zdravstvo, dok su podaci o zapošljavanju Roma u FBiH dostupni u sveobuhvatnom pregledu, s obzirom da je evidencija tih podataka u nadležnosti Zavoda za zapošljavanje FBiH;
10. Značajno je istaći da je uspostavljen i mehanizam praćenja implementacije obaveza u okviru programa „Decenije Roma“ gdje MLJPI sačinjava periodične izvještaje;
11. Romi su najbrojnija od 17 nacionalnih manjina u BiH. Posljednji popis stanovništva u BiH je bio 1991. godine i samo se oko 8.000 stanovnika izjasnilo kao Romi, dok su, prema rezultatima evidentiranja Roma i njihovih potreba koje je MLJPI proveo u 2010. godini, u jedinstvenu bazu unesene informacije za oko 17.000 Roma, te ako se uzmu u obzir i oni koji se nisu evidentirali jer su bili odsutni, procjenjuje se da u BiH ima između 30-40.000 Roma;
12. Podaci koje je Institucija ombudsmena dobila od strane udruženja Roma kroz provedeno istraživanje, na teritoriji BiH živi oko 50.000 Roma, od tog broja u FBiH živi oko 35.000¹³¹, u RS preko 3.000, te u Brčko distriktu BiH oko 2.000-2.500 Roma;
13. Podaci dostavljeni od strane udruženja Roma ukazuju da najveći broj Roma živi u FBiH i to na prostoru Tuzlanskog kantona između 15.000 i 17.000 Roma, od čega na području Općine Tuzla oko 6.000-6.500, u Općini Živinice 3.500, Općini Lukavac oko 2.540;
14. Unutar romskih udruženja postoji visoki stepen informiranosti ne samo o pitanjima koja se odnose na prava Roma, već i o pitanjima koja su vezana za djelovanje samih udruženja. Informacije ukazuju da udruženja najčešće djeluju na nivou općine i uglavnom raspolažu svim značajnijim informacijama relevantnim za njihovo članstvo, što im omogućava da budu značajan faktor u kreiranju mjera za unaprjeđenje položaja romske populacije na nivou zajednice u kojoj djeluju;
15. Udruženja obuhvaćena istraživanjem imaju podijeljeno mišljenje vezano za odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima, no, nažalost, ipak još uvijek neznatno dominira stajalište prema kojem udruženja smatraju da je odnos organa lokalne samouprave prema udruženjima loš, da nije na zavidnom nivou i da bi mogao biti bolji;
16. Projekti usmjereni na stambeno zbrinjavanje Roma, a koji se realiziraju od strane MLJPI, su zasnovani na sufinansiranju od strane implementatora, čime se nastoje udvostručiti budžetska sredstva. Upravo ovu činjenicu predstavnici nekih romskih udruženja vide kao prepreku za stambeno zbrinjavanje u slučaju kada lokalna zajednica (općina) ne izrazi spremnost za sufinansiranje;
17. Prema podacima MLJPI, u oblasti stambenog zbrinjavanja zaključno sa januarom/siječnjem 2013. godine ukupna uložena sredstva iz budžeta, donatorska sredstva i sredstva sufinansiranja implementatora za stambeno zbrinjavanje Roma su 12.085.405,71 KM, uključujući i sredstva iz 2012. godine, a značajno je da su prema aplikaciji MLJPI u 2012. godini odobrena IPA sredstva u iznosu od 5 miliona EUR, koji će se realizirati u dvije faze, a 80% sredstava će biti direktno uloženo u stambeno zbrinjavanje Roma;

131 Ovom broju treba pridodati, broj Roma koji živi na teritoriji Kantona Sarajevo

18. Osnovne probleme u stambenom zbrinjavanju romske populacije udruženja vide u lošoj implementaciji Akcionog plana, nedostatku finansijskih sredstava, kompliciranim i dugim procedurama, nedovoljnoj saradnji između romskih udruženja, migraciji romskih porodica, nedostatku građevinskog zemljišta, neriješenim imovinskim odnosima, nemogućnosti legalizacije postojećih objekata, nedostatku sredstava za učešće općinskih organa uprave u realizaciji projekata na kantonalnom nivou, otporu lokalnog stanovništva, nedovoljnim higijenskim i tehničkim uslovima u kojima žive Romi, te odsustvu dobre volje lokalnih organa uprave;
19. Prema stajalištu institucija vlasti, složena ekonomska situacija i negativan utjecaj svjetske ekonomske krize, uz nizak nivo obrazovanja i radnih kvalifikacija, su osnovni uzroci dosta lošeg stanja u oblasti zapošljavanja Roma, što je jedan od uzroka i njihove loše integritanosti u društvo i što je signal za poduzimanje odgovarajućih mjera. Istovremeno, trogodišnja implementacija Akcionog plana zapošljavanja Roma nije do kraja ispunila očekivanja;
20. Na evidenciji nezaposlenih Zavoda za zapošljavanje RS na dan 31. august 2013. godine se nalazilo 289 Roma, od čega 189 muškaraca i 100 žena. Istovremeno sa liste Zavoda za zapošljavanje u periodu 2011. godina – august/kolovoz 2013. godine ukupno je zaposleno 125 Roma. Istovremeno, na evidenciji Zavoda za zapošljavanje FBiH je 2.597 osoba koje su se izjasnile kao Romi, od čega je 1.181 žena, dok je utrošak sredstva iz projekata namijenjenih za zapošljavanje Roma u FBiH rezultirao zapošljavanjem 194 Roma, uključujući i samozapošljavanje (isključujući 2013. godinu);
21. Prema postojećim budžetskim projekcijama, u predstojećem trogodišnjem periodu ne očekuju se bitne promjene u planiranim izdvajanjima za zapošljavanje, te se sa izvjesnošću može računati samo na iznos od ukupno 850.000,00 KM godišnje, koji uključuje sredstva granta MLJPI (710.000,00 KM) i doprinose iz budžeta resornih ministarstava FBiH (90.000,00 KM); Tuzlanskog Kantona (50.000,00 KM);
22. Projekte zapošljavanja Roma karakterizira određena složenost u implementaciji jer se radi o dosta osjetljivoj ciljnoj grupi, posebno sa aspekta njihove niske i nepovoljne kvalifikacione strukture. Nadalje, uočeno je da se lica romske nacionalnosti ne prijavljuju na evidenciju nezaposlenih ili se ne izjašnjavaju kao Romi prilikom prijavljivanja;
23. Ne postoji informacija koliko je zaista Roma koji su bili uključeni kroz programe zapošljavanja ostalo da radi nakon isteka perioda sufinansiranja prema javnom pozivu;
24. Udruženja Roma koja su obuhvaćena istraživanjem su posebno istakla svoje nezadovoljstvo stanjem u oblasti zapošljavanja Roma, jer je procenat zaposlenosti Roma veoma nizak i u FBiH i Brčko distriktu BiH je manji od 1%, a u RS je manji od 3% ocjenjujući odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata prema zapošljavanju Roma kao veoma loš i sa izraženim nedostatkom podsticaja za samostalne poduzetnike;
25. Kao osnovni problemi pri zapošljavanju Roma, udruženja ističu nekonkurentnost na tržištu rada zbog nedostataka strukovnog obrazovanja, nedovoljna angažiranost Roma, neobrazovanost, nepovjerenje poslodavaca, nepotizam, nepodsticanje otvaranja samostalnog poduzetništva i obrta, predrasude i stereotipi. Romi ističu i određene pozitivne primjere u zapošljavanju Roma kao što su primjeri iz općina Vitez, Zenica, Prijedor;
26. Prema stajalištu MLJPI ključne barijere koje ograničavaju šanse i pristup kvalitetnom obrazovanju Roma su ekstremno siromaštvo, promjene mjesta boravka, neshvatanje važnosti obrazovanja njihove djece, itd, te nedovoljnost finansijskih sredstava za realizaciju mjera planiranih Akcionim planom o obrazovanju Roma. Naime, na državnom nivou u 2012. godini kao ni u 2013. godini nisu izdvojena nikakva finansijska sredstva za ovu namjenu;
27. Rezultat Revidiranog akcionog plana BiH o obrazovnim potrebama Roma je da je u 2011. godini došlo do povećanog upisa romske djece u osnovno, srednje, ali i visoko obrazovanje. Evidentan je i znatno manji broj djece koja napuštaju osnovno i srednje obrazovanje;

28. Nažalost, ovakav trend se nije nastavio u 2012. i 2013. godini jer prema informacijama dobivenim od strane predstavnika osnovnih škola u toku održavanja okruglih stolova u Živinicama, Tuzli i Bijeljini iznesen je problem napuštanja BiH od strane većeg dijela romskih porodica, tako je na prvom polugodištu školske 2012/2013. godine jedna trećina romske djece bila neocijenjena zbog odlaska u inostranstvo. Škole se suočavaju i sa problemom velikog broja neopravdanih izostanaka romske djece sa nastave;
29. Kao osnovne uzroke prosječno niskog stepena obrazovanja Roma, udruženja ističu lošu implementaciju Akcionog plana, loše obrazovne i socijalne politike, siromaštvo i loše ekonomsko-socijalne uslove, predrasude i diskriminaciju prema Romima, nedovoljna osviještenost i nezainteresiranost Roma za obrazovanje, nedostatak ličnih dokumenata;
30. Početkom 2012. godine, MLJPI je u saradnji sa relevantnim državnim, entitetskim i kantonalnim ministarstvima i institucijama iz oblasti socijalne zaštite, zdravstva, obrazovanja, policije, pravosuđa, komunikacije te nevladinog sektora, završio aktivnosti na sačinjavanju Metodologije za prikupljanje podataka za izradu prvog izvještaja o socijalno isključenim kategorijama djece u BiH, te je u procesu izrade Smjernica za poboljšanje položaja romske djece. Ove smjernice će uključiti preporuke za nadležna ministarstva i lokalne vlasti kako bi planirali aktivnosti za romsku djecu u vezi zdravstvene zaštite, socijalne inkluzije, obrazovanja, i dr;
31. Nedovoljna institucionalna mreža na lokalnom nivou za podršku Romima i romskim udruženjima. Savjetodavne usluge za romske porodice i djecu mogu se dobiti samo u centrima za socijalni rad, ali je broj romskih porodica koje se obraćaju centrima za ovaj vid usluga zanemarljiv. Svjesni ove činjenice, u RAP-u je predviđeno formiranje Dnevnih centara ali još ni jedan nije otvoren u BiH;
32. Odnos organa lokalne samouprave prema obrazovanju Roma, udruženja ocjenjuju kao vrlo loš i imaju podijeljen stav oko toga da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog obrazovanja. Ocjena udruženja je da bi upravo medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole;
33. Zakonodavstvo o zdravstvenoj zaštiti i zdravstvenom osiguranju u BiH koje je doneseno na entitetskom nivou i Brčko distriktu propisuju da svaka osoba na teritoriji BiH ima pravo na zdravstveno osiguranje, uključujući i Rome, samo ukoliko ima status zdravstvenog osiguranika koji se stječe uplatom doprinosa, osim ako se ne radi o socijalno ugroženoj kategoriji;
34. Djeca iz romske populacije, kao i ostale populacije, obuhvaćena su obaveznim vakciniranjem koje je besplatno. Također, djeca koja su uključena u predškolsko, osnovno i srednje obrazovanje kao i redovni studenti obuhvaćeni su obaveznim zdravstvenim osiguranjem;
35. Prema zakonodavstvu koje uređuje oblast zdravstvene zaštite, građani Romske nacionalnosti uživaju prava na zdravstvenu zaštitu pod jednakim uslovima kao i drugi građani. Međutim, ono što se mora uzeti u obzir je činjenica da se zdravstvena zaštita veže za status zdravstvenog osiguranja koji se najčešće dobiva po uslovu zaposlenja ili obrazovanja, gdje su Romi tradicionalno isključeni;
36. MLJPI i Vijeće ministara BiH su u 2012. godini donijeli Odluku o planiranju izdvajanja sredstava iz državnog budžeta u iznosu od oko 1.475.000.00 EUR za rješavanje problema Roma od čega je 105.000.00 EUR trebalo biti korišteno za zdravstvenu zaštitu Roma;
37. Što se tiče konkretnih pokazatelja vezano za zdravstvenu zaštitu Roma u BiH (broj zdravstveno osiguranih Roma, broj imunizirane romske djece, umrle i rođene romske djece i tako dalje), MLJPI ne raspolaže sa podacima za Rome koji bi se trebali voditi na nižim novima vlasti, a s obzirom na ustavnu nadležnost za ovu oblast;

38. Na nivou FBiH, u posljednje tri godine za zdravstvenu zaštitu Roma izdvaja se po 50.000,00 KM a u cilju finasiranja obaveze osiguranja zdravstvene zaštite pripadnika nacionalnih manjina ako nisu u mogućnosti dobiti status zdravstvenog osiguranika na drugi zakonom predviđeni način. Ova sredstva su i dalje nedostatna u smislu potpunog zadovoljavanja potreba za zdravstvenom zaštitom ove kategorije stanovništva;
39. Romska udruženja su stajališta da je u oblasti zdravstvene zaštite romske populacije urađen najveći pomak, iako su i dalje prisutni određeni problemi kao što je pristup zdravstvenoj zaštiti Roma starosti preko 65 godina koji se ne nalaze na listi Zavoda za zapošljavanje, nisu u radnom odnosu i nemaju ostvarenu penziju, te djece koja ne idu u školu. Mjere koje su doprinijele da Romi imaju pristup zdravstvenoj zaštiti su: osiguranje preko Zavoda za zapošljavanje i Centara za socijalni rad, te ostvarenom saradnjom sa organima uprave;
40. Udruženja smatraju da je pristup zdravstvenoj zaštiti i dalje otežan zbog postojanja administrativnih barijera, predrasuda, nedostatka novčanih sredstava za participaciju – tzv. markica za zdravstvenu zaštitu gdje građani moraju uplatiti određeni novčani iznos u smislu participacije za zdravstveno osiguranje, periodična zdravstvena zaštita, npr. u trajanju od tri mjeseca, neažurnost prijava na Zavodu za zapošljavanje, neinformiranost Roma o mogućnosti osiguranja na zdravstveno osiguranje, neovjerene zdravstvene knjižice;
41. Odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma je različit, te postoji dosta prostora da se pristup zdravstvenoj zaštiti za Rome unaprijedi, što je posebno izraženo za područja Zeničko-dobojskog, Srednjobosanskog i Hercegovačko-neretvanskog kantona i općine Derвента u RS;
42. Udruženja Roma smatraju da se pristup zdravstvenoj zaštiti može unaprijediti kroz bolju implementaciju akcionih planova za uključenje Roma, bolju saradnju između udruženja i organa BiH, izdvajanje većih novčanih sredstava za realizaciju akcionih planova, edukaciju i bolju komunikaciju sa organima uprave, veće zapošljavanje Roma;
43. Nesumnjivo da su se u BiH u posljednjih nekoliko godina desili značajni pomaci u cilju osiguranja uživanja prava Roma i njihovog uključivanja u društvo, što je prije svega zahtijevalo uspostavu zakonodavnog i institucionalnog okvira. Ovaj proces je značajno bio usporen strukturalnom organizacijom vlasti u BiH, a što se reflektiralo i na sam proces implementacije usvojenih mjera. Komparativni pristup u izradi izvještaja na način da se nastojala sagledati pozicija institucija i pozicija udruženja Roma vezanih za pitanja statusa i položaja Roma u BiH društvu ukazuje da su ocjene približne. Vlasti su svjesne da postoji potreba daljeg djelovanja, dok udruženja Roma objektivno sagledavaju svoj položaj u odnosu na globalnu situaciju u kojoj se nalazi BiH društvo i konstruktivnim prijedlozima nastoje u saradnji sa institucijama vlasti da poboljšaju svoj položaj.

U cilju daljeg unaprjeđenja položaja Roma i osiguranja uživanja prava garantiranih međunarodnim standardima, Ombudsmeni za ljudska prava BiH, a na osnovu u istraživanju uočenih slabosti koje se posebno odnose na implementacije strateških planova i programa koji su doneseni u BiH donose sljedeće:

PREPORUKE

1. Potrebno je nastaviti sa implementacijom mjera koje su uspostavljene u skladu sa obavezama koje BiH ima prema Deceniji Roma, uz poduzimanje revizije tih mjera u odnosu na najnovije preporuke UN tijela izvještavanja;
2. Ombudsmeni podržavaju saradnju između državnog i lokalnog nivoa vlasti na rješavanju pitanja Roma te pozivaju općine u kojima žive Romi, a koje se dosada nisu uključivale u ove procese da poduzmu aktivnosti uključujući i planiranje sredstava u budžetu za 2014. godinu kako bi se položaj Roma na njihovoj teritoriji unapredio;
3. Entiteti, kantoni i općine treba da preispitaju svoju politiku u odnosu na finansiranje projekata vezanih za položaj Roma kako bi se uvećala sredstva koja su uspostavljena unutar budžeta institucija BiH, a prije svega MLJPI i Vijeća ministara u iznosu od 1,5 milion EUR-a namijenjenih za finansiranje aktivnosti u realizaciji Akcionog plana za rješavanje problema Roma i time osigurala njihova efikasnija realizacija;
4. Osigurati nužna sredstva za nesmetano funkcioniranje Odbora za Rome kao savjetodavnog i koordinirajućeg tijela uspostavljenog pri Vijeću ministara, kao i sredstva za rad monitoring tima, te koordinatora za Rome;
5. Registracioni organi udruženja trebaju uspostaviti sistem koji će osigurati i praćenje podataka o registriranim udruženjima čiji programski ciljevi su zaštita prava manjina, uključujući posebno zaštitu prava Roma;
6. Ombudsmeni podržavaju napore MLJPI na uspostavi evidencija vezano za prava Roma te preporučuju entitetskim vlastima da osiguraju evidencije o pravima Roma na isti način kako je to urađeno za oblast zapošljavanja;
7. Posebno vlasti u FBiH, Federalna ministarstvo zdravlja, Federalno ministarstvo obrazovanja i Federalno ministarstvo rada i socijalne politike i kantonalna ministarstva nadležna za navedene oblasti moraju poduzeti mjere kako bi evidencije koje vode vezano za zdravstvenu zaštitu, obrazovanje i socijalnu politiku sadržavale zasebno evidentirane pokazatelje u ovim oblastima u odnosu na Rome;
8. Sve nadležne institucije trebaju nastaviti djelovati u cilju osiguranja da svaka osoba romske nacionalne manjine ima osigurana identifikacijska dokumenta a što im je preduslov za ostvarivanje svih prava;
9. Značaj koje lokalne zajednice imaju u osiguranju i zaštiti prava Roma u BiH, a na što su udruženja Roma posebno ukazala, nameće obavezu organima lokalne samouprave da jačaju mjere koje bi za cilj imale da se odnos uposlenika u organima lokalne samouprave prema Romima mijenja. Ovo je posebno značajno za oblast stambenog zbrinjavanja Roma koja je u direktnoj zavisnosti od odnosa lokalne zajednice i ogleda se u potrebi snažnijeg djelovanja lokalne samouprave u cilju osiguranja građevinskog zemljišta, bržeg rješavanja imovinskih odnosa, ubrzanja postupka i pojednostavljivanja procedura legalizacije postojećih bespravnih objekata u kojima žive Romi, osiguranju sredstava za učešće općinskih organa uprave u realizaciji projekata na kantonalnom nivou, poboljšanju komunalno-higijenskih uslova na područjima u kojima žive Romi;
10. U cilju osiguranja institucionalne mreža na lokalnom nivou za podršku Romima i romskim udruženjima, potrebno je ojačati kapacitete centara za socijalni rad u općinama sa najvećim brojem Roma te osigurati uspostavu Dnevnih centara za Rome kako je utvrđeno RAP-om;

11. U cilju većeg zapošljavanja Roma, potrebno je preispitati dosadašnje programe i uspostaviti evidenciju koja će osigurati podatke o broju Roma koji su nastavili da rade nakon isteka projekta zapošljavanja. Potrebno je razmotriti mogućnosti razvijanja aktivnosti unutar zavoda za zapošljavanje koji bi trebali biti usmjereni na slabosti koje onemogućavaju zapošljavanje Roma gdje se prije svega misli na nedostatak strukovnog obrazovanja i neobrazovanost zbog čega su Romi nekonkurentni na tržištu rada ali i potrebe podsticanja otvaranja samostalnog poduzetništva;
12. U cilju dugoročnog osiguranja uslova za zaposlenje Roma, potrebno je posebnu pažnju usmjeriti na obrazovanje romske djece kroz osiguranje konzistentnosti u implementaciji Akcionog plana za Rome što uključuje osiguranje besplatnih udžbenika, prijevoza u školu, podizanja svijesti kod Roma o značaju obrazovanja ali i podizanja svijesti kod nastavnika o potrebi njihovog snažnijeg djelovanja na integraciji romske djece u obrazovanju, kako bi se eliminirale predrasude koje postoje o Romima i spriječio svaki oblik njihove diskriminacije. U ovom smislu značajno je hitno u školama koje pohađa veliki broj romske djece uspostaviti medijatore koji bi trebali doprinijeti povećanju broja romske djece u školama;
13. Potrebno je u oblasti zdravstvene zaštite Roma nastaviti sa implementacijom započetih aktivnosti koje su dale zavidne rezultate u osiguranju pristupa zdravstvenoj zaštiti za Rome. S obzirom da je zdravstvena zaštita vezana za status zdravstvenog osiguranika koji Romi zbog propuštanja rokova, nepohađanja škole ili nezaposlenosti, a što su faktori koji ukazuju na njihovu društvenu isključenost i marginaliziranost, postoji potreba razvijanja pozitivnih mjera koje se često u praksi zovu „pozitivna diskriminacija“ kako bi se eliminirali faktori koji su doveli Rome u situaciju da ne mogu aplicirati za status zdravstvenog osiguranika. Načini ostvarenja ovih mjera su svakako bolja implementacija akcionih planova za uključenje Roma, bolja saradnja između udruženja i organa BiH, izdvajanje većih novčanih sredstava za realizaciju akcionih planova, edukacija i bolja komunikacija organa vlasti sa romskim udruženjima, veće zapošljavanje Roma;
14. Podržati projekte koji za cilj imaju bolju informiranost Roma u BiH kroz jačanje njihovih udruženja uz sagledavanje mogućnosti snažnijeg uključivanja javnih radio-televizijskih emitera koji bi trebali da imaju ključnu ulogu u podizanju svijesti o potrebi osiguranju prava Roma i eliminaciji svih oblika njihove diskriminacije u društvu. Podržati Rome u daljem jačanju njihovog samoorganiziranja;
15. Ombudsmeni pozivaju međunarodne donatore da podrže vlasti u BiH u realizaciji mjera utvrđenih Decenijom Roma, kao i preporuka izdatih vlastima u BiH od strane UN tijela izvještavanja, a čijom implementacijom bi se poboljšao status Roma u BiH;

ANEKS I.: TABELARNI PREGLED REGISTRIRANIH UDRUŽENJA ROMA U BIH

UDRUŽENJA ROMA TUZLANSKOG KANTONA										
R.B.	Naziv udruženja / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakt osoba	Telefon / Fax / mob	E-mail	Datum osnivanja organizacije / nivo organizacije	Br. članova udruženja	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja	
1	Udruženje žena Romkinja „Bolja budućnost“	Meše Selimović br.85, Tuzla – Indira Bajramović	035/298 001 061/739 740	uzbb@yahoo.com	08.02.2001 -kantonalni	60	Skupština, nadzorni odbor i drugi organ	a) Skupština: M-; Ž-Z; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
2	UG „Sretni Romi“ Tuzla	Zlatana Mešića 110, Tuzla – Osman Biberović	061/649-393	admirbiberovic@yahoo.com	21.11.2002. -kantonalni		Skupština, Upravni odbor i nadzorni odbor	a) Skupština: M-15; Ž-5; O-10 b) Upravni odbor: M-3; Ž-2; O-3	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i međ. NVO	
3	UR „Romano drom“ Živinice	Ulica Stara pruga 97 – Muradif Biberović	035/772-186 035/772-824 061/943-400	muradifb@bih.net.ba	14.04.2008. -kantonalni	9	Upravni odbor i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
4	Udruženje Roma „Delem delem“ – Tuzla	Zlatana Mešića 123 Zijad Jusić	061/638-374	delemdelem@gmail.com	16.05.2007. -kantonalni	7	Skupština i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-17; Ž-17; O-52 b) Upravni odbor: M-5; Ž-7; O-10	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i međ. NVO	
5	NO „Romi“ – Živinice	Đurđevik bb- Stara pruga Samed Osmanović	061/281-131		13.08.2010. -kantonalni	210	Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-80; Ž-40; O-30 b) Upravni odbor: M-4; Ž-1; O-3	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i međ. NVO iz budžeta kantona	
6	Udruženje Roma „Jagoda“ Čelić	Alije Izetbegovića 82 – Murat Čaluković	035/660-778 061/660-627	romicelic@bih.Net.ba	16.04.2008. -kantonalni	45	Skupština i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-20; Ž-19; O-6 b) Upravni odbor: M-4; Ž-1; O-1	a) pod zakup b) donacije dom. i NVO	
7	Udruženje Roma „Euro Rom“ – Tuzla	Bosne srebrene bb SKPC Mehdan – Nedžad Jusić	035/228-884; 061/294-992;	eurorombh@yahoo.com	17.02.2004 -kantonalni	11	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i drugi organ	a) Skupština: M-7; Ž-4; O-4 b) Upravni odbor: M-2; Ž-1; O-	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. i međ. NVO	
8	Udruženje Roma „Povratnici“ Tuzla	Naselje Krojčiva do 248 – Husein Biberović	061/675-351		28.04.2006. -kantonalni	150	Skupština	a) Skupština: M-5; Ž-1; O-1 b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) pod zakup b) -----	
9	UG „Nova romska nada“ – Lukavac	Prva ulica 12 – Enes Mahić	035/556-636 061/964-542	nova_romska_nada@yahoo.com	23.02.2003. -kantonalni	Cca 2300	Skupština, Upravni odbor,	a) Skupština: M-40%; Ž-30%; O-30% b) Upravni odbor: M-50%; Ž-30%; O-20%	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
10	Udruženje Roma Poljice, Svatovac	Poljice-Svatovac – Nazif Mujić	062/264-814		11.05.2006. -kantonalni	7	Upravni odbor	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-Ž-; O-	a) vlasništvo lokalne zajednice b) -----	

UDRUŽENJA ROMA TUZLANSKOG KANTONA										
R.B.	Naziv udruženja / asocijacije / organizacije	Adresa / kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja organizacije / nivo organizacije	Br. članova udruženja	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja	
11	NVO „Sa E Roma“ – Tuzla	Mirze Hadžimehmedovića 14 – Šaban Mujić	035/286-563	nvo.saceroma@gmail.com	31.10.2000 -kantonalni	450	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-5; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-5; Ž-; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
12	Centar za obrazovanje, razvoj i zapošljavanje Roma – Tuzla	Ramiz Suljić	035/228-884		23.06.2008. -kantonalni	5	Skupština i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-4; Ž-1; O-2	a) pod zakup b) iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. međ. i NVO	
13	Udruženje Roma „Romi za bolje sutra“ Srebrenik	Ul. Rudarska bb, Srebrenik Fikret Ahmetović	035/645-812 062/871-584	dedicesad@yahoo.com	17.09.2010. -kantonalni		Skupština, Upravni odbor,	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) na drugi način b) -----	
14	Resursni centar Tuzla-Živinice	Ulica II br. 50 Živinice – Muradif Biberović	035/772-824 061/943-400	muradif.b@bih.net.ba	NEMA REGISTR.	18 romskih NVO	Tim centra	a) Skupština: M-2; Ž-2; O-1 b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
15	Udruženje „Bahlalo Ilo-Sretno srce“ Banovići	Ul. Alije Izetbegovića 4 – Mehmed Mehić	035/874-086 061/143-128		07.11.2003. -kantonalni	406	Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-35; Ž-20; O-18	a) prostorije za nevladin sektor u lok. Zajednici b) iz budžeta lokalne zajednice	
16	Udruženje građana Evropski put Roma, Kiseljak	Prvomajska 25, Kiseljak, Omladinske radne brigade 37, Kiseljak – Mehmed Mujić	061/651613	udruzenjeeps@gmail.com	18.04.2006. -kantonalni		Nadzorni odbor	a) Skupština: M-4; Ž-2; O-4	a) pod zakup b) općina Tuzla c) FMON i kulture d) Fond za otvoreno društvo BiH	
17	Udruženje Roma „Zaboravljeni Romi“ Đurđevik	Nevreča 193 – Muhamed Beganović	066/542-226 062/542-226; 061/289-431		12.01.2011. -kantonalni		Skupština	a) Skupština: M-25; Ž-15; O-10	a) pod zakup	
18	Udruženje Roma „Kalesija“	Halijska bb, Kalesija - Alaga Alimanović	061/960151							
19	Udruženje građana Roma TPK „Romski san“, Tuzla	Rudarska br. 61, Tuzla, Mujić Ahmet			2.11.1998. Kantonalni NE RADI			Ponovna registracija 21.05.2003 zbog promjene naziva		
20	Udruženje Roma „Crni biseri“ Gradačac	Pazarčića bb, – Bešić Pezer, Alimanović Šefik, Golubović Saša			Tuzlanski kanton, 14.11.2011.		Identifikacijski broj: 4210051000004			

Sa udruženjima označenim crvenom bojom nije uspostavljen nikakav kontakt niti su dostavili upitnik, status : **NEAKTIVNI**

UDRUŽENJA ROMA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja / asocijacije organizacije	Adresa / kontakt osoba	Telefon / Fax / mob	E-mail	Datum osnivanja organizacije / nivo organizacije	Br. članova udruženja	Organi udruženja	Polna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
21	Udruženje „Romi bez granica“, Zavidovići	Dragovački put 47, Zavidovići			14.09.2010 - nivo BiH	300-350	Skupština, upravni odbor i nadzorni odbor	a) Skupština: M-15; Ž-8; O-7 b) Upravni odbor: M-3; Ž-3; O-3	a) u vlastitoj kući b) iz budžeta lokalne zajednice
22	Centar za majke „NADA“ Kakanj	Alije Izetbegovića bb, Kakanj – Razija Fafulić	032/553-451 061/869-823	urczmnadakakanj@hotmail.com	14.04.2010 -kantonalni	20	Upravni odbor	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-2; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO
23	EUR ROMALEN Kakanj	V Divizije NOP-a 124 – Mujo Fafulić	032/553-451 061/801-759	romalekakanj@yahoo.com	30.08.2004. -kantonalni	8	Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-5; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-5; Ž-1; O-	a) po zakup b) -----
24	„Romano centro“ Zenica	Crkvice 28 – Salko Musić	032/407-353 062/149-347	Romskicentar@gmail.com	06.02.2006. - entitetski	250	Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-5; Ž-3; O-7 b) Upravni odbor: M-7; Ž-5; O-10	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO
25	Centar za majke „UTJEHA“ Zenica	Crkvice 28 – Naïna Musić	066/158-362	UTJEHA@yahoo.com	26.06.2009. -kantonalni	30	Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-1; Ž-5; O-4 b) Upravni odbor: M-2; Ž-5; O-4	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO
26	Udruženje Roma „Srce istine“ – Zavidovići	Branilaca Grada, Zavidovići Muhamed Tahirović	032/866-337 062/706-234	ur.srce_istine@hotmail.com	20.10.2008. -kantonalni	---	Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-20; Ž-19; O-6 b) Upravni odbor: M-4; Ž-1; O-1	a) vlasništvo lokalne zajednice b) donacije
27	Udruženje žena Romkinja – Zavidovići	Pinkasa Bandta bb, Zavidovići – Nusreta Bajrić	032/866-337 061/321-363	uzr.romkinja@gmail.com	22.06.2005 -kantonalni	---	Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-;	a) vlasništvo lokalne zajednice b) donacije dom. i
28	Udruženje Roma „Amaro kham – naše sunce“ – Visoko	Križ br. 22, Visoko – Mujo Musić	062/503-010	mujomusic1@hotmail.com	08.07.2010 -entitetski nivo		Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-40; Ž-30; O- b) Upravni odbor: M-40; Ž-30; O-1	a) drugi prostor b) -----
29	Udruženje Roma „Romsko srce“ Breza	Salke Bešlagića 3/3, Breza – Sead Pašić	061/248-305		07.04.2010 -kantonalni		Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-30; Ž-30; O-20 b) Upravni odbor: M-30; Ž-30; O-20	a) drugi način b) -----
30	Romano svijet – Romano sveto-Kakanj	Željeznička bb, Kakanj – Danijel Bajramović		bajramovic.daniel@bih.net.ba	13.01.2011 -kantonalni		Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-;	a) drugi način b) -----

UDRUŽENJA ROMA ZENIČKO-DOBOJSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organizacije	Adresa / kontakt osoba	Telefon/Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja organizac. / nivo organizac.	Br. članova udruže.	Organi udruženja	Polna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
31	Udruženje Roma Općine Kakanj	Peta Divizija NOP-a Varda, Kakanj - Idriz Ramić	032/558-632 061/763-482		14.08.2006 -kantonalni	156	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-15; Ž-4; O-6 b) Upravni odbor: M-5; Ž-1; O-1	a) na drugi način b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. i med. NVO
32	Udruženje građana Omladinska romska inicijativa „Budi mi prijatelj“ – Visoko	Kovačica 2, Visoko – Melina Halilović	032/733-667 061/994-077	ugbudimiprijatelj@gmail.com	15.04.2002. -kantonalni	200	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-4; Ž-6; O-10 b) Upravni odbor: M-1; Ž-2; O-2	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO
33	Omladinska romska inicijativa Kakanj	Ul. 311 Lahke brigade bb, Kakanj – Sejdić Nermin	032/558-632	sekis2003@yahoo.com	01.12.2008. -kantonalni	-----	Skupština, Upravni odbor,	a) Skupština: M-7; Ž-8; O-9 b) Upravni odbor: M-3; Ž-3; O-3	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice, kantona, i entiteta
34	UR „Dobro došli Romi“, Kakanj	Nurja Fafulić	061/448-665						
35	Omladinsko udruženje Roma „Jedinstvo-KA“, Kakanj	Željeznička br. 111, Kakanj – Sejdić Salih (Popo)	061/584-309				23.02.2011		
35	Udruženje građana „Eurorom-Ze“	Zmajevačka cesta 17, Zenica, Musić Adil	061/755-211		16.08.2011.				

Sa udruženjima označenim crvenom bojom nije uspostavljen nikakav kontakt niti su dostavili upitnik, status : **NEAKTIVNI**

UDRUŽENJA ROMA SARAJEVSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organi- zacije	Adresa/ kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osni- vanja udruž./ nivo udruž.	Br. čla- n o v a udruže.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
36	Udruženje „Braća Romi“ Sarajevo	Adema Buće 386, Sa- rajevo – Alija Abazi	061/243-714		04.04.2001. -kantonalni	500	Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-35; Ž-30; O-22 b) Upravni odbor: M-35; Ž-30; O-22	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO i iz budžeta kantona i entiteta
37	Udruženje „Naša mladost –Amaro Ternipe“ – Sarajevo	Adema Buće 286, Sa- rajevo – Mite Hasim	061/384975	mite.hasim@hotmail. com	13.02.2009. -kantonalni	150	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i drugi or- gan	a) Skupština: M-30; O-21 b) Upravni odbor: M-30; Ž-21; O-21	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO
38	Udruženje građana Roma „Naša budu- nost“ Sarajevo	Hamdije Kreševlja- kovića 30 – Bajro Beganović	061/546-801		07.02.2000. -kantonalni	1750	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i drugi o.	a) Skupština: M-24; Ž-21; O-25 b) Upravni odbor: M-25; Ž-21; O-22	a) pod zakup b) donacije dom. i med. NVO i iz budžeta kantona i entiteta
39	UG „Savez udruže- nje Roma“ – Sara- jevo	Adema Buće 368 – Bajro Beganović	061/546-801		05.07.2010. -kantonalni	2700	Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-12; Ž-5; O-8 b) Upravni odbor: M-10; Ž-2; ; O-9	a) na drugi način b) -----
40	UG Muzički kult. centar „Jagako Ro- mano Ilo“ - Sarajevo	Reisa Fehima Spahe 122 – Zaim Bega- nović	061/863-103		24.07.2001. -kantonalni	115	Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-11; Ž-3 O-8 b) Upravni odbor: M-9; Ž-2; O-5	a) na drugi način b) -----
41	UG „Sarajevski Romi“ – Sarajevo	Safeta Hadžića 34 – Muhamed Hasa- nović	061/274-883	sarajevskiromi@ho- tmil.com	22.08.2008. -kantonalni	125	Skupština, Upravni odbor i Nadzorni odbor	a) Skupština: M-13; Ž-4; O-8 b) Upravni odbor: M-8; Ž-3; O-5	a) na drugi način b) -----
42	Udruženje „Rom- ska omladinska aso- cijacija ROMAS“ – Sa- rajevo	Salke Lagumdžije 1 – Dragiša Radić	033/216 481 062/141-444	romas_sa@yahoo.com	20.12.2004. -kantonalni	150	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-32; Ž-28; O-22 b) Upravni odbor: M-32; Ž-28; O-22	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice; kantona, entiteta i donacije dom. med. NVO

UDRUŽENJA ROMA SARAJEVSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organizacije	Adresa/kontakt osoba	Telefon/Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž./nivo udruž.	Br. članova udruž.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
43	Udruženje „Život Roma“ – Sarajevo	Dr. Fetaha Bećirbegovića 39 – Muhamet Tahirović	033/212183 061/565-989	zivotroma@nct.hr	26.03.2009. -kantonalni	130	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-42; Ž-30; O-22 b) Upravni odbor: M-40; Ž-30; O-22	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. i međ. NVO
44	Udruženje „Prospertit Roma“ Sarajevo	Avde Jabučice 52 – Ramiz Sejdović	033/664-377 061/522-396	prospertitroma@gmail.com	09.12.2003. -nivo entiteta	320	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-40; O-24 b) Upravni odbor: M-40; Ž-30; O-24	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i donacije dom. i međ. NVO
45	„Romi i prijatelji“ Ilijaš, Sarajevo	Ivana Franje Jukića 2, Ilijaš – Raif Alimanović	061/246-124	raifalimanovic@hotmail.com	21.03.2003. -kantonalni	-----	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-4; Ž-1; O-17	a) Vlasništvo lokalne zajednice b) iz budžeta lokalne zajednice
46	KALI SARA	Ivana Cankara br. 8, Mejtaš, Sarajevo – Sanela Bešić	033/265-885	sanelabesic@yahoo.com bhric-office@hs-hkb.ba elma.kalisara.rit@gmail.com	2007. - entitet		Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor, drugi odbor		a) pod zakup b) budžet lokalne zajednice, kantona i entiteta c) donacije domaćih i međ. NVO, World Vision, Care International, UNHCR, OSCE, UNICEF, Evropska Unija
47	Romski Kulturno Edukacioni Centar „Putardo udar / Otvorena vrata“	Aleja Bosne Srebrenice bb, Sarajevo	033 836 815	otvorena.vrata@gmail.com ;	Kanton Sarajevo / 2013				

Sa udruženjima označenim crvenom bojom nije uspostavljen nikakav kontakt niti su dostavili upitnik, status : **NEAKTIVNI**

Udruženje označeno sivom bojom odbilo je suradnju sa Institucijom ombudsmena BiH

UDRUŽENJA ROMA SREDNJE-BOSANSKOG KANTONA										
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organizacije	Adresa/kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž./nivo udruž.	Broj članova udruže.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije za rad b) Finansiranje udruženja	
48	Udruženje Roma „Romska pravda“ Donji Vakuf	770 Slavne brdske brigade – Safet Muheljić	062/827-439		17.02.2010. -kantonalni	496	Upravni odbor	a) Skupština: M-; Ž-; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) pod zakup b) lično	
49	Udruženje građana „Bahtale Roma“ – Turbe Travnik	Bešije bb – Rizvan Seferović	030/530-380 030/532-131 062/684-984	bahtale@bih.net.ba	04.03.1999. 20.04.1999. -kantonalni	600/250	Skupština i Upravni odbor	a) Skupština: M-13; Ž-10; O-2 b) Upravni odbor: M-3; Ž-1; O-1	a) pod zakup b) -----	
50	UG „Jačanje – Zuralipe“ Vitez	Sofa bb – Sabahudin Tahirović	063/856-244	romanozu@yahoo.com	09.04.2009. -kantonalni		Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor	a) Skupština: M-60; Ž-30; O-10 b) Upravni odbor: M-60; Ž-30; O-10	a) vlasništvo lokalne zajednice b) donacije dom. i međ. NVO	
51	Udruženje Roma „Ternipe“ – Vitez	Krušćica bb – Fehim Osmanović	030/713-676 063/579789	fehimosmanovic@tel.net.ba	24.10.2008. -kantonalni	30	Skupština, Upravni odbor,	a) Skupština: M-5; Ž-3; O-8 b) Upravni odbor: M-3; Ž-5; O-10	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
52	UG Centar za majke „Palma“ – Vitez	Ul. Hrvatske mladeži – Hatka Osmanović	030/710-534 063/681324	centarzamajkepalma@yahoo.com	17.12.2008 -kantonalni	35	Skupština, Upravni odbor,	a) Skupština: M-3; Ž-5; O-6 b) Upravni odbor: M-1; Ž-10; O-9	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
53	Vijeće Roma FBiH – Vitez (NIJE ODRŽIVO I NE RADI)	325 Brdske brigade – Fehim Osmanović	030/713-676 063/579789	vijece-roma.fbih@hotmail.com	24.10.2003. -nivo entiteta	52	Skupština, Upravni odbor	a) Skupština: M-20; Ž-10; O-5 b) Upravni odbor: M-9; Ž-7; O-10	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO	
54	Udruženje mladi Romi	Aldina Fafulić		aldinafafulovic@hotmail.com,						
55	Udruženje žena -Centar za majke- „Izvor života“	Vitez, - Jadranka Musić	063/742 107 030/713 030	uzrczm.izvorzivota@hotmail.com	Registrirana 18.10.2011.					
56	Udruženje građana Centar za majke „Narcis“ Donji Vakuf	Slavna brdska brigada bb, Donji Vakuf – Muheljić Suada			15.11.2011. Broj: 04-05-142/2011					
57	Udruženje Rom „Kuprešani – Skela“ Jajce	Kuprešani bb kontakt, Vernesa Ramić			22.02.2010 broj: 04-05-14/2010					

UDRUŽENJA ROMA SREDNJE-BOSANSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organizacije	Adresa/kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž./nivo udruž.	Broj članova udruž.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
58	Udruženje Roma „Ilo Bugojno“ Bugojno	Hendek 4, Bugojno Zukanović Fahrudin 061/657686			28.05.2012 Broj: 03-05-93/2012				
59	Udruženje roma „Đurđevdan“ Kiseljak	Hrastovi bb, Kiseljak Began Fafulović			17.10.2012 Broj: 03-05-167/2012				

Sa udruženjima označenim crvenom bojom nije uspostavljen nikakav kontakt niti su dostavili upitnik, status : **NEAKTIVNI**

UDRUŽENJA ROMA SA PODRUČJA HERCEGOVAČKO-NERETVANSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organizacije	Adresa/kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž./nivo udruž.	Broj članova udruž.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
60	Udruženje Roma „Neretva“, Mostar	Mostar, Šemsi Sulpaj zamjenik	062/228330	romineretva@gmail.com					
61	Udruženje građana Roma Konjic	Čelebići - Čelebići broj 307	Ahmetović Zuhdija		16.06.2000		Identifikacijski broj: 4227699870004 (datum: 24.01.2011)		
62	UDRUGA ROMA „ADA“, Čapljina	Marko Adžović Marijano	063 485 615 063 278 839	udrugaroma.ada@gmail.com					
63	Udruženje Roma „Impact“ Čapljina	Mufid Bešić, Ante Starčevića br. 3, Čapljina	063 350 271	mufidbesic@yahoo.com Impactbih@gmail.com			identifikacijski broj: 4227796560001 (Datum: 23.05.2013.)		

UDRUŽENJA ROMA UNSKO SANSKOG KANTONA									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organi- zacije	Adresa/ kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž. /nivo udruž.	Broj članova udruže.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
64	Udruženje romske zajednice „Rom“ Bihać	Grubeška bb- Sead Džemali	037/223-260 061/809-096	dragicabiukovic@ yahoo.com	29.12.2005. -kantonalni Upis promjena u registraciju u rješe- nju broj K-III-49. Od 3.01.2012.	400	Skupština, Uprav- ni odbor, Nadzorni odbor i drugi organ	a) Skupština: M-9; Ž-3; O-4 b) Upravni odbor: M-1; Ž-1; O-3	a) pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice; iz budžeta kantona i entiteta i dona- cije dom. i međ. INVO

UDRUŽENJA ROMA BRČKO DISTRIKTA BiH									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organi- zacije	Adresa/ kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž. /nivo udruž.	Broj članova udruže.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
65	Udruženje Roma „Romski san“ Brčko Distrikt	Prutače bb Gornji Rahić –Sabit Mura- tović	061/288-584		23.06.2003. -Brčko Distrikt BiH	400	Skupština i Uprav- ni odbor	a) Skupština: M-150; Ž-; O-350 b) Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a) pod zakup b) iz budžeta entiteta
66	Udruženje „Romi na djelu“ Brčko Distrikt BiH	Jadranko Đurić	049 218 889 (fax) 065 992 530	rominadjelu@hotmail. com	15.03.2012	372 Cca 700			

UDRUŽENJA ROMA REPUBLIKE SRPSKE									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organi- zacije	Adresa/ kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž. / nivo udruž.	Broj članova udruže.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
67	Udruženja Roma Gradiška	Gavrila Principa bb, Gradiška- Saša Mašić	065/071-711	urgradiska@yahoo. com	05.10.2000. -lokalni nivo	36	Skupština i Uprav- ni odbor	a) Skupština: M-22; Ž-14; O- b) Upravni odbor: M-2; Ž-2; O-1	a) nema prostor za rad b) bez finansijskih sredstava
68	Savez Roma RS	Gavrila Principa 2, Gradiška- Saša Mašić	051/814-179 065/071-711	saveznvoromars@ yahoo.com i norrs@blic.net	09.10.2003. -nivo entiteta	12 orga- nizacija	Skupština i Uprav- ni odbor	a) Skupština: M-9; Ž-3; O- b) Upravni odbor: M-3; Ž-1; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO
69	UŽ Romkinja „Ro- mano Ternipe“	Gavrila Principa 2, Gradiška- Sandra Mašić	051/813-782	romskamladost@ yahoo.com	28.04.2009. -lokalni nivo	32	Skupština, Upravni odbor, Nadzorni odbor i drugi o.	a) Skupština: M-2; Ž-30; O- b) Upravni odbor: M-; Ž-3; O-	a) pod zakup b) donacije dom. i međ. NVO

UDRUŽENJA ROMA REPUBLIKE SRPSKE										
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organi- zacije	Adresa / kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruž./ nivo udruž.	Broj članova udruže.	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a)Prostorije udruženja za rad b)Finansiranje udruženja	
70	CARTAS ŽUPE BUDŽAK – Banja Luka	Put Srpskih brani- laca 124 – Zdravko Strabić	066/361-985 051/389-871	savjetovallistezarome@ blic.net				a)Skupština: M-; Ž-; O- b)Upravni odbor: M-; Ž-; O-	a)pod zakup b) donacije dom. i med. NVO	
71	Udruženje Roma „ Veseli brijeg“ Banja Luka	Novaka Pivaševića 16 – Adnan Šubert Šaha Ahmetović	051/348-540 065/432-645 065/915-881	saha.ahmetovic@ yahoo.com	26.06.2004. -kantonalni / općinski	220-240	Skupština i Uprav- ni odbor	a)Skupština: M-50%; Ž-50%; O-35% b)Upravni odbor: M-3; Ž-2-; O-2	a)pod zakup b) donacije dom. i med. NVO	
72	Udruženje „Složna braća“ – Bijeljina	Baje Pljevljaka 42 – Muhamed Beganović Murjo Beganović	055/250-543 066/159-471 – 062 811 831		19.03.2007 -entitetski	---	Skupština i Uprav- ni odbor	a)Skupština: M-4; Ž-1; O-2; b)Upravni odbor: M-2; Ž-1-; O-2	a)na drugi način b) iz budžeta lokalne zajednice	
73	Udruženje grada- na za promociju obrazovanja Roma „Otaharin“ – Bije- ljina	Beogradska 38 – Dragan Joković	055/250-543 065/931-984	ugotaharin@teol.net	17.02.2005. -državni nivo		Skupština i drugi organ	a)Skupština: M-5; Ž-4; O-2- b)Upravni odbor: M-2-; Ž-2-; O-2	a)pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i med. NVO	
74	Udruženje Roma općine Kozarska Dubica	Hajduk Veljka 8 – Halilović Nana	066/520-307 065/397-959	udruzenjeromakd@ hotmail.com	30.04.2009 -općinski	108	Skupština, Uprav- ni odbor,	a)Skupština: M-50%; Ž-35%; O-15% b)Upravni odbor: M-33,3%; Ž-33,3%; O-33,3%	a)drugi način b) donacije dom. i med. NVO	
75	Udruženje „Crni biser“ – Modriča i Vukosavlje	Modrički lug bb – Alija Ferhatović	065/024-437 053/810-185	----- -----	NEMA RE- GISTR	486	Skupština, Uprav- ni odbor, Nadzorni odbor	a)Skupština: M-5; Ž-2; O-4 b)Upravni odbor: M-3; Ž-1-; O-1	a)----- b) -----	
76	Udruženje Roma „Romska suza“ – Srebrenica	Kazani bb (M. Tita bb) – Srebrenica – Jasmina Hakić	061/392-289	romskasuz@hotmail. com	02.07.2007. -nivo entiteta	65	Skupština, Uprav- ni odbor, Nadzorni odbor	a)Skupština: M-3; Ž-3; O-4 b)Upravni odbor: M-2; Ž-3-; O-	a)pod zakup b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i med. NVO	
77	Udruženje Roma Republike Srpske - Bijeljina	27. marta 193- Ham- dija Husić	065/692-857	----- -----	17.1.2007 -nivo entiteta	60	Skupština, Uprav- ni odbor	a)Skupština: M-10; Ž-5; O-5 b)Upravni odbor: M-4; Ž-2-; O-1	a)drugi način b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i med. NVO	
78	Udruženje Roma Prijevor	Ul. Rudnička bb, - Ramo Selšević	052/215-577 061/589-617	salesevic@blic.net	01.10.2001 -nivo entiteta	200	Skupština, Uprav- ni odbor	a)Skupština: M-3; Ž-2; O-1 b)Upravni odbor: M-3; Ž-2-; O-2	a)vlasništvo lokalne zajednice b) iz budžeta lokalne zajednice i donacije dom. i med. NVO	

UDRUŽENJA ROMA REPUBLIKE SRPSKE									
R.B.	Naziv udruženja asocijacije organizacije	Adresa/kontakt osoba	Telefon/ Fax/mob	E-mail	Datum osnivanja udruženja/ nivo udruženja	Broj članova udruženja	Organi udruženja	Spolna i starosna struktura organa udruženja	a) Prostorije udruženja za rad b) Finansiranje udruženja
79	Udruženje Roma općine Prnjavor	Nenad Mirković	065/773615	udruzenjeroma@ hotmail.com	24.02.2004.		Dostavljena registracija: registrovano u Osnovnom sudu u Doboju: broj: 085-0-F1-09-000 075		
80	Udruženje „Romani čej“ Prnjavor	Snježana Mirković	066/152-984	msd1997@hotmail.com					
81	Udruženje Roma općine Derвента	Derвента, Patrijarha Dožića 8 – Husein Selvić	061/665 011 Kontakt: Čučić Nihada		12.06.2009.				
82	Udruženje Roma Novi grad	Novi grad – ulica Željeznička 13. – Safet Velija			28.07.2011.		Matični broj: 11082106		
83	Udruženje žena Romkinja „Romkina“ Bijeljina	Beogradska 38, Bijeljina Beganović Begzada	0 66/843-442; 066/666-838	begzada.otaharin@hotmail.com ; uzromkinja@hotmail.com ;					
84	Udruženje Roma „Romano Ilo“ Banja Luka	Novaka Pivaševića 13a, Mujkić Mesud	066/421-547		14.10.2005				

Sa udruženjima označenim crvenom bojom nije uspostavljen nikakav kontakt niti su dostavili upitnik, status : **NEAKTIVNI**

ANEKS II.: TABELARNI PREGLED ODRŽANIH SASTANAKA SA PREDSTAVNICIMA UDRUŽENJA ROMA

NAZIV UDRUŽENJA		DATUM SASTANKA	NAPOMENA
1.	Udruženje Roma „EURO ROM“ – Tuzla	U prostorijama udruženje održan sastanak, dana 16.09.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Jusić Nedžadom
2.	Udruženje Roma „ROMSKA PRAVDA „Donji Vakuf	Radionica na temu „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Muheljić Safetom
3.	UG „BAHTALE ROMA“ Turbe Travnik,	Radionica na temu „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Seferović Rizvanom
4.	Udruženje Roma „SRCE ISTINE“ Zavidovići	Radionica na temu „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Tahirović Muhamedom
5.	Udruženje mladi Romi Vitez	Radionica na temu „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednicom udruženja g. Fafulić Aldinom
6.	Udruženje Roma „KUPREŠANISKELA“ Jajce	Radionica na temu „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine	Razgovor sa zamjenicom predsjednika udruženja i medijatoricom za Rome u Jajcu g. Vernesa Ramić
7.	Udruženja : „BUDI MI PRIJATELJ“ - Visoko „EUR ROMALEN“ - Kakanj „ROMANO CENTRO“ Zenica	Pozvani na radionicu s temom „Borba protiv diskriminacije“ održana u Vitezu dana 18.10.2013. godine	Predstavnici udruženja nisu bili prisutni/nisu se odazvali pozivu
8.	Udruženje žena Romkinja „BOLJA BUDUĆNOST“ Tuzla	Posjet udruženju dana 22.10.2013. godine	Razgovor sa predstavnicima udruženja, obzirom da je predsjednica udruženja g. Indira Bajramović je bila na službenom putu
9.	UG „NOVA ROMSKA NADA“ Lukavac	U prostorijama udruženje održan sastanak, dana 22.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Mahić Enesom
10.	UG „SRETNI ROMI“ Tuzla	U prostorijama Institucije ombudsmena BiH u Tuzli, održan sastanak, dana 22.10.2013.godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Biberović Osmanom
11.	UG „EVROPSKI PUT ROMA“ Kiseljak,	U prostorijama Pedagoškog zavoda u Tuzli, održan sastanak dana 22.10.2013.godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g Mujić Mehmedom
12.	Udruženje „ROMI NA DJELU“ Brčko Distrikt BiH	U hotelu „Posavina“ održan sastanak dana 23.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja gđom. Đurić Jadrankom i Salihovićem Ćazimom
13.	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko Distrikt BiH	Posjet udruženju u naselju Prutače, dana 23.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Muratović Sabitom
14.	Udruženju građana za promociju obrazovanja „OTAHARIN“ Bijeljina	U prostorijama udruženje održan sastanak, dana 23.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Joković Draganom
15.	Udruženje žena „ROMKINJA“ Bijeljina	U prostorijama udruženje održan sastanak, dana 23.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednicom udruženja g. Beganović Begzadom

NAZIV UDRUŽENJA		DATUM SASTANKA	NAPOMENA
16.	Udruženje Roma „Veseli brijeg“ Banja Luka	U tržnom centru Boska, održan sastanak, dana 25.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženje g. Šubert Adnanom
17.	Udruženja : SAVEZ ROMA RS Udruženje Roma Gradiška, UŽ Romkinja „Romano Ternipe“ Gradiška	Sastanak zakazan za 25.10.2013. godine, otkazan zbog nemogućnosti prijema	Gosp. Mašić Saša otkazao je sastanak, dana 24.10.2013.godine zbog zauzetosti
18.	Udruženju Roma općine PR- NJAVOR	Sastanak zakazan za 25.10.2013. godine, otkazan zbog nemogućnosti prijema	Gosp. Mirković Nenad otkazao je sastanak, dana 25.10.2013.godine, zbog zauzetosti
19.	UR „ROMANO ILO„ Banja Luka	Prijedlog sastanka za dan 25.10.2013. godine je otkazan zbog službenog puta predsjednika udruženja g. Mujkić Mesud	/
20.	Udruženje Roma „ROMI I PRIJATELJI“ Ilijaš i Vogošća	U prostorijama Institucijem ombudsmana za ljudska prava BiH u Sarajevu, održan sastanak dana 28.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Alimanović Raifom
21.	Udruženje Roma „SARAJEVSKI ROMI“ Sara- jevo	U prostorijama Institucijem ombudsmana za ljudska prava BiH u Sarajevu, održan sastanak dana 28.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Hasanović Muhamedom
22.	KALI SARA	U hotelu Evropa u Sarajevu održan sastanak, dana 25.09.2013.godine i razgovor u Tuzli dana 24.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednicom udruženja g. Bešić Sanelom i g. Sejdić Dervom
23.	NVO“Sa E Roma“ Tuzla	Razgovor sa predstavnicima udruženja u prostorijama Općine Tuzle, dana 24.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Muratović Salkom
24.	Udruženja Roma, „SVATO- VAC“ Poljice Lukavac	Razgovor sa predstavnicima udruženja u prostorijama Općine Tuzla, dana 24.10.2013. godine	Razgovor sa predsjednikom udruženja g. Mujić Nazifom

ANEKS III. ANALIZA UPITNIKA

Analiza upitnika iz Tuzlanskog kantona F BiH

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UR „Romano Drom“ Živinice	UG „Sretni Romi“ Tuzla	Udruženje Roma „Jagoda“ Čelić	UG „Nova romska nada“ Lukavac	UG „Evropski pot Roma“ Kiseljak
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine?	Na prostoru općine 21 udruženje / 18 aktivno	Na prostoru općine 18 udruženja aktivno	Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 2 udruženja, nivo kanton 14	Na prostoru općine 8 udruženja aktivno	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?	Loše	Nije na zavidnom nivou	Nije na zavidnom nivou ali bi mogao biti bolji	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zavidnom nivou	
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/kantona i na nivou BiH?	Nivo opštine- nedovoljno Nivo kantona- dobro,	Na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?	Nivo opštine 3.500-4.000, Nivo kantona – oko 15.000 Roma	Nivo opštine oko 6000, Nivo kantona preko 15.000	Na nivo opštine Čelić 40 porodica sa oko 110 članova	Na nivo opštine Lukavac živi oko 2538 Roma	Nivo grada Tuzle oko 7.500 Nivo kantona preko 15.000	
Koliko je registrovano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	700-800	Nepoznato	27	312	Oko 50	
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Oko 50	Nepoznato	Nepoznato	6 stanova	Oko 40	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Vrlo loše	U skladu sa mogućnostima	Vrlo loše	Vrlo loše	U skladu sa ograničenim mogućnostima	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Loša implementacija akcionog plana i nedostatak finansijskih sredstava, nedovoljna saradnja između romskih udruženja	Nedostatak građevinskog zemljišta i nemogućnost legalizacije postojećih objekata	Nedostatak sredstava za učesće općinskih organa uprave u realizaciji projekata sa kantonalnog nivoa	Nedostatak sredstava i odsustvu dobre volje lokalnih organa uprave	Nedostatak sredstava i odsustvu dobre volje lokalnih organa uprave	

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UR „Romano Drom“ Živinice	UG „Sretni Romi“ Tuzla	Udruženje Roma „Jagoda“ Čelić	UG „Nova romska nada“ Lukavac	UG „Evropski pot Roma“ Kiseljak
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Nivo kantona 5 Roma u MUP TK, 1 Dom zdravlja, 5 Komunalno	Nivo kantona 3 Roma u MUP TK, 1 Dom zdravlja, 3 Komunalno, 1 Ministarstvo	1 Rom je zaposlen u nekom od organa uprave	Nema zaposlenih u organima uprave	Nema zaposlenih u organima uprave	Nema zaposlenih u organima uprave
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	Nivo kantona 10 Roma uposlono u marketu Bingo, 11 samostalnih poduzetnika	Oko 10 Roma uposlono u privatnim poduzećima i oko 10 samostalnih poduzetnika	1 Rom zaposlen u privatnom poduzeću i 1 je samostalni poduzetnik	3 Roma zaposlena u Cementari Lukavac i 2 samostalna poduzetnika	Nivo kantona 4 Roma zaposlena u MUP TK, 2 Dom zdravlja, 4 Komunalno,	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma?	Vrlo loše	Loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Loše, nedostatak podsticaja za samostalne poduzetnike
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Vrlo loše	Loše	Relativno dobro	Relativno dobro	Relativno dobro	Vrlo loše
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma?	Stereotipi i predrasude	Predrasude i neobrazovanost	Neobrazovanost i nezainteresovanost organa uprave	Predrasude i nekonkurentnost na tržištu rada	Predrasude i nekonkurentnost na tržištu rada	Stereotipi i predrasude
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?	Oko 500 učenika osnovne škole, 30 učenika srednje škole, 1 student	Oko 870 učenika ukupno	Oko 13 učenika	Oko 42 učenika osnovne škole, 1 učenika srednje škole	Na nivou kantona - 800 učenika osnovne škole, 100 učenika srednje škole, 5 student i 1 postdiplomac	
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Loša implementacija akcionog plana, nezainteresiranost i siromaštvo	Siromaštvo, nezainteresiranost i nedostatak ličnih dokumenata	Skoro svi Romi na nivou općine imaju najmanje završenu osnovnu školu	Loša socio-ekonomska situacija i nedostatak predškolske edukacije	Siromaštvo, nezaposlenost i nezainteresiranost	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Vrlo loše	Loše	Loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?	DA, Loš pristup i manja posvećenost nastavnog osoblja romskoj djeci	DA	NE	/	DA	DA

PTANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UR „Romano Drom“ Živinice	UG „Sretni Romi“ Tuzla	Udruženje Roma „Jagoda“ Čelić	UG „Nova romska nada“ Lukavac	UG „Evropski pot Roma“ Kiseljak
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?	NE	NE	NE	NE	NE	DA
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?	DA	DA	DA	DA	DA	DA
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prena informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?	Veliki broj nema zdrav. zaštitu - posebno osobe starije od 60 godina i djeca koja ne idu u školu	70 % Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	Skoro svi članovi zajednice imaju zdrav.zaštitu	65 % Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	Vrlo mali broj	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?	Vrlo loše	Dobro	Vrlo dobro	Loše	Loše	
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Nepoznato	Zdrav.zaštita osigurana preko Zavoda za zapošljavanje	Ostvarena uspješna saradnja sa organima uprave	Lokalnih organi uprave nisu poduzeli odgovarajuće mjere	Zdrav.zaštita osigurana preko Zavoda za zapošljavanje	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?	Administrativne barijere i predrasude	Neosigurana zaštita za osobe starije od 60 godina i djeca koja ne idu u školu	Nema problema	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju – tzv. „markice“	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju	
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Bolja implementacija akcionih planova za uključenje Roma, bolja saradnja između udruženja i organa BiH	Bolja implementacija akcionih planova za uključenje Roma.	Veća novčana sredstva za realizaciju akcionih planova, edukacija i bolja komunikacija sa organima uprave	Pomoć i podrška na djelu	Bolja implementacija akcionih planova za uključenje Roma i bolja primjena Zakona o zabrani diskriminacije	

PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „Romi za bolje sutra“ Srebrenik	NO „ROMI“ Živinice	Udruženje Roma KALESIJA	Udruženje Roma Poljice- Sva- tovac Lukavac	Udruženje Roma „Zaboravljeni Romi“ Đurđevik
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine?		Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 2 udruženja	Na prostoru općine 4 / kantonu 10 udruženja
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?		Vrlo dobar	Loše	Dobro	Dobro	Vrlo loše
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše opštine /kantona i na nivou BiH?		Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Djelimično dobro	Dobro	Loše
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše opštine / kantona?		Na prostoru općine Srebrenik živi 26 porodica sa 112 članova	Na prostoru općine Živinice živi oko 800 Roma	Na prostoru općine Kalesija živi 15 romskih porodica	Na prostoru opštine živi oko 1200 Roma	Na prostoru općine Đurđevik živi oko 3500 Roma
Koliko je registrirano stambenih jedinica na prostoru vaše općine /kantona u kojima su smješteni Romi?		Oko 20-25 u kolektivnom centru u Špionici	Nepoznato	60	42	800
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine u kojima su smješteni Romi?		Niti jedan nije legaliziran	Nepoznato	Vrlo mali broj	2	Nepoznato
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?		U skladu sa mogućnostima ali ipak nedovoljno	U skladu sa mogućnostima ali ipak nedovoljno	Vrlo loše	Loše	Vrlo loše
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambeno zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?		Nedostatak novčanih sredstava i građevinskog zemljišta	Nedostatak novčanih sredstava i učestale migracija romskih porodica	Nedostatak novčanih sredstava u općinskom budžetu	Nedostatak novčanih sredstava, komplicirane i duge procedure	Nedostatak novčanih sredstava i odsustvo dobre volje organa uprave
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?		Nema zaposlenih Roma u organima uprave	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	5 Roma je zaposleno u nekom od organa uprave	5 Roma je zaposleno u nekom od organa uprave na općinskom nivou

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „Rom i za bolje sutra“ Srebrenik	NO „ROMI“ Živinice	Udruženje Roma KALESIJA	Udruženje Roma Poljice- Svatovac Lukavac	Udruženje Roma „Zaboravljeni Romi“ Đurđevik
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	Nema zaposlenih Roma u privatnim poduzećima ili samostalnih poduzetnika	Nema zaposlenih Roma u privatnim poduzećima ili samostalnih poduzetnika	Vrlo loše	Vrlo loše	Nema zaposlenih Roma u privatnim poduzećima ili samostalnih poduzetnika	Nepoznato
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma?	Loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Djelomično dobro	Djelomično dobro	Vrlo loše
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma	Vrlo loše	Vrlo dobro	Nepoznato
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma?	Nekonzistentnost na tržištu rada i nedovoljna angažiranost Roma	Nekonzistentnost, neobrazovanost i nepovjerenje poslodavaca	Nekonzistentnost na tržištu rada	Nepotizam i nekonzistentnost na tržištu rada	Neobrazovanost i nekonzistentnost Roma	Nepodsticanje otvaranja stalnih poduzetništva i obrta
III. Obrazovanje Roma						
Prena informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine / kantona?	Oko 10 učenika osnovne škole, dok srednjoškolskih učenika nema	129 učenika osnovne škole je upisano- oko 90 pohađa, dok je u srednjoj školi 3 učenika	9 učenika osnovne škole, 1 učenik srednje škole	64 učenika osnovne škole i 9 učenika srednje škole	Nepoznato	Nepoznato
Koji su osnovni uzroci prosičnosti niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Loši socijalno-ekonomski uslovi, nezainteresiranost	Loši socijalno-ekonomski uslovi	Siromaštvo i nezainteresiranost za školovanje	Loši socijalno-ekonomski uslovi	Loši socijalno-ekonomski uslovi, nezainteresiranost	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Učinjen veliki pomak u osiguranju besplatnih udžbenika, toplog obroka, stipendije	Vrlo loše	Djelomično dobro	Dobro	Vrlo loše	
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?	NE	NE	NE	NE	NE	NE
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?	NE	DA	NE	NE	NE	NE

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „Romi za bolje sutra“ Srebrenik	NO „ROMI“ Živinice	Udruženje Roma KALESIJA	Udruženje Roma Poljice- Svatovac Lukavac	Udruženje Roma „Zaboravljeni Romi“ Đurđevik
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?		DA	DA, broj upisane djece u os. školi se povećao sa 30 na 129 učenika	NE	DA	DA
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prena informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?		Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu	80 % Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	Vrlo mali broj	50% Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	60% Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?		Relativno dobro	Dobro	Dobro	Relativno dobro	Nije na zavidnom nivou
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?		Osigurana zdrav. zaštita za nezaposlene na Zavodu za zapošljavanje	Osigurana zdrav. zaštita za nezaposlene na Zavodu za zapošljavanje	Nepoznato	Lokalni organi uprave nisu još poduzeli odgovarajuće mjere	Osigurana zdrav. zaštita za nezaposlene na Zavodu za zapošljavanje
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?		Zdrav.zaštita osoba starijih od 60 godine i neažurnost Roma kod prijave na Zavod za zapošljavanje	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju – tzv. „markice“	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju – tzv. „markice“	Nedostatak novčanih sredstava	Nedostatak novčanih sredstava i korištenje više lica istu zdravstvenu knjižicu
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?		Bolja implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Veće zapošljavanje i obrazovanje Roma	Veće zapošljavanje roma i podsticanje obrazovanja Rome	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma

Analiza upitnika iz Zeničko-Dobojskog kantona F BiH

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UG „BUDIMI PRIJATELJ“ Visoko	Centar za majke „NADA“ KAKANJ	„ROMANO CENTRO“ Zenica	Udruženje žena Romkinja ZAVIDOVIĆI	Udruženje Roma „ROMSKO SRCE„ Breza
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine?		Na prostoru općine 2 udruženja	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 2 udruženja	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 1 udruženje
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?	Dobar	Dobar	Vrlo dobar	Vrlo dobar	Vrlo loše	Odlučno
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/kantona i na nivou BiH?	Nije na zadovoljavajućem nivou	Dobro	Vrlo dobar	Vrlo dobar	Vrlo dobro	Vrlo dobro
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?		Na prostoru općine Visoko živi oko 2.800 Roma	Na prostoru općine Kakanj živi 2.169 Roma	Na prostoru općine Zenica živi 2.500 Roma	Na prostoru općine Zavidovići živi preko 700 Roma	Na prostoru općine Breza živi 32 romske porodice sa 110 članova
Koliko je registrirano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	250 stambenih jedinica	Nepoznato	Nepoznato	Nepoznat tačan broj	65 stambenih jedinica	Oko 35 stambenih jedinica
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Oko 100 stambenih jedinica	Nepoznato	Nepoznato	35 stambenih jedinica je legalizirano	Vrlo mali broj	4 stambene jedinice
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Relativno dobro	Nedovoljno	Nedovoljno	Relativno dobro	Loše	Nedovoljno
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Nedostatak građevinskog zemljišta	Nedovoljni higijenski i tehnički uslovi u kojim žive Romi i nedostatak novčanih sredstava
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	10 Roma je ukupno zaposleno	2 Roma su zaposlena u nekom od organa uprave	2 Roma su zaposlena u nekom od organa uprave	1 Rom radi u Vatrogasnom domu	Ukupno je zaposleno 6 Roma

PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UG „BUDIMI PRIJATELJ“, Visoko	Centar za majke „NADA“ KAKANJ	„ROMANO CENTRO“ Zenica	Udruženje žena Romkinja ZAVIDOVIĆI	Udruženje Roma „ROMSKO SRCE“, Breza
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?		30 Roma je uposleno u privatnim poduzećima i 5 su samostalni poduzetnici	/	10 Roma je uposleno u privatnim poduzećima	nema drugih zaposlenih Roma	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?		Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Loše
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti		Dobro	Dobro	Vrlo loše	Nepoznato	Vrlo dobro
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?		Predrasude i stereotipi	Nekonkurentnost na tržištu rada	Nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje Roma	Nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje Roma	Nedovoljna obrazovanost Roma
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?		Ukupno oko 180 učenika	70 učenika osnovne škole, 17 učenika srednje škole	Oko 180 učenika osnovne škole, 25 učenika srednje škole i 3 studenta	Oko 45 učenika osnovne škole, 3 učenika srednje škole	Oko 30-35 učenika osnovne škole, nema srednjoškolača
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?		Socijalna i ekonomska ugroženost	Nedostatak novčanih sredstava	Nedostatak novčanih sredstava	Velika nezaposlenost, stambena i finansijska nezbrinutost	Izuzetna socijalna i ekonomska ugroženost
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?		Dobar	Dobar	Vrlo loše	Vrlo loše	Nedovoljno
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?		DA	DA, u vidu omalovažavanja i predrasuda	DA, vršnjačko omalovažavanje i ismijavanje	DA	NE
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?		NE, ali udruženje aktivno vrši tu ulogu	DA	DA	NE	NE
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?		DA	DA	DA	DA	DA

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UG „BUDIMI PRIJATELJ“ Visoko	Centar za majke „NADA“ KAKANJ	„ROMANO CENTRO“ Zenica	Udruženje žena Romkinja ZAVIDOVIĆI	Udruženje Roma „ROMSKO SRCE“, Breza
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?	50% Roma na nivou općine ima zdrav zaštitu	Veoma mali broj Roma ima zdravstvenu zaštitu	70% Roma na prostoru općine Zenica ima zdrav zaštitu	55% Roma na prostoru općine Zavidovići ima zdrav zaštitu	90% Roma na prostoru općine Breza ima zdrav zaštitu	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?	Nedovoljno	U skladu sa mogućnostima ali ipak nedovoljno	Vrlo dobro	Nedovoljno	Dobro	
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Nedovoljna zaštita osoba koji ne spadaju u kategoriju - Zavoda za zapošljavanje i Centra za socijalni rad	Osigurana zdrav zaštita preko Zavoda za zapošljavanje i učenicima	Osigurana zdrav zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Osigurana zdrav zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Osigurana zdrav zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?	Periodična zdravstvena zaštita npr. U trajanju od 3 mjeseca	Neažurnost prijave na Zavod za zapošljavanje i ne informiranost	Neovjerene zdravstvene knjižice	Osobe starije od 60 godina starosti i djeca koja su napustila školu	Diskriminacija doktora i medicinskog osoblja prema Romskoj populaciji	
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključenje Roma	Više projekata podsticanja obratovanja Roma	Bolja saradnja romskih udruženja i potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključenje Roma	Pomoć i podrška na djelu	Veće zapošljavanje i obrazovanje Roma	
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?	Na prostoru općine 5 udruženja	Na prostoru općine 2 udruženja	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 700 Roma	
Koliko je registrano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Dobro	Vrlo loše	Vrlo loše	Odlučno	65 stambenih jedinica	

PTANJAJZ UPITNIKA	NAZIV UDRU- ŽENJA	Udruženje Roma općine Kakanj	UG „EUROROM- ZE“ Zenica	Udruženje Roma „SRCE ISTI- NE“ Zavidovići	/	/
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Vrlo mali broj oko 10 %	Vrlo mali broj oko 10 %	Oko 20-25 stambenih jedinica	Vrlo mali broj	/	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Relativno dobro	Relativno dobro	Relativno dobro	Loše		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Zloupotreba ovlaštenja od strane organa uprave prilikom realizacije ovih projekata	Nedostatak građevinskog zemljišta		
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Ukupno je zaposleno 22 Roma	Ukupno je zaposleno 22 Roma	3 Roma je zaposleno u nekom od organa uprave	1 Rom zaposlen u neko od organa prave		
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	/	/	Nema drugih zaposlenih Roma	Nema drugih zaposlenih Roma		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše		
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Dobro	Dobro	Loše	Dobro		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?	Slaba saradnja sa lokalnim organima uprave	Slaba saradnja sa lokalnim organima uprave	Nepotizam i nedovoljna obrazovanost Roma	Nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje Roma		
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?	78 učenika osnovne škole, 4 učenika srednje škole	78 učenika osnovne škole, 4 učenika srednje škole	70 učenika osnovne škole, 10-15 učenika srednje škole i 3 studenta	Oko 180 učenika osnovne škole, 25 učenika srednje škole i 3 studenta		

PTANJIAJZ UPITNIKA	NAZIV UDRU- ŽENJA	Udruženje Roma općine Kakanj	UG „EUOROM-ZE“ Zenica	Udruženje Roma „SRCE ISTI- NE“ Zavidovići	/	/
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?		Nedostatak finansijskih sredstava	Nedostatak sredstava za školovanje i pravne barijere	Nedostatak novčanih sredstava		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?		Nedovoljno	Vrlo loše	Vrlo loše		
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?		NE	DA	DA, vršnjačko omalovažavanje i ismijavanje		
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?		NE	NE	DA		
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?		DA	Da	DA		
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu?		Veoma mali broj Roma ima zdravstvenu zaštitu	Veoma mali broj Roma ima zdravstvenu zaštitu	70% Roma na prostoru općine Zenica ima zdrav.zaštitu		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma?		Nedovoljno	Vrlo loše	Vrlo dobro		
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma?		Osigurana zdrav.zaštita preko Zavoda za zapošljavanje i učenicima	Nepoznato	Osigurana zdrav.zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi?		Neažurnost prijave na Zavod za zapošljavanje i ne informiranje ranost	Rasna segregacija	Neovjerene zdravstvene knjižice		
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?		Bolja saradnja romskih udruženja i potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Bolja saradnja romskih udruženja i potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma		

Analiza upitnika iz Srednjobosanskog kantona F BiH

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje žena - Centar za majke- „IZVOR ŽIVOTA“ Vitez	UG „BAHTALE ROMA“ Turbe Travnik	Udruženje Roma „ROMSKA PRAVDA“ Donji Vakuf	Udruženje Roma „Kuprešani - Skela“ Jajce	UG „ZURALIPE“ Vitez
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine?		Na prostoru opštine 3 udruženja	Na prostoru opštine 1 udruženje	Na prostoru opštine 2 udruženja	Na prostoru opštine 1 udruženje	Na prostoru kantona 12 opštine 3 udruženja
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?		Vrlo dobar	Loše	Vrlo dobar	Loše	Dobar
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/kantona i na nivou BiH?		Dobro	Dobro	Vrlo dobar	Loše	Vrlo dobar
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?		Na prostoru opštine Vitez živi 150 romaskih porodica sa 548 članova	Na prostoru opštine Travnik živi 120 romaskih porodica	Na prostoru opštine Donji Vakuf živi oko 178 porodica sa oko 500 članova	Na prostoru opštine Jajce živi oko 240 Roma	Na prostoru opštine Vitez živi 150 romaskih porodica sa 550 članova
Koliko je registrovano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		127 stambenih jedinica	Od 22-30 stambenih jedinica	Oko 180 stambenih jedinica	58 stambenih jedinica	127 stambenih jedinica
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		70% stambenih jedinica je legalizirano	Nepoznato	Oko 100 stambenih jedinica	3 stambene jedinice	70% stambenih jedinica je legalizirano
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?		U skladu sa mogućnostima ali ipak nedovoljno	Dobro	Dobro, u skladu sa mogućnostima	Dobro	Dobro
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?		Nedostatak novčanih sredstava i postojeće pravne barijere	Neposjedovanje zemljišta i nedostatak sredstava	Nedostatak građevinskog zemljišta i nedostatak novčanih sredstava	Neposjedovanje zemljišta i nedostatak sredstava	Netriješeni imovinsko-pravno odnosi i nedostatak zemljišta
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?		4 Roma je zaposleno u nekom od organa uprave	1 Rom zaposlen u nekom od organa uprave	2 Roma su zaposlena u nekom od organa uprave	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	1 Rom je zaposlen u Općini Vitez i 1 u MUP SBK

PTANJA IZ UPTNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje žena -Centar za majke- „IZVOR ŽIVOTA“ Vitez	UG „BAHTALE ROMA“ Turbe Travnik	Udruženje Roma „ROMSKA PRAVDA“ Donji Vakuf	Udruženje Roma „Kuprešani – Skela“ Jajce	UG „ZURALIPE“ Vitez
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	3 Roma uposleno u privatnim poduzećima i 2 samostalna poduzetnika	Nema drugih zaposlenih Roma	Nema drugih zaposlenih Roma	Nema zaposlenih Roma u privatnim poduzećima ili samostalnih poduzetnika	7 Roma je zaposleno u Vitkomu	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Dobro	Dobro	Dobro	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma	Vrlo dobro
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?	Nedostatak obrazovanosti i informiranja	Diskriminacija prema Romima i nedovoljna konkurentnost	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma	Nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje Roma	Nedostatak obrazovanja Roma	Nedostatak obrazovanja Roma
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?	83 učenika osnovne škole, 11 učenika srednje škole i 2 studenta	102 učenika osnovne škole, 3 učenika srednje škole	58 učenika osnovne škole, 17 učenika srednje škole i 5 studenata	60 učenika osnovne škole, 3 učenika srednje škole	83 učenika osnovne škole, 11 učenika srednje škole i 2 studenta	
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Nezaposlenost, nedovoljna osviještenost i diskriminacija	Nedovoljna svijest o potrebi obrazovanja i nedostatak novčanih sredstava	Socijalno-ekonomska ugroženost	Socijalno-ekonomska ugroženost	Nedovoljna svijest u potrebi obrazovanja i nedostatak novčanih sredstava	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Vrlo loše	Dobro	Vrlo dobar	Loše	Relativno dobro	
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?	DA, na način vršnjačkog nasilja i predrasuda	NE	NE	NE	DA	
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?	NE	DA	NE	NE	NE	NE

PTANJAZ UPTINIK	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje žena -Centar za majke- „IZVOR ŽIVOTA“ Vitez	UG „BAHTALE ROMA“ Tur- be Travnik	Udruženje Roma „ROMSKA PRAVDA“ Donji Vakuf	Udruženje Roma „Kuprešani – Skela“ Jajce	UG „ZURALIPE“ Vitez
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?		DA	DA	DA	DA	DA
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prena informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?		60% Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu	80% Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu	Oko 40% Roma ima zdravstvenu zaštitu
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?		Loše	Nedovoljno	Zadovoljavajuće	Loše	Loše
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?		Podnesen prijedlog za izmjenu Zakona o zdravstvenoj zaštiti	Nedostatak novčani sredstava za participaciju	Osigurana zdrav.zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Lokalni organi uprave nisu još poduzeli odgovarajuće mjere	Podnesen prijedlog za obezbjeđenje sredstava za zdrav.zaštitu Roma Ministarstvu BiH
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?		Zdrav.zaštita osoba starijih od 60 godine	Nemogućnost ostvarivanja zdrav. zaštite preko Zavoda za zapošljavanje	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju – tzv. „markice“	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje ili participaciju	Nemogućnost ostvarivanja zdrav. zaštite preko Zavoda za zapošljavanje - 60% Roma koji nemaju zdrav.zaštitu
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?		Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključenje Roma	Pomoć i podrška na djelu	Veće zapošljavanje Roma	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključenje Roma	Ukidanje taksi za legalizaciju objekata, afirmacija obrazovanja Roma i rješavanje zdrav.zaštite

PTANJA IZ UPTIKNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UDRUŽENJE ROMA „ILO BUGOJNO“	UDRUŽENJE MLADI ROMI VITEZ	UDRUŽENJE ROMA „ĐURĐEV-DAN“ KISELJAK	/
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše opštine?	Na prostoru opštine 1 udruženja	Na prostoru opštine 1 udruženja	Na prostoru opštine 4 udruženja	Na prostoru opštine 1 udruženja	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?	Dobro	Dobro	Zadovoljavajuće	Vrlo loše	
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše opštine/kantona i na nivou BiH?	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Odično	
I. Stambeno zbrinjavanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše opštine/kantona?	Na prostoru opštine Bugojno živi oko 40 romskih porodica sa 172 člana	Na prostoru opštine Vitez živi 12,5 romskih porodica sa oko 500 članova	Na prostoru opštine Kiseljak živi 173 romske porodice sa oko 500 članova		
Koliko je registrovano stambenih jedinica na prostoru vaše opštine/kantona u kojima su smješteni Romi?	32 stambene jedinice	200 stambenih objekata	104 stambene jedinice		
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše opštine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Sve 32 stambene jedinice su legalizirane	200 stambenih objekata	20 stambenih jedinica		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Relativno dobro	Dobro	Vrlo loše		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Nemogućnost legaliziranja već postojećih objekata	Nedostatak novčanih sredstava odnosi	Nedostatak novčanih sredstava i građevinskog zemljišta		
II. Zapošljavanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	10 Roma je zaposleno u nekom od organa uprave	1 Rom je zaposlen u nekom od organa uprave		
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	1 Rom zaposlen u privatnom poduzeću	15 Roma uposleno u privatnim poduzećima i 10 samostalna poduzetnika	1 Rom je samostalni poduzetnik		

PTANJAJZ UPITNIKA	NAZIV UDRU- ŽENJA	Udruženje Roma „ILO BU- GOJNO“ Bugojno	Udruženje mladi Romi Vitez	Udruženje Roma „ĐURĐEV- DAN“ Kiseljak	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Vrlo loše	Loše	Dobro	Vrlo loše	/
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Loše			Nepoznato	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?	Nekonkurentnost na tržištu rada i neobrazovanost		Nedovoljna obrazovanost i zainteresiranost Roma	Nekonkurentnost na tržištu rada i neobrazovanost	
III. Obrazovanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine / kantona?	16 učenika osnovne škole, 6 učenika srednje škole i 1 student	85 učenika osnovne škole, 12 učenika srednje škole i 2 studenta	Nezainteresiranost roditelja i loša socijalno-ekonomska situacija	44 učenika osnovne škole, 5 učenika srednje škole	
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Nedostatak novčanih sredstava			Socijalno-ekonomska ugroženost	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Vrlo dobar	Dobro	Dobro	Zadovoljavajuće	
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?	NE	NE	DA	NE	
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?	NE	NE	NE	NE	
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?	NE	NE	DA	DA	

PITANJA IZ UPTNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „ILO BU-GOJNO“ Bugojno	Udruženje mladi Romi Vitez	Udruženje Roma „ĐURĐEV-DAN“ Kiseljak	/
IV. Zdravstvena zaštita Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?	Skoro svi imaju koji su registrovani kod Zavoda za zapošljavanje i Centra za socijalni rad	70% Roma na nivou općine ima zdrav.zaštitu	Vrlo mali broj Roma ima zdrav.zaštitu		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?	Dobar	Dobro	Vrlo loše		
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Razgovor sa općinskim načelnikom i Centrom za socijalni rad	Podjela besplatnih zdravstvenih knjižica od strane romskih udruženja	Lokalni organi uprave nisu još poduzeli odgovarajuće mjere		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?	Kratak rok važenja ovjerene zdrav.knjižice	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju – tzv „markice“	Nedostatak novčanih sredstava za participaciju – tzv „markice“		
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Bolja saradnja romskih udruženja i implementacija akcionog plana Ministarstva za izbjegla i raseljena lica BiH	Veće zapošljavanje i podsticanje obrazovanja Roma	Povećanje zaposlenosti Roma		

Analiza upitnika iz Sarajevskog kantona F BiH

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UG Roma „NAŠA BUDUĆNOST“ Sarajevo	UG „Sarajevski Romi“ Sarajevo	„ROMI I PRIJATELJI“ Ilijaš i Vogošća	/
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine ?	Na prostoru kantona 12 udruženja	Na prostoru kantona 10 udruženja	Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 1 udruženje	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?	Relativno dobar	Vrlo dobar	Vrlo dobar	Vrlo dobar	
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/kantona i na nivou BiH?	Vrlo loše	Nije na zadovoljavajućem nivou	Dobar	Dobar	
I. Stambeno zbrinjavanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?	Na prostoru kantona živi oko 7000 romskih porodica	Na prostoru opštine Novi grada Sarajevo živi oko 1200-1500 Roma	Na prostoru opštine Ilijaš i Vogošća živi oko 80 porodica	Na prostoru opštine Ilijaš i Vogošća živi oko 80 porodica	
Koliko je registrovano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Nepoznato	Nepoznato	Oko 30 stambenih jedinica	Oko 30 stambenih jedinica	
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Nepoznato	Nepoznato	Nepoznato	Vrlo mali broj	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Dobar	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Nedostatak novčanih sredstava i ne transparentan utrošak sredstava iz postojećih projekata	Nedostatak novčanih sredstava i ne transparentan utrošak sredstava iz postojećih projekata	Nedostatak novčanin sredstava i ne transparentan utrošak sredstava iz postojećih projekata	Nedostatak građevinskog zemljišta i nedostatak novčanin sredstava	
II. Zapošljavanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	Nepoznato, vrlo mali broj	
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	Nepoznato	6 Roma uposlano u privatnim poduzećima	6 Roma uposlano u privatnim poduzećima	Nepoznato, vrlo mali broj	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	

PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UG Roma „NAŠA BUDUĆNOST“ Sarajevo	UG „Sarajevski Romi“ Sarajevo	„ROMI I PRIJATELJI“ Ilijaš i Vogošća	/	/
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti		Dobro	Relativno dobro	Nepoznato obzirom da nema zaposlenih Roma		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?		Opća socijalno-ekonomska kriza	Nekonzistentnost na tržištu rada zbog neobrazovanosti	Nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje Roma		
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?		Nepoznato, ali vrlo mali broj	65% romske djece pohađa osnovne škole, 45% pohađa srednje škole i 3 studenata	Nepoznato, vrlo mali broj		
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?		Nedovoljna svijest o potrebi obrazovanja i nedostatak novčanih sredstava	Loši socijalno-ekonomski uslovi	Loši socijalno-ekonomski uslovi		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?		Djelomično dobro	Vrlo dobro	Zadovoljavajuće		
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?		NE	DA u obliku vršnjackog ismijavanja	NE		
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?		Povremeno	DA	DA		
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?		DA	DA	DA		
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?		Skoro svi Romi imaju mogućnost osiguranja zdrav.zaštite	Većina pripadnika romske zajednice u općini Novi grad ima zdrav.zaštitu	Većina pripadnika romske zajednice u općini Ilijaš ima zdrav.zaštitu		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?		Vrlo dobar	Dobar	Vrlo dobar		

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UG Roma „NAŠA BUDUĆNOST“ Sarajevo	UG „Sarajevski Romi“ Sarajevo	„ROMI I PRIJATELJI“ Ilijaš i Vogošća	/
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Osigurana zdrav. zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Osigurana zdrav. zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Osigurana zdrav. zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Osigurana zdrav. zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i UNHCR	/
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje ili participaciju	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje ili participaciju	Zdrav. zaštita osoba starijih od 60 godine i djece koja su napustila školu	Zdrav. zaštita osoba starijih od 60 godine i djece koja su napustila školu	/
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Ravnopravnost sa konstitutivnim narodima u svim segmentima života	Ravnopravnost sa konstitutivnim narodima u svim segmentima života	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključenje Roma	Veće zapošljavanje Roma	/

Analiza upitnika iz Hercegovacko-neretvanskog kantona i Unsko-Sanskog kantona

PTANJAJIZ UPITNIKA	NAZIV UDRU- ZENJA	Udruženje Roma „ADA“ Čapljina	Udruženje Roma „NERETVA“ Mostar	Udruženje građana Roma KONJIC	Udruženje „IMAPACT“ Ča- pljina	Udruženje romske zajednice „ROM“ Bihać
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine ?		Na prostoru kantona 3 udruženja	Na prostoru općine 1, na prostoru kantona 4 udruženja	Na prostoru općine 1, na prostoru kantona 4 udruženja	Na prostoru općine 2, na prostoru kantona 5 udruženja	Na prostoru općine 1, na prostoru kantona 4 udruženja
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?		Loše	Dobro	Nedovoljan	Loše	Zadovoljavajuće
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/kantona i na nivou BiH?		Nije na zadovoljavajućem nivou	Vrlo dobro	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Loša
I Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona ?		Na prostoru općine Čapljina živi 31 pripadnik romske manjine	Na prostoru općine Mostar živi oko 240 pripadnika romske manjine	Na prostoru općine Konjic živi oko 450 pripadnika romske manjine	Na prostoru HN kantona živi oko 2000 do 2500 pripadnika romske manjine	Na prostoru općine Bihać živi oko 700 Roma, na prostoru U-S kantona živo oko 2000 Roma
Koliko je registrirano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		1 kolektivni centar 2 stambene jedinice	Oko 25 stambeni jedinica i 5 u izgradnji	143 stambenih jedinica	Nepoznato	85 stambenih jedinica
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		2 stambene jedinice	Skoro svi objekti su legalizirani	Sve 143 stambenih jedinica su legalizirani	Nepoznato	Vrlo mali broj oko 3-5 stambenih jedinica
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?		Nije na zadovoljavajućem nivou	Relativno dobro	Loše	Vrlo loše	Dobar
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?		Nedovoljna podrška lokalnih organa uprave, nedostatak infrastrukture	Neposjedovanje zemljišta i nedostatak novčanih sredstava	Nedostatak infrastrukture i minimalnih usluga stanovanja	Nedovoljna podrška lokalnih organa uprave, izuzetno loši uslovi stanovanja	Vrlo slaba i neučinkovita realizacija projekata stambenog zbrinjavanja
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?		Nema zaposlenih Roma u organima uprave	3 Roma su zaposlena u nekom od organa uprave	3 Roma su zaposlena u nekom od organa uprave	Nema zaposlenih Roma u organima uprave	1 Rom zaposlen u nekom od organa uprave
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?		Nema zaposlenih Roma u privatnim poduzećima	1 Rom je zaposlen u privatnom poduzeću	Nema zaposlenih Roma u privatnim poduzećima	Oko 5 Roma je zaposleno u privatnim poduzećima	5 Roma uposlano u privatnim poduzećima

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRU- ŽENJA	Udruženje Roma „ADA“ Čapljina	Udruženje Roma „NERETVA“ Mostar	Udruženje građana Roma KONJIC	Udruženje „IMAPACT“ Ča- pljina	Udruženje romske zajednice „ROM“ Bihać
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih pri- vrednih subjekata u pogledu pru- žanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Loše	Nedovoljno	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše	Vrlo loše
Kako ocjenjujete odnos poslo- davaca prema radnicima romske nacionalnosti	Nepoznato obzirom da nema zapošlenih	Dobro	Dobar	Prisutni stereotipi predrasude	Dobro	Dobro
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljava- nja Roma ?	Neobrazovanost, nedovoljna uključenost i diskriminacija	Nekonkurentnost na tržištu rada zbog neobrazovanosti	Nedostatak odgovarajuće stručne spreme	Nedovoljna obrazovanost i dis- kriminacija nad Romima	Nedostatak dobre volje od strane organa lokalne uprave	
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine po- hađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/ kantona?	2 učenika osnovne škole, 1 učenik srednje škole	Ukupno oko 50 učenika	Ukupno 7 učenika	Oko 80-90 učenika osnovne škole, 10 učenik srednje škole	42 učenika osnovne škole, 5 uče- nik srednje škole i 3 studenta	
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Loši socijalno-ekonomski uslovi, predrasude i diskri- minacija	Loši socijalno-ekonomski uslovi	Nedostatak novčanih sredstava	Predrasude i diskriminacija pre- ma Romima te nedostatak novča- nih sredstava	Nedovoljna svijest u potrebi obrazovanja i nedostatak novča- nih sredstava	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Vrlo loše	Dobro	Nedovoljan	Vrlo loše	Dobro	
Da li se nad djecom iz romske naci- onalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?	DA u obliku vjerske i nacio- nalne netrpeljivosti	NE	NE	DA	NE	
Da li postoje medijatori koji pru- žaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom ško- lovanja u Vašoj općini?	NE	DA	NE	NE	NE	

PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „ADA“ Čapljina	Udruženje Roma „NERETVA“ Mostar	Udruženje građana Roma KONJIC	Udruženje „IMPACT“ Čapljina	Udruženje romske zajednice „ROM“ Bihać
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?	DA	DA	DA	DA	DA	DA
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu?	Ni jedan Rom nema zdrav. zaštitu u općini Čapljina	Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu, ukupno oko 5 Roma	Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu, ukupno oko 7 Roma	Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu,	Vrlo mali broj Roma ima zdrav. zaštitu,	Ukupno 42 Roma imaju zdrav. zaštitu
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma?	Vrlo loše	Loše	Loše	Loše	Nedovoljno	Loše
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma?	Lokalni organi uprave nisu još poduzeli nikakve mjere	Lokalni organi uprave nisu još poduzeli adekvatne mjere	Nije poznato	Nije poznato	Nepoznato	Lokalni organi uprave nisu još poduzeli nikakve mjere
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi?	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje ili participaciju	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje ili participaciju	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje i higijenskih ulova	Nedostatak informiranosti Roma i sveprisutna diskriminacija i predrasude	Nedostatak informiranosti Roma i sveprisutna diskriminacija i predrasude	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Veće zapošljavanje Roma, podsticanje obrazovanja romske djece i obezbjeđenje zdravstvene zaštite Roma	Veće razumijevanja lokalni organa uprave za stambene, higijenske i obrazovne potrebe Rome	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Bolja zdravstvena zaštita, veće zapošljavanje i podsticanje obrazovanja Roma

Analiza upitnika iz Brčko distrikta BiH

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko distrikt BiH	Udruženje Roma „ROMI NA DJELU“ Brčko distrikt BiH	/	/
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine ?		Na prostoru Brčko distrikta BiH 2 udruženja	Na prostoru Brčko distrikta BiH 2 udruženja		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?		Vrlo loše	Nije na zadovoljavajućem nivou		
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine /kantona i na nivou BiH?		Nije na zadovoljavajućem nivou			
I. Stambeno zbrinjavanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?		Na prostoru Brčko distrikta BiH živi oko 1500-2000 Roma	Na prostoru Brčko distrikta BiH živi oko 2.000 2.500 Roma		
Koliko je registrirano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		Nepoznato, više kolektivnih centara Prutače, Cerik, Grbavica	Nepoznato, više kolektivnih centara Prutače, Cerik, Grbavica		
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		50% pojedinačnih stambenih jedinica	50% pojedinačnih stambenih jedinica		
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematiki stambenog zbrinjavanja romskih porodica?		Nezadovoljavajuće	Nezadovoljavajuće		
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?		Zaustavljanje realizacije projekta izgradnje 7 kuća zbog otpora lokalnog stanovništava	Opstrukcija implementacije projekta primarne izgradnje 7 kuća i obnove 10 kuća zbog otpora lokalnog stanovništava		
II. Zapošljavanje Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?		3 Roma su zaposlena u nekom od organa uprave	3 Roma su zaposlena u Policiji Brčko distrikta i 1 u JP Komunalno Brčko		

PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRU- ŽENJA	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko distrikt BiH	Udruženje Roma „ROMI NA DJELU“ Brčko distrikt BiH	/	/	/
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	1 Rom zaposlen u privatnom poduzeću i 1 samostalni poduzetnik	20 Roma upošleno u privatnim poduzećima i 4 samostalna poduzetnika	/	/	/	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma?	Vrlo loše	Vrlo loše	/	/	/	/
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Dobro	Zadovoljavajuće	/	/	/	/
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma?	Opća ekonomsko-socijalna kriza i nekonkurentnost na tržištu rada	Nedovoljna obrazovanost Roma i diskriminacija nad Romima	/	/	/	/
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?	220 učenika osnovne škole, 9 učenika srednje škole i 1 student	220 učenika osnovne škole, 9 učenika srednje škole i 1 student	/	/	/	/
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Siromaštvo i nezaposlenost	Nepristupačnost predškolskog obrazovanja Romima i loši socijalno-ekonomski uslovi	/	/	/	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Vrlo dobro	Dobro	/	/	/	/
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?	NE	NE	/	/	/	/
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?	Trenutno nema	Trenutno ne ali se čeka objava Javnog poziva	/	/	/	/

PITANJA IZ UPTIJNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma „ROMSKI SAN“ Brčko distrikt BiH	Udruženje Roma „ROMI NA DJELU“ Brčko distrikt BiH	/	/	/
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?	DA	DA				
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?	80% Roma na nivou Brčko distrikta BiH ima zdrav zaštitu	Osigurana zdrav zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima				
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?	Nije na zadovoljavajućem nivou, osobe starije od 60 godine starosti nemaju zdrav zaštitu	Ne zadovoljavajuće, zbog netransparentnog utroška sredstava iz fonda Ministarstva BiH				
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Osigurana zdrav zaštita preko Zavoda za zapošljavanje, Centra za socijalni rad i učenicima	Nije poznato				
Koји su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?	Nedostatak novčanih sredstava za vlastito liječenje ili participaciju	Osobe starije od 60 godine starosti i djeca sa posebnim potrebama nemaju zdrav zaštitu				
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključivanje Roma				

Analiza upitnika iz Republike Srpske

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma općine	Udruženje Roma općine Derвента	Udruženje Roma „Veseli brijeg“ Banja Luka	Udruženje „Romani Chef“ Prnjavor	Udruženje Roma Prijedor
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine?	Kozarska Dubica	Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 2 udruženja	Na prostoru općine 2 udruženja	Na prostoru općine 1 udruženje
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?	Relativno dobro	Pozitivno, ali mogao bi biti bolji	Dobro	Dobar, ali mogao bi biti bolji	Vrlo dobro	
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/kantona i na nivou BiH?	Loše	Na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou, ali bi mogao biti bolji	Na zadovoljavajućem nivou
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?	Na prostoru općine Kozarska Dubica živi oko 80 Roma	Na prostoru općine Derвента živi oko 120	Na prostoru općine Banja Luka živi 55 romskih porodica sa oko 300 članova	Na prostoru općine Prnjavor živi 50 romskih porodica	Na prostoru općine Prijedor živi oko 650 Roma	
Koliko je registrovano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	20 stambenih jedinica	62 stambenih jedinica	Postoji tzv. "Romska kuća" koja se sastoji od sedam stambenih jedinica, dok ostali žive u gradskim naseljima	25 stambenih jedinica	Oko 120 domaćinstava u porodičnim kućama, te određen broj u kolektivnom smještaju za Rome	
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	20 stambenih jedinica	Oko 20 stambenih jedinica	Legalizacija nije završena ni za jedan objekt izuzev malog broja koji imaju objekte u vlasništvu 1/1	14 stambenih jedinica	Oko 60% porodičnih romskih kuća	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Vrlo dobro Realiziran je jedan projekat zbrinjavanja 5 romskih porodica, a u toku je još jedan projekat	Nije na zadovoljavajućem nivou	Jako loše.	Na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Neriješeni imovinsko-pravni odnosi, što je uslov za učešće u projektima stambenog zbrinjavanja i legalizacije objekata	Odsustvo dobre volje organa lokalne samouprave	Visoke cijene građevinskog zemljišta i stambenih jedinica, tako da se za Rome samo adaptiraju već postojeći objekti	Nedostatak građevinskog zemljišta i sredstava potrebnih za legalizaciju stambenih objekata	Nedostatak novčanih sredstava za realizaciju projekata, nelegalizirani objekti i neriješeni imovinsko pravni odnosi	
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Nema zaposlenih u nekom od državnih organa	Nema zaposlenih u državnim organima	Do oktobra 2013.godine, po projektu na dvije godine bilo je 5 koordinatora zaposlenih u ministarstvu za ljudska prava izbjeglice	Nema zaposlenih u državnim organima	- JKP zaposlena 3 Roma - Domu zdravlja 1 Romkinja	

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma općine Kozarska Dubica	Udruženje Roma općine Derventa	Udruženje Roma „Veseli brljeg“ Banja Luka	Udruženje „Romani Čeh“ Prnjavor	Udruženje Roma Prijedor
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?		U privatnom preduzeću-3, Samostalni poduzetnika-1	U privatnom preduzeću nema zaposlenih Samostalni poduzetnika-1	U privatnom preduzeću-2 Samostalnih poduzetnika -2	U privatnom preduzeću-3 Romkinje Samostalnih poduzetnika -1	U privatnom preduzeću-1 Samostalnih poduzetnika-5
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?		Nezainteresiranost poslodavaca za zapošljavanje Roma, bez obzira na poticaje koji se nude	Vrlo loše, nemaju sluha za romsku populaciju	Ne zadovoljavajući	Vrlo je mala zainteresiranost istih za zapošljavanje Roma, postoje predrasude	Vrlo loše. Nema zainteresiranih za zapošljavanje Roma.
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti		Dobar, s tim da su slučajevi zapošljavanja Roma jako rijetki	Vrlo loše	Jako malo Roma je zaposleno oko 3% u Banja Luci	Korektan/Dobar	Korektan/Dobar
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?		-neobrazovanost Roma -nepoznavanje zakonske procedure za pokretanje samostalnog posla -predrasude	Diskriminacija nad Romima i neobrazovanost	Nedovoljno znanja u oblasti pokretanja samostalnog posla, neinformiranost, nepostojanje podrške nadležnih institucija	Predrasude o Romima	Nezainteresiranost poslodavaca i lokalne samouprave za zapošljavanje Roma
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?		9 učenika osnovne škole, 5 učenika srednje škole,	40-učenika osnovne škole, 12-učenika srednje škole	31-učenika osnovne škole, 15-učenika srednje škole 5- studenata	7-učenika osnovne škole, 3-učenika srednje škole	100-učenika osnovne škole, 20-učenika srednje škole 1-student
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?		-Loši životni uslovi, -nezaposlenost roditelja -predrasude i diskriminacija	Loše ekonomsko, zdravstveno i stambeno stanje	Siromaštvo loše obrazovne i socijalne politike, nezainteresiranost Roma	-Loši životni uslovi, -nezaposlenost roditelja -predrasude i diskriminacija	Loše ekonomsko, zdravstveno i stambeno stanje
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?		Zadovoljavajuća, s tim da je jedina aktivnost nabavka udžbenika i školskog pribora	Jako loše	Zadovoljavajući, gradska uprava obezbjeđuje sredstva za nabavku udžbenika a srednjoškolicima i studentima novčane naknade za nabavku knjiga. Ostvarena saradnja sa školom i Centrom za socijalni rad.	Veoma korektni, do sad su obezbjeđivali sredstva za kupovinu udžbenika	Zadovoljavajući, gradska administrativna služba obezbijedi sredstva za nabavku udžbenika
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?		Da, u smislu separacije od drugih učenika	Da, zbog nacionalne netrpeljivosti	DA, postoje svi vidovi diskriminacije u manjoj ili većoj mjeri	Ima rijetkih slučajeva, ali se sve riješi u saradnji sa upravom škola na obostrano zadovoljstvo	Ne
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?		NE	NE	NE	NE	Ne

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	Udruženje Roma općine	Udruženje Roma općine Derвента	Udruženje Roma „Veseli brijeg“ Banja Luka	Udruženje „Romani Chef“ Prnjavor	Udruženje Roma Prijedor
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?	NE	Naravno	DA	Da	DA	DA
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu?	Od 20 porodica otprilike 15 konstantno ima zdravstvenu zaštitu	Svi imaju zdravstvenu zaštitu, ali je neadekvatna	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma?	/	Vrlo dobro	-	Dobro, nemamo problema pri ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu	Dobro, najčešće se pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruje preko Biroa za zapošljavanje	Dobro, najčešće se pravo na zdravstvenu zaštitu ostvaruje preko Biroa za zapošljavanje
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma?	/	Nisu poduzete nikakve mjere	Nisu poduzete nikakve veće mjere	Zaposleni su osigurani kod poslodavaca, a nezaposleni preko biroa za zapošljavanje	Nisu poduzete nikakve veće mjere	Nisu poduzete nikakve veće mjere
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi?	-Diskriminacija u zdravstvenim ustanovama -siromaštvo	Neostvareno pravo na zdravstvenu zaštitu	Nedostatak novca za liječenje, nemogućnost pristupa zdravstvenim ustanovama, nema olakšica za Rome prilikom nabavke lijekova	Nemamo problema, svi su ostvarili pravo na zdravstvenu zaštitu	Nedostatak novca za liječenje, nema olakšica za Rome prilikom nabavke lijekova	Nedostatak novca za liječenje, nema olakšica za Rome prilikom nabavke lijekova
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Realizacija Akcionog plana za rješavanje problema Roma u BiH.	Osigurati zaposlenje, poboljšati stanje u oblasti stanovanja, zdravstva i obrazovanja	Osigurati zaposlenje, poboljšati stanje u oblasti stanovanja, zdravstva i obrazovanja	/	Uključivanje pripadnika romske nacionalne manjine u sve razine vlasti	Uključivanje pripadnika romske nacionalne manjine u sve razine vlasti
PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UŽ Romkinja „ROMANO TERNIPE“ Gradiška	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine?	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 4 registrovana udruženja 2 aktivna	Na prostoru općine 1 udruženje	Na prostoru općine 3 udruženja	Na prostoru općine 4 udruženja	Na prostoru općine 4 udruženja
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?	Korektan	Korektna saradnja	Vrlo dobar	Vrlo dobar	Vrlo dobar	Veoma dobra saradnja
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine/ kantona i na nivou BiH?	Veoma dobra	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	Na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UŽ ROMKINJA „ROMANO TERNIPE“ Gradiška	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
I. Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?	1500 Roma	117 porodica sa oko 541 članova	nepoznato	Oko 1500 Roma	117 romskih porodica odnosno 541 članova	
Koliko je registrovano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	240 stambenih jedinica	Nepoznato	Nepoznato	240 stambenih jedinica	Nepoznato	
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?	Sve stambene jedinice su legalizirane	Nepoznato	nepoznato	Sve stambene jedinice su legalizirane	Nepoznato	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?	Nije na zadovoljavajućem nivou	Na zadovoljavajućem nivou	/	Nije na zadovoljavajućem nivou	/	
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Neodbravanje projekata od strane Ministarstva za ljudska prava BiH a koji se odnose na stambeno zbrinjavanje Roma	neriješeni imovinsko pravni odnosi Nedostatak građevinskog zemljišta i sredstava potrebnih za legalizaciju stambenih objekata	/	Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH nema dovoljno projekata za stambeno zbrinjavanje	/	
II. Zapošljavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	35-40 Roma	Nema zaposlenih u državnim organima	Nijedan.	Oko 40 Roma	/	
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	U privatnom preduzeću-/ Samostalni poduzetnika-/ nema	U privatnom preduzeću nema zaposlenih Samostalni poduzetnika također nema	U privatnom preduzeću-/ Samostalnih poduzetnika -/ nema	U privatnom preduzeću- nepoznato Samostalnih poduzetnika -nepoznato	/	
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Na zadovoljavajućem nivou	Veoma loše. Nema plana za zapošljavanje Roma, ni strategije za kreiranje radnih mjesta za Rome	Nije na zadovoljavajućem nivou	Na zadovoljavajućem nivou	Nije na zadovoljavajućem nivou	
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Korektan	/	Nije na zadovoljavajućem nivou	Korektan.	/	

PTANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UŽ Romkinja „ROMANO TERNIPE“ Gradiška	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma ?		-neobrazovanost Roma -velika nezaposlenost odnosno manjak radnih mjesta	-neobrazovanost Roma -predrasude o Romima -nema plana za zapošljavanje Roma, ni strategije za kreiranje radnih mjesta za Rome	-Predrasude o Romima -stereotipi	-neobrazovanost Roma -nedostatak radnih mjesta	/
III. Obrazovanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?		50 učenika osnovne škole, 30 učenika srednje škole, 5- studenata	116-učenika osnovne škole, 5-učenika srednje škole	10 učenika ukupno	50-učenika osnovne škole, 30-učenika srednje škole 5- studenata	116-učenika osnovne škole, 5-učenika srednje škole
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?		-Loši životni uslovi, - nezainteresiranost roditelja za školovanje djece	Neobrazovanost roditelja, Siromaštvo loše obrazovne i socijalne politike, nezainteresovanost Roma	Siromaštvo loše obrazovne i socijalne politike, nezainteresiranost Roma	Loš socio-ekonomski status	nezainteresiranost roditelja za školovanje djece
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?		Zadovoljavajuća, dodjeljuju stipendije za nabavku udžbenika i školskog pribora	-Nedovoljna saradnja -gradska administrativna služba treba da obezbijedi sredstva za nabavku udžbenika	Nije na zadovoljavajućem nivou	Veoma korektni, do sad su obezbjeđivali sredstva za kupovinu udžbenika	Zadovoljavajući.
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja i na koji način?		Nema	Da, negativan i netolerantan stav učitelja prema djeci romske populacije	DA	NE	Nepoznato
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?		NE	DA	NE	NE	Da
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?		DA	Da	DA, ali medijatori bi trebali biti romske nacionalnosti	Da	DA
IV. Zdravstvena zaštita Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?		Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?		Dobro,	Vrlo dobro	Dobro	Dobro, nemamo problema pri ostvarivanju prava na zdravstvenu zaštitu	Dobro,

PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	UŽ Romkinja „ROMANO TERNIPE“ Gradiška	Udruženje „OTAHARIN“ Bijeljina	Udruženje Roma „ROMSKA SUZA“ Srebrenica	Savez Roma Republike Srpske	Udruženje žena ROMKINJA Bijeljina
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?		Zdrav.zaštita osigurana preko Zavoda za zapošljavanje	/	/	Zdrav.zaštita nezaposlenima osigurana je najčešće preko Zavoda za zapošljavanje	/
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?		Neosigurana zaštita za osobe starije od 65 godina	Neostvareno pravo na zdravstvenu zaštitu, žena i osoba starijih od 65 godina	/	Nemamo problema, svi su ostvarili pravo na zdravstvenu zaštitu	Ekonomska situacija, nezaposlenost
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?		Veća podrška Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH	Donošenje lokalnih akcionih planova, obezbjeđenje sredstva u budžetu za obrazovanje i zapošljavanje Roma	/	/	Obrazovanje mladih Roma i njihovo uključivanje u zajednicu.
PITANJAZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA	NAZIV UDRUŽENJA	NAZIV UDRUŽENJA	NAZIV UDRUŽENJA	NAZIV UDRUŽENJA	NAZIV UDRUŽENJA
Koliko romskih udruženja djeluje na prostoru vaše općine ?		Na prostoru općine, 1 udruženje	/	/	/	/
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema vašem udruženju?		Dobar				
Kako ocjenjujete saradnju između romskih udruženja na prostoru vaše općine / kantona i na nivou BiH?		Veoma dobra				
I .Stambeno zbrinjavanje Roma						
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko pripadnika romske nacionalne manjine živi na prostoru vaše općine/kantona?		65 Roma				
Koliko je registrirano stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		8 porodičnih kuća				
Koliko je legaliziranih stambenih jedinica na prostoru vaše općine/kantona u kojima su smješteni Romi?		Sve stambene jedinice su legalizirane				
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave prema problematici stambenog zbrinjavanja romskih porodica?		Nije na zadovoljavajućem nivou				

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA Udruženje Roma Novi Grad	/	/	/
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu stambenog zbrinjavanja pripadnika romske nacionalne manjine?	Nema problema			
II. Zapošljavanje Roma				
Prema informacijama sa kojima raspolazete, koliko je Roma zaposleno u nekom od državnih organa?	Nema zaposlenih u državnim organima			
Koliko je Roma zaposleno u nekom od privatnih poduzeća ili su eventualno samostalni poduzetnici?	U privatnom preduzeću-/, Samostalni poduzetnika-/			
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave i drugih privrednih subjekata u pogledu pružanja mogućnosti za zapošljavanje Roma ?	Nije na zadovoljavajućem nivou			
Kako ocjenjujete odnos poslodavaca prema radnicima romske nacionalnosti	Dobar			
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zapošljavanja Roma?	-Nekurentnost na tržištu rada			
III. Obrazovanje Roma				
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine pohađa osnovnu, srednju školu i fakultet na prostoru vaše općine/kantona?	11 učenika osnovne škole,			
Koji su osnovni uzroci prosječno niskog stepena obrazovanosti pripadnika romske nacionalne manjine?	Nezainteresiranost roditelja za školovanje djece			
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu obrazovanja Roma?	Zadovoljavajuća,			

PITANJA IZ UPITNIKA	NAZIV UDRUŽENJA Udruženje Roma Novi Grad“	/	/	/	/
Da li se nad djecom iz romske nacionalne manjine vrši diskriminacija u odnosu na drugu djecu u toku osnovnog školskog obrazovanja ?	Nema				
Da li postoje medijatori koji pružaju pomoć djeci i roditeljima romske nacionalnosti tokom školovanja u Vašoj općini?	NE				
Smatrate li da bi medijatori mogli doprinijeti povećanju broja romske djece koja su upisana u osnovne ili srednje škole?	NE				
IV. Zdravstvena zaštita Roma					
Prema informacijama sa kojima raspolazete , koliko pripadnika romske nacionalne manjine ima zdravstvenu zaštitu ?	Svi pripadnici romske nacionalne manjine su zdravstveno osigurani				
Kako ocjenjujete odnos organa lokalne samouprave u pogledu zdravstvene zaštite Roma ?	Dobar				
Koje su mjere poduzete u cilju omogućavanja korištenja zdravstvene zaštite Roma ?	Nepoznato				
Koji su ključni problemi sa kojima se suočavate u pogledu zdravstvene zaštite kao Romi ?	Neažurnost prijave na Zavod za zapošljavanje i ne informiranost				
Ukratko, koji bi bili vaši prijedlozi ili preporuke za poboljšanje statusa romske nacionalne manjine u Bosni i Hercegovini?	Potpuna implementacija akcionih planova za zbrinjavanje i uključenje Roma				

